

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ КИЇВСЬКИЙ
НАЦІОНАЛЬНИЙ ЕКОНОМІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ ІМЕНІ ВАДИМА
ГЕТЬМАНА**

**Факультет управління персоналу, соціології та психології
Кафедра педагогіки та психології**

Освітньо-професійна програма «Економічна та соціальна психологія»
Галузь знань 05 Соціальні та поведінкові науки
Спеціальність 053 Психологія
Форма навчання: очна (денна)

КВАЛІФІКАЦІЙНА МАГІСТЕРСЬКА РОБОТА

на тему

**ЧИННИКИ СТАВЛЕННЯ МОЛОДІ ДО ОСІБ З «ТЕМНОЇ
ТРИАДИ»**

здобувача Дмитра ІВАНЮТИ _____
(підпис)

Науковий керівник: д.п.н., проф. Олена САВЧЕНКО _____
(підпис)

**Робота допущена до захисту перед Екзаменаційною комісією (ЕК) з
атестації здобувачів вищої освіти**

Завідувачка кафедри: д.п.н., проф.
Марина АРТЮШИНА _____
(підпис)

Київ-2025

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
КИЇВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ЕКОНОМІЧНИЙ
УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ ВАДИМА ГЕТЬМАНА**

**Факультет управління персоналу, соціології та психології
Кафедри педагогіки та психології**

галузь знань 05 Соціальні та поведінкові науки
спеціальність 053 Психологія

**Освітньо-професійна програма «Економічна та соціальна
психологія»**

ПОГОДЖЕНО

Керівниця проектної групи (гарантка)
освітньо-професійної програми

Людмила МУЗИЧКО

(підпис) (ініціали, прізвище)

«...» грудня 2024 р.

ЗАТВЕРДЖУЮ

Завідувачка кафедри
педагогіки та психології

Марина АРТЮШИНА

(підпис) (ініціали, прізвище)

«...» січня 2025 р.

ІНДИВІДУАЛЬНЕ ЗАВДАННЯ

здобувача Іванюти Дмитра Васильовича

денної форми навчання

на підготовку кваліфікаційної магістерської роботи

на тему: «Чинники ставлення молоді до осіб з «темної тріади»»

Тему затверджено наказом ректора Університету від «01» вересня 2025 р. № 1238-ст

Кваліфікаційна робота виконується на матеріалах власного емпіричного дослідження, проведеного серед молоді з використанням психодіагностичних методик та авторської анкети.

План кваліфікаційної магістерської роботи

Розділ 1	Теоретико-методологічні засади дослідження ставлення молоді до осіб із рисами «темної тріади»
-----------------	---

Розділ 2	Дослідження різних компонентів ставлення молоді до осіб «темної тріади»
Розділ 3	Психологічні чинники ставлення до осіб, які мають риси «темної тріади»
Об'єкт дослідження:	міжособистісне ставлення
Предмет дослідження:	психологічні чинники ставлення молоді до осіб з «темної тріади»
Мета роботи:	визначити психологічні чинники ставлення молоді до осіб з «темної тріади»

Конкретні завдання, які здобувач повинен виконати для досягнення поставленої мети:

У розділі 1.	Здійснити теоретичний аналіз феномену «темної тріади» особистості з урахуванням його структури, змісту та психологічних механізмів прояву; Проаналізувати міжособистісне ставлення як багатокомпонентне соціально-психологічне утворення та визначити його роль у регуляції взаємодії з соціально-токсичними особистостями; Узагальнити сучасні наукові підходи й емпіричні дослідження, присвячені соціальному сприйняттю осіб із рисами «темної тріади», з акцентом на молодіжне середовище.
У розділі 2	Розробити та апробувати авторську анкету для оцінки рівня обізнаності молоді та особливостей її ставлення до осіб із рисами «темної тріади»; Дослідити когнітивні, емоційні та поведінкові компоненти ставлення молоді до проявів «темної тріади»; Здійснити описовий і кореляційний аналіз показників ставлення та обізнаності з метою виявлення ключових взаємозв'язків між їх складовими.
У розділі 3	Проаналізувати взаємозв'язки між індивідуально-психологічними характеристиками молоді та особливостями її ставлення до осіб із рисами «темної тріади»; Визначити психологічні предиктори рівня обізнаності, ставлення та суб'єктивної корисності знань щодо взаємодії з особами, які мають риси «темної тріади»; Узагальнити отримані результати та обґрунтувати їх теоретичну й практичну значущість у контексті психологічної просвіти, профілактики маніпулятивної поведінки та розвитку критичного соціального сприйняття у молоді.

**Завдання підготувала
наукова керівниця**

(підпис)

Олена САВЧЕНКО
(ініціали, прізвище)

«_____» _____ 2025 р.

**Завдання одержав
здобувач**

(підпис)

Дмитро ІВАНЮТА
(ініціали, прізвище)

«_____» _____ 2025 р.

Реферат

Чинники ставлення молоді до осіб з «темної тріади»

Кваліфікаційна магістерська робота містить 105 сторінок, 11 таблиць, 53 рисунки, список використаних джерел із 41 найменування та 1 додаток.

Об'єктом дослідження є міжособистісне ставлення.

Предметом дослідження є психологічні чинники ставлення молоді до осіб із рисами «темної тріади».

Мета кваліфікаційної магістерської роботи – визначити психологічні чинники ставлення молоді до осіб з «темної тріади», а також дослідити їх взаємозв'язок з індивідуальними характеристиками та рівнем обізнаності молоді щодо цього феномену.

Відповідно до мети були сформульовані такі *завдання*:

- проаналізувати теоретичні підходи до феномену «темної тріади», її зміст і структуру;
- розкрити соціально-психологічні особливості міжособистісного ставлення молоді;
- розробити анкету для оцінювання обізнаності та ставлення молоді до проявів «темної тріади»;
- дослідити взаємозв'язки між індивідуально-психологічними характеристиками молоді (дезапативністю, інтолерантністю до невизначеності, самоконтролем, афіліативністю) та їх ставленням до людей з рисами «темної тріади»;
- визначити предиктори обізнаності та корисності знань про взаємодію з особами, які демонструють риси «темної тріади».

Основні методи дослідження:

- *теоретичні*: аналіз, узагальнення й систематизація наукових джерел;
- *емпіричні*: «Шкала неадаптивності» (AAQ-II); «Шкала інтолерантності до невизначеності» (IUS-12); «Шкала самоконтролю та самоуправління» (SCMS-12); «Шкала афіліативної тенденції та уникання» (ATAS); авторська анкета «Ставлення до проявів „темної тріади“ в особистості»;
- *математико-статистичні*: описова статистика, кореляційний аналіз, лінійний множинний регресивний аналіз.

Основні результати дослідження: у ході аналізу було встановлено, що ставлення молоді до осіб із рисами «темної тріади» є багатовимірним і визначається як когнітивними уявленнями про ці риси, так і емоційними реакціями та поведінковими намірами. Було виявлено зв'язки між особистісними характеристиками молоді та їх ставленням до токсичних рис: високі показники неадаптивності та інтолерантності до невизначеності пов'язані з менш критичним сприйняттям макіавеллізму та нарцисизму; підвищений рівень самоконтролю виступає захисним чинником; афіліативні тенденції визначають схильність до пом'якшеного емоційного реагування на токсичну поведінку.

Результати також показали, що молодь по-різному інтерпретує

поведінкові прояви темної тріади, а рівень обізнаності впливає на готовність уникати або вступати у взаємодію з такими особами. Окремі компоненти ставлення — зокрема обізнаність щодо осіб з рисами «темної тріади» та сприймана корисність знань про темну тріаду — мають власні психологічні предиктори.

Практичне значення отриманих результатів полягає у можливості використання отриманих даних для розробки програм психологічної освіти молоді, тренінгів із розпізнавання маніпулятивних стратегій, а також профілактичних заходів щодо попередження залучення у токсичні взаємини. Результати можуть бути застосовані у діяльності психологічних служб закладів освіти, молодіжних центрів та у консультативній практиці.

Рік виконання роботи 2025.

Рік захисту 2025.

Ключові слова: «темна тріада», нарцисизм, макіавеллізм, психопатія, ставлення молоді, психологічні чинники, міжособистісна взаємодія.

ЗМІСТ

ВСТУП	1
РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИКО-МЕТОДОЛОГІЧНІ ЗАСАДИ ДОСЛІДЖЕННЯ СТАВЛЕННЯ МОЛОДІ ДО ОСІБ ІЗ РИСАМИ «ТЕМНОЇ ТРІАДИ».....	12
1.1. Риси «темної тріади»: зміст, структура та психологічні механізми	12
1.2. Міжособистісне ставлення в структурі особистості	19
1.3. Сучасні теорії та дослідження вивчення осіб із проявами “темної тріади”	28
Висновки до розділу 1:	34
РОЗДІЛ 2. ДОСЛІДЖЕННЯ РІЗНИХ КОМПОНЕНТІВ СТАВЛЕННЯ МОЛОДІ ДО ОСІБ «ТЕМНОЇ ТРІАДИ».....	36
2.1. Організація опитування щодо виявлення складових ставлення молоді до осіб «темної тріади».....	36
2.2. Складові ставлення молоді до осіб з «темної тріади».....	39
2.3. Кореляційний аналіз показників ставлення до осіб «темної тріади» ...	69
Висновки до розділу 2:	73
РОЗДІЛ 3. ПСИХОЛОГІЧНІ ЧИННИКИ СТАВЛЕННЯ ДО ОСІБ, ЯКІ МАЮТЬ РИСИ «ТЕМНОЇ ТРІАДИ».....	75
3.1. Організація дослідження	75
3.2. Складові ставлення до осіб «темної тріади» як залежні змінні	78
3.3. Потенційні психологічні чинники ставлення до осіб з «темної тріади»	89
3.4. Результати множинного лінійного регресійного аналізу	94
Висновки до розділу 3:	105
ВИСНОВКИ.....	107
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ.....	110
ДОДАТКИ.....	115

ВСТУП

Актуальність теми. У сучасних умовах цифровізації та зростаючої соціальної мобільності проблема міжособистісної взаємодії набуває особливої ваги, оскільки молодь дедалі частіше стикається з різноманітними моделями поведінки та особистісними проявами у соціальних мережах, освітньому середовищі та повсякденному житті. Особливу увагу привертають поведінкові характеристики, що входять до феномену «темної тріади» — нарцисизму, макіавеллізму та психопатії, які асоціюються з маніпулятивністю, егоцентричністю, агресивністю та емоційною холодністю. Водночас такі риси інколи романтизуються або сприймаються як соціально прийнятні, що створює ризики для формування деструктивних взаємодій. Актуальність проблеми посилюється потребою глибшого розуміння того, як саме молодь оцінює прояви «темної тріади» та які психологічні чинники зумовлюють її ставлення до носіїв цих рис.

Аналіз сучасних досліджень свідчить, що структура, зміст і соціально-психологічні механізми «темної тріади» залишаються одними з найактуальніших тем у зарубіжній психології. Концептуальну основу напрямку сформували Д. Полгас і К. Вільямс, після чого Д. Джонс і Д. Полгас, а також П. Джонсон і В. Луєвано розробили короткі інструменти вимірювання (SD3, Dirty Dozen), що суттєво розширило можливості емпіричного вивчення нарцисизму, макіавеллізму та психопатії. Перші підсумки розвитку цього напрямку були узагальнені в огляді А. Фернхема, С. Річардса і Д. Полгаса. Подальші роботи зосереджуються на зв'язку рис «темної тріади» з психічним здоров'ям молоді, антисоціальними проявами, депресивною симптоматикою та адаптацією молодих людей в умовах соціальних криз. Значний внесок зроблено й поведінково-генетичними дослідженнями П. Вернона та колег, а також працями, спрямованими на вивчення розвитку цих рис упродовж життєвого шляху. Зібрані дані свідчать, що хоча окремі риси можуть супроводжуватися певною соціальною привабливістю — впевненістю чи

харизматичністю — їхні міжособистісні, адаптаційні та поведінкові наслідки загалом є переважно негативними.

Разом із тим, попри значний масив зарубіжних досліджень, і надалі недостатньо вивченими залишаються психологічні чинники, що визначають ставлення молоді до поведінкових проявів «темної тріади», а також роль індивідуальних характеристик — дезаптації, інтолерантності до невизначеності, рівня самоконтролю та афіліативних тенденцій. У вітчизняній науковій літературі це питання майже не представлено, що робить його особливо актуальним для подальшого дослідження.

Мета дослідження — визначити психологічні чинники ставлення молоді до осіб з «темної тріади».

Для досягнення поставленої мети необхідно розв'язати такі **завдання**:

1. Проаналізувати теоретичні підходи до вивчення змісту та структури феномену «темної тріади».
2. Розкрити соціально-психологічні особливості ставлення молоді до інших людей.
3. Розробити анкету, що дозволить збирати дані щодо обізнаності та ставлення молоді до осіб з рисами темної тріади.
4. Дослідити взаємозв'язки між індивідуально-психологічними характеристиками та ставленням молоді до проявів «темної тріади».
5. Визначити предиктори обізнаності та корисності знань щодо поведінки та особливостей взаємодії з особами з «темної тріади»

Об'єкт дослідження — міжособистісне ставлення.

Предмет дослідження — психологічні чинники ставлення молоді до осіб з «темної тріади».

Методи дослідження.

У дослідженні застосовано такі методи:

Теоретичні: аналіз, узагальнення та систематизація наукових джерел щодо феномену «темної тріади» та чинників міжособистісного ставлення.

Емпіричні:

- «Шкала неадаптивності» (AAQ-II) Ф. Бонда, С. Гейза, Б. Рут (адаптація А. Широкої та М. Миколайчук);
- «Шкала інтолерантності до невизначеності» (IUS-12) Н. Карлетона (в адаптації Г. Громової);
- «Шкала самоконтролю та самоуправління» (SCMS-12) — скорочена 12-пунктова версія методики (адаптація О. Савченко та Д. Лавриненка);
- «Шкала афіліативної тенденції та уникання» (ATAS) (україномовна адаптація М. Репіної та О. Савченко);
- авторська анкета «Ставлення до проявів «темної тріади» в особистості».

Математико-статистичні: описова статистика, кореляційний аналіз, множинний лінійний регресійний аналіз, порівняння груп за допомогою відповідних статистичних критеріїв. Всі розрахунки здійснювалися в пакеті Jamovi 2.6.26.

Опис вибірки. У першому етапі дослідження взяли участь 78 респондентів, переважно молодого віку. Основу вибірки становили учасники 18–20 років (56,4%), тоді як особи 20–25 років склали 34,6%. Інші вікові групи були представлені поодинокі. Більшість учасників проживають у великих містах понад 500 тис. населення (74,4%), однак за місцем народження вибірка виявилася більш різноманітною, охоплюючи як великі, так і малі населені пункти.

Більшість респондентів мають неповну вищу освіту (55,1%), що підтверджує студентський характер вибірки. Рівень психологічної обізнаності варіює від фрагментарного до базового та розширеного, що забезпечує різноманітність поглядів, але при цьому зберігає достатній рівень залученості в тематику. Таким чином, вибірка характеризується як молода, урбанізована та освічена, що є типовим для онлайн-опитувань у студентському середовищі й забезпечує достовірність оцінок щодо соціального сприйняття рис темної тріади.

У другому етапі збору даних брали участь 105 осіб, що дозволило отримати більш репрезентативні результати. Вибірка має чітко виражений

молодіжний профіль: 81% респондентів — молодь віком 18–20 років, значно менша частка — до 18 років (8,6%) та 20–25 років (6,7%). Більшість учасників проживають у великих містах (81%), хоча за місцем народження групи розподілені більш рівномірно між великими та малими населеними пунктами.

Переважає частина опитаних — студенти з неповною вищою освітою (75,2%); ще 11,4% мають завершену вищу освіту. Рівень психологічної обізнаності загалом достатній: понад половина респондентів має базові або академічні знання з психології, а лише невелика частка не знайома з цією сферою. Це свідчить про зацікавленість молоді в тематиці дослідження та забезпечує релевантність отриманих результатів.

Теоретична та практична значущість отриманих результатів.

Теоретична значущість полягає у поглибленні наукових уявлень про психологічні чинники, що визначають ставлення молоді до проявів «темної тріади», а також у систематизації підходів до вивчення соціального сприйняття рис «темної тріади». Практична значущість полягає в можливості використання результатів під час розробки програм психологічної просвіти, тренінгів щодо формування навичок розпізнавання маніпулятивної поведінки, а також у підвищенні психологічної грамотності молоді в контексті міжособистісних стосунків.

Значущість отриманих результатів полягає:

- розширене уявлення про багатокомпонентне ставлення молоді до осіб з рисами «темної тріади» (когнітивний, оцінно-емоційний, поведінковий та прогностичний компоненти);
- встановлено значущий взаємозв'язок між рівнем дезадаптованості особистості та її обізнаністю щодо рис «темної тріади», між рівнем афіліативної схильності та частотою уникання взаємодії з цим типом осіб, між негативним ставленням до осіб з рисами «темної тріади» та рівнем самомоніторингу і самоуправління;

- визначені основні предиктори обізнаності щодо осіб з рисами «темної тріади», а саме: рівень самомоніторингу, страху соціального відторгнення та страху близькості;
- визначені основні предиктори корисності для молоді інформації щодо взаємодії з особами «темної тріади», а саме: рівень самомоніторингу, самопідкріплення та страху соціального відторгнення.

Структура роботи. Кваліфікаційна робота складається зі вступу, трьох розділів, висновків, списку використаних джерел та додатків. У роботі представлено таблиці та рисунки, що ілюструють результати емпіричного дослідження. Кваліфікаційна магістерська робота містить 116 сторінок, 11 таблиць, 53 рисунки, список використаних джерел із 41 найменування та 1 додаток.

РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИКО-МЕТОДОЛОГІЧНІ ЗАСАДИ ДОСЛІДЖЕННЯ СТАВЛЕННЯ МОЛОДІ ДО ОСІБ ІЗ РИСАМИ «ТЕМНОЇ ТРІАДИ»

1.1. Риси «темної тріади»: зміст, структура та психологічні механізми

Концепція «темної тріади» особистості виникла на початку 21 століття як спроба систематизувати три особистісні риси, які мають спільні характеристики соціальної неприйнятності та міжособистісної токсичності. Термін було введено канадськими дослідниками Д. Полхусом та К. Вільямсом у їхній роботі, присвяченій вивченню соціально небажаних особистісних характеристик [31]. Ці вчені звернули увагу на те, що три окремі поняття – нарцисизм, макіавеллізм та психопатія – мають достатньо спільних рис, щоб розглядати їх як єдиний кластер «темних» особистісних характеристик, попри збереження кожною з них власної специфіки. Ця новаторська концептуалізація відкрила нові перспективи для розуміння соціально токсичної поведінки та міжособистісних маніпуляцій.

Об'єднання цих трьох рис в одну конструкцію було зумовлено кількома важливими підставами. Всі три компоненти демонструють схожі патерни міжособистісної поведінки, що характеризуються маніпулятивністю, використанням інших людей та байдужістю до їхніх потреб. Емпіричні дослідження виявили помірний зв'язок між цими рисами, що свідчить про існування спільного ядра при збереженні унікальних характеристик кожного компоненту. Всі три риси пов'язані зі зниженою здатністю до співпереживання та схильністю до соціально неприйнятної поведінки [31]. Д. Полхус та К. Вільямс підкреслювали, що ці характеристики не є клінічними діагнозами, а радше описують діапазон нормальних особистісних варіацій, які можуть зустрічатися у загальній популяції. Це розмежування між субклінічними

проявами та патологічними розладами особистості є критично важливим для правильного розуміння концепції.

Нарцисизм як перший компонент «темної тріади» характеризується надмірною зосередженістю на власній особі, грандіозним почуттям власної важливості та постійною потребою у захопленні з боку оточуючих. Люди з високим рівнем нарцисизму схильні переоцінювати свої здібності та досягнення, очікують особливого ставлення та визнання навіть за відсутності відповідних заслуг. Вони мають глибоке переконання у власній унікальності та виняткових якостях, що відрізняють їх від звичайних людей. Це відчуття особливої цінності часто супроводжується фантазіями про необмежений успіх, владу, красу чи ідеальне кохання. Нарцисичні особистості живуть у світі власної грандіозності, де реальність часто викривлюється для підтримання цього образу[30].

Сучасні дослідники, зокрема А. Пінкус та М. Луковицький, внесли значний вклад у розуміння різноманітності нарцисизму, запропонувавши розрізнення між грандіозним та вразливим типами [34]. Грандіозний нарцисизм проявляється у відкритій демонстрації переваги, домінування та самовпевненості. Люди цього типу активно шукають уваги, легко йдуть на конфлікт заради підтвердження власної цінності та демонструють екстравертовану поведінку. Вони часто є центром уваги у соціальних ситуаціях, володіють харизмою та вміють справляти враження на оточуючих. Навпаки, вразливий нарцисизм характеризується прихованою грандіозністю, що супроводжується підвищеною чутливістю до критики, соціальною тривожністю та схильністю до депресивних станів. Такі люди також мають завищене уявлення про себе, але їхня самооцінка є нестійкою і потребує постійного зовнішнього підтвердження. Вони можуть здаватися скромними або невпевненими, але насправді це маскує глибинне переконання у власній винятковості.

У контексті «темної тріади» найчастіше розглядається саме грандіозний нарцисизм як більш соціально токсична форма. Дослідження показують, що

саме грандіозний нарцисизм найсильніше корелює з іншими компонентами «темної тріади» та з різними формами антисоціальної поведінки. У соціальній поведінці нарцисичні особистості демонструють характерні патерни взаємодії з оточуючими. Вони схильні до маніпулятивної поведінки, використовуючи інших як інструменти для підтримання власної самооцінки та досягнення особистих цілей. Дослідження Вільяма Кемпбелла та його колег показали, що нарцисичні особистості активно шукають можливості для підвищення свого соціального статусу та не вагаються використовувати стосунки заради цієї мети [6].

Вони можуть бути надзвичайно чарівними та привабливими на початковому етапі знайомства, створюючи враження впевненої та успішної людини. Ця здатність справляти сильне перше враження часто призводить до того, що нарцисичні особистості швидко досягають популярності у нових соціальних групах або привертають увагу потенційних романтичних партнерів. Однак з часом їхня неспроможність враховувати потреби інших та постійна потреба у захопленні призводить до руйнування стосунків. Партнери та друзі починають відчувати себе використаними, знеціненими та емоційно виснаженими. Нарцисичні особистості також схильні до агресії у відповідь на загрози їхньому еґо, особливо коли їхня грандіозна самооцінка зазнає атаки. Ця так звана нарцисична лють може бути особливо інтенсивною та руйнівною.

Макіавеллізм як другий компонент «темної тріади» отримав свою назву від імені італійського філософа і політичного мислителя епохи Відродження Нікколо Макіавеллі, автора трактату "Державець" [29]. У цій роботі Макіавеллі обґрунтовував практичний підхід до політики, де мета виправдовує засоби, а ефективність важливіша за моральність. Хоча сам Макіавеллі писав про політичне керівництво, а не про особистісні риси, його ім'я стало синонімом цинічного та маніпулятивного підходу до міжособистісних стосунків. Психологічна концепція макіавеллізму як особистісної риси була розроблена Р. Крісті та Ф. Гейс у 1970-х роках, коли вони створили шкалу Mach-IV для вимірювання цього поняття [8]. Згідно з

їхнім визначенням, макіавеллізм являє собою стратегію міжособистісної взаємодії, що характеризується прагненням контролювати та маніпулювати іншими людьми для досягнення власних цілей[8].

Центральними характеристиками макіавеллізму є стратегічне мислення, емоційна холонокровність та цинічне ставлення до природи людини. Макіавеллісти схильні розглядати міжособистісні стосунки через призму користі та вигоди, постійно оцінюючи, як вони можуть використати ситуацію чи людину для досягнення власних цілей. Вони демонструють високий рівень самоконтролю та здатність приховувати справжні наміри, що робить їх ефективними маніпуляторами. На відміну від імпульсивних психопатичних особистостей, макіавеллісти ретельно планують свої дії, зважуючи потенційні ризики та вигоди. Їхнє мислення характеризується практичністю та раціональністю, вони рідко дозволяють емоціям керувати своїми рішеннями. Макіавеллісти часто є відмінними стратегами, здатними передбачати кілька кроків наперед та адаптувати свою поведінку до конкретних обставин.

У міжособистісних стосунках макіавеллісти демонструють виражену інструментальність, сприймаючи інших людей передусім як засоби для досягнення власних цілей. Дослідження показують, що люди з високим рівнем макіавеллізму схильні до різних форм використання інших, включаючи обман, лестощі та створення союзів проти тих, хто заважає їхнім планам. Вони вміло грають на слабкостях інших людей, швидко виявляючи їхні вразливі місця та використовуючи цю інформацію у власних інтересах. При цьому макіавеллісти можуть підтримувати видимість дружніх чи професійних стосунків доти, доки вони є корисними. Важливо зазначити, що макіавеллізм не обов'язково передбачає відкриту агресію чи ворожість; навпаки, макіавеллісти часто уникають прямих конфліктів, надаючи перевагу більш тонким та прихованим методам впливу. Вони можуть бути дуже привітними та приємними у спілкуванні, але за цією маскою ховається холодний розрахунок[8].

Психопатія як третій компонент «темної тріади» є найбільш складним та найглибше вивченим поняттям серед трьох рис. Вона характеризується поєднанням емоційних, міжособистісних та поведінкових особливостей, що включають нестачу здатності до співпереживання, поверхневність емоційних реакцій, імпульсивність, безстрашність та відсутність почуття провини чи каяття. Люди з високим рівнем психопатичних рис демонструють знижену здатність до формування глибоких емоційних зв'язків з іншими людьми та відчують труднощі у розпізнаванні і розумінні чужих емоцій. Їхня поведінка часто характеризується пошуком гострих відчуттів, готовністю до ризику та порушенням соціальних норм без відчуття дискомфорту. Психопатичні особистості живуть у емоційно збідненому світі, де стосунки з іншими є поверхневими та інструментальними.

У психологічній літературі існує важливе розрізнення між первинною та вторинною психопатією, яке було запропоноване Б. Карпманом ще у середині двадцятого століття [23]. Первинна психопатія пов'язана переважно з емоційними та міжособистісними проблемами, такими як відсутність співпереживання, поверхневність емоцій та маніпулятивність. Цей тип психопатії вважається більш генетично зумовленим та стійким. Люди з первинною психопатією демонструють характерну емоційну холодність та безстрашність, що коріниться у нейробіологічних особливостях обробки емоційної інформації. Вторинна психопатія, навпаки, характеризується імпульсивністю, емоційною нестабільністю та антисоціальною поведінкою, що розвиваються частіше через несприятливі умови середовища, такі як травматичний досвід чи дисфункційне виховання. Люди з вторинною психопатією можуть відчувати тривогу та емоційний стрес, чого зазвичай не спостерігається при первинній формі. Це розрізнення має важливе значення для розуміння гетерогенності психопатичних проявів.

Фундаментальний внесок у вивчення психопатії зробив канадський психолог Р. Хеар, який розробив Контрольний перелік психопатії, що став золотим стандартом у діагностиці цього поняття [13]. Інструмент Р. Хеара

виділяє два основні фактори психопатії: перший стосується міжособистісних та емоційних характеристик (поверхневий шарм, грандіозне почуття власної цінності, брехливість, маніпулятивність, відсутність каяття, емоційна холодність), а другий охоплює соціальну відхиленість та антисоціальний спосіб життя (імпульсивність, відсутність довгострокових цілей, безвідповідальність, порушення умовного звільнення). Роботи Р. Хеара значно просунули розуміння психопатії як багатовимірного поняття та її відмінності від інших форм антисоціальної поведінки. Особливо важливим є його внесок у розмежування психопатії та антисоціального розладу особистості, які часто плутають[13].

При аналізі спільних рис та відмінностей між трьома компонентами «темної тріади» дослідники виявили складну картину перетинів та унікальних характеристик. Всі три риси демонструють знижену здатність емоційно співпереживати іншим людям, однак характер цієї проблеми дещо відрізняється. Психопати демонструють найглибші порушення співпереживання на нейробіологічному рівні, що пов'язано з особливостями функціонування мигдалини та інших структур мозку, відповідальних за обробку емоційної інформації. Макіавеллісти можуть розуміти емоції інших (когнітивна емпатія), але свідомо ігнорують їх заради власних цілей. Вони здатні "читати" людей та розуміти їхні почуття, але використовують це розуміння інструментально. Нарциси здатні до співпереживання, коли це стосується їхніх власних потреб та самооцінки, але демонструють вибірккову емпатію, яка вимикається, коли потреби інших конфліктують з їхніми власними[22].

Щодо емоційності, компоненти тріади також виявляють суттєві відмінності. Нарциси демонструють виражені емоційні реакції, особливо коли їхня самооцінка зазнає загрози, проявляючи сильну злість та образи. Їхній емоційний світ є інтенсивним, хоча і зосередженим на власних переживаннях. Психопати характеризуються емоційною поверхневистю та зниженою реактивністю на емоційні стимули, особливо ті, що пов'язані зі стражданнями

інших. Їхні емоції часто описуються як "знані, але не відчуті" - вони можуть розпізнавати емоції когнітивно, але не переживають їх у повній мірі. Макіавеллісти займають проміжну позицію, демонструючи здатність до емоційного контролю та приховування справжніх почуттів, але не обов'язково відчуючи емоційну бідність, характерну для психопатів[22].

Самоконтроль та імпульсивність також різняться між компонентами тріади. Психопатія найбільш сильно пов'язана з імпульсивністю та труднощами у відкладенні задоволення, що часто призводить до необдуманості та ризикованої поведінки. Психопатичні особистості можуть діяти спонтанно, не зважаючи на потенційні негативні наслідки. Макіавеллісти, навпаки, демонструють високий рівень самоконтролю та здатність до стратегічного планування, рідко дозволяючи імпульсам керувати своєю поведінкою. Вони готові терпляче чекати на відповідний момент для реалізації своїх планів. Нарциси виявляють різноманітність у цьому аспекті, іноді діючи імпульсивно під впливом загрози їхньому еґо, але в інших ситуаціях здатні до самоконтролю, особливо коли це необхідно для підтримання бажаного образу. Їхня імпульсивність є більш ситуативною та залежить від контексту.

Емоційна холодність є спільною рисою всіх трьох компонентів, але проявляється по-різному. Психопати демонструють найглибшу емоційну холодність, що коріниться у нейробіологічних особливостях обробки емоційної інформації. Їхня холодність є стабільною та всеохоплюючою характеристикою. Макіавеллісти виявляють інструментальну холодність, свідомо дистанціюючись від емоційної залученості заради ефективного досягнення цілей. Вони можуть "вмикати" та "вимикати" емоційну холодність залежно від ситуації. Нарциси можуть здаватися емоційно холодними у стосунках з іншими, але це радше відображає їхню зосередженість на власних потребах, ніж фундаментальну нестачу емоційної здатності. Їхня холодність є більш вибірковою та пов'язана з відсутністю інтересу до емоцій інших, а не з неспроможністю їх відчувати[22].

Соціальне домінування характерне для всіх трьох рис, але мотивація та стиль його досягнення відрізняються. Нарциси прагнуть домінування заради підтвердження власної грандіозності та отримання захоплення. Для них важливо не стільки сама влада, скільки визнання їхньої переваги іншими. Макіавеллісти шукають влади як інструменту для контролю та досягнення практичних цілей. Влада для них є засобом, а не метою сама по собі. Психопати можуть домінувати імпульсивно та безпосередньо, використовуючи залякування та агресію, хоча при первинній психопатії може спостерігатися і більш витончена маніпуляція. Важливо підкреслити, що риси «темної тріади» описуються як соціально токсичні не через їхню клінічну патологічність, а через руйнівний вплив на міжособистісні стосунки та соціальну взаємодію [37].

Психологічні механізми формування «темної тріади» включають складну взаємодію біологічних, соціальних та когнітивних факторів. Біологічні основи цих рис активно досліджуються в рамках психофізіології та поведінкової генетики. Роботи Г. Айзенка та його послідовників продемонстрували, що особливості темпераменту, зокрема низький рівень фізіологічного збудження та знижена реактивність на покарання, можуть створювати схильність до розвитку психопатичних рис [1]. Теорія Г. Айзенка припускає, що люди з низьким рівнем базового збудження потребують більшої стимуляції з зовнішнього середовища, що може призводити до пошуку гострих почуттів та ризикованої поведінки. Сучасні дослідження близнюків показують, що генетичні фактори пояснюють від сорока до шістдесяти відсотків варіативності в проявах «темної тріади», хоча конкретні гени та їхні механізми впливу все ще є предметом активних досліджень.

1.2. Міжособистісне ставлення в структурі особистості

Поняття «ставлення» є одним із центральних понять у соціальній психології, оскільки воно пов'язує індивіда та соціальне середовище. Класичне

визначення ставлення було запропоноване Г. Олпортом у 1935 році, який описував його як психічний стан готовності, організований через досвід, що справляє прямий або динамічний вплив на реакції людини стосовно всіх об'єктів та ситуацій, з якими воно пов'язане [2]. Це визначення підкреслює кілька важливих аспектів: ставлення не є вродженим, а формується через досвід; воно має певну структуру та організацію; воно впливає на поведінку та реакції людини. Г. Олпорт розглядав ставлення як основну одиницю соціально-психологічного аналізу, що дозволяє зрозуміти, як минулий досвід формує теперішню та майбутню поведінку.

М. Розенберг та його колеги розвинули це розуміння, запропонувавши модель, яка наголошує на зв'язку між когнітивними та емоційними компонентами ставлення [36]. М. Розенберг стверджував, що ставлення включає оцінку об'єкта як позитивного чи негативного, що базується на переконаннях щодо цього об'єкта та на емоційних реакціях, які він викликає. Д. Креч та Р. Крачфілд у своїх роботах підкреслювали, що ставлення є стійкою системою оцінних реакцій, що базується на переконаннях про об'єкт ставлення та призводить до певних намірів поводитися відносно цього об'єкта [26]. Їхній підхід інтегрував когнітивні, емоційні та поведінкові аспекти у цілісне розуміння природи ставлень.

Трикомпонентна модель структури ставлення стала однією з найвпливовіших концепцій у соціальній психології. Когнітивний компонент включає переконання, думки та знання про об'єкт ставлення. Це інформація, яку людина має або вважає, що має про об'єкт, включаючи характеристики, атрибути та якості, які їй приписуються. Емоційний або афективний компонент охоплює почуття та емоції, що пов'язані з об'єктом ставлення, включаючи позитивні чи негативні оцінки, симпатії чи антипатії. Поведінковий компонент стосується намірів діяти певним чином відносно об'єкта ставлення та власне поведінкових схильностей. Важливо зазначити, що хоча ці компоненти аналітично розрізняються, у реальному досвіді вони тісно взаємопов'язані та впливають один на одного.

Соціально-психологічна природа ставлень розкривається через розуміння механізмів їх формування та функціонування в соціальному контексті. Ставлення не виникають у вакуумі, а формуються на основі попереднього досвіду взаємодії з об'єктом ставлення або з інформацією про нього. Прямий досвід, коли людина безпосередньо взаємодіє з об'єктом, зазвичай призводить до формування більш стійких та чітких ставлень порівняно з опосередкованим досвідом через інформацію від інших людей або медіа. Однак у сучасному світі велика частина наших ставлень формується саме опосередковано, через соціальне навчання, спостереження за іншими та засвоєння культурних наративів[25].

Соціальні групи, до яких належить людина, відіграють критичну роль у формуванні ставлень. Референтні групи, тобто ті, з якими людина ідентифікується або до яких прагне належати, особливо впливові у визначенні того, які ставлення є прийнятними та бажаними. Через процеси нормативного впливу люди схильні приймати ставлення, що панують у їхніх значущих соціальних групах, навіть якщо ці ставлення не повністю відповідають їхньому особистому досвіду. Інформаційний вплив відбувається, коли люди приймають інформацію від інших як достовірну та формують ставлення на її основі, особливо в ситуаціях невизначеності або коли інші сприймаються як більш компетентні в певній сфері.

Соціальні норми, які є неписаними правилами прийнятної поведінки в групі чи суспільстві, також сильно формують ставлення. Описові норми інформують людей про те, що є типовою поведінкою в певному контексті, тоді як приписові норми вказують на те, що схвалюється чи засуджується. Культурний контекст надає більш широку рамку для формування ставлень, визначаючи базові цінності, переконання та світоглядні орієнтації, що впливають на те, як люди сприймають та оцінюють різні об'єкти, включаючи інших людей[15].

Теорія соціальної ідентичності, розроблена Г. Теджфелом та Д. Тернером, пропонує важливу перспективу для розуміння формування

ставлень до інших людей [39]. Згідно з цією теорією, частина Я-концепції людини походить від її членства в соціальних групах. Процес соціальної категоризації, коли люди класифікують себе та інших як членів різних груп, призводить до формування внутрішньогрупової та міжгрупової диференціації. Люди схильні розвивати більш позитивні ставлення до членів власної групи та менш сприятливі або навіть упереджені ставлення до членів інших груп. Це відбувається не обов'язково через ворожість до зовнішньої групи, а часто через мотивацію підтримувати позитивну соціальну ідентичність шляхом сприятливого порівняння власної групи з іншими[15].

Особливості ставлень молоді мають специфічний характер, зумовлений віковими, соціальними та психологічними особливостями цього періоду життя. Юнацький та ранній дорослий вік характеризуються підвищеною чутливістю до соціальних впливів, особливо з боку однолітків. У цей період відбувається інтенсивне формування ідентичності, і молоді люди активно шукають моделі для ідентифікації та орієнтири для формування власних цінностей та ставлень. Група однолітків часто стає більш значущою референтною групою порівняно з батьками, що робить молодь особливо чутливою до групових норм та тиску схожості[39].

Водночас юність характеризується прагненням до автономії та індивідуальності, що може створювати парадоксальну ситуацію: з одного боку, молоді люди прагнуть належати до групи та бути прийнятими однолітками, з іншого – вони шукають способи виразити свою унікальність та відмінність від інших. Це може призводити до експериментування з різними ідентичностями, цінностями та ставленнями, включаючи ті, що викликають неоднозначну реакцію у дорослих чи суспільстві загалом. Молодь часто демонструє підвищений інтерес до нестандартних або маргінальних явищ як спосіб заявити про свою незалежність від батьківського покоління та традиційних норм.

Підвищений інтерес молоді до «темних» типів поведінки та особистостей може пояснюватися кількома психологічними механізмами. По-

перше, це може відображати природну цікавість до заборонених або небезпечних аспектів людської природи, що є частиною процесу дослідження меж соціально прийнятного. По-друге, у період формування ідентичності молоді люди можуть експериментувати з різними соціальними ролями та образами, включаючи ті, що несуть елемент бунтарства чи відхилення від норм. По-третє, медійна культура часто романтизує «темні» особистості, представляючи їх як харизматичних, впевнених та цікавих персонажів, що може впливати на формування ставлень молоді до таких рис у реальному житті[15].

Механізми виникнення ставлень до небажаних або соціально токсичних людей є складними та різноманітними. Стереотипи відіграють значну роль у цьому процесі, функціонуючи як спрощені когнітивні схеми, що дозволяють швидко категоризувати людей та формувати очікування щодо їхньої поведінки. Хоча стереотипи можуть бути корисними в умовах когнітивного навантаження, вони часто призводять до неточних та упереджених оцінок. У контексті «темної тріади» можуть існувати різні стереотипи, які або демонізують людей з такими рисами як небезпечних маніпуляторів, або, навпаки, романтизують їх як сильних, рішучих та харизматичних особистостей[36].

Упередження як негативні ставлення до людей на основі їхньої приналежності до певної категорії можуть формуватися відносно тих, кого сприймають як носіїв «темних» особистісних рис. Однак тут спостерігається цікава динаміка: на відміну від традиційних об'єктів упереджень, люди з «темною тріадою» не становлять видимої соціальної категорії, і упередження щодо них часто формуються вже після негативного досвіду взаємодії або на основі застережень від інших. Атрибутивні помилки, особливо фундаментальна помилка атрибуції, можуть впливати на формування ставлень, коли люди схильні пояснювати токсичну поведінку інших їхніми стійкими особистісними рисами, недооцінюючи роль ситуаційних факторів.

Ефект ореолу являє собою когнітивне спотворення, коли загальне враження про людину (зазвичай базоване на одній вираженій характеристиці) впливає на оцінку її інших якостей. У контексті «темної тріади» цей ефект може працювати в обох напрямках. Люди з нарцисичними рисами часто створюють сприятливе перше враження завдяки впевненості, харизмі та самопрезентації, що може призвести до позитивного ореолу, коли їхні інші, менш привабливі якості спочатку не помічаються або недооцінюються. Цей феномен пояснює, чому токсичні особистості можуть бути спочатку привабливими, і лише з часом їхня справжня природа стає очевидною.

Феномен "поганого хлопця" у молодіжному середовищі представляє особливий інтерес для розуміння ставлень до токсичних особистостей. Цей феномен описує тенденцію, коли молоді люди, особливо в романтичному контексті, відчують притягання до партнерів, що демонструють ознаки «темної тріади»: впевненість, що межує з зарозумілістю, схильність до ризику, емоційну недоступність та певну непередбачуваність. Психологічні пояснення цього феномену включають еволюційні гіпотези про привабливість ознак домінування та генетичної якості, психодинамічні інтерпретації через призму компенсації внутрішніх конфліктів та соціально-когнітивні моделі, що підкреслюють роль медійних наративів у романтизації таких образів[39].

Захоплення як емоційна реакція на людей з «темною тріадою» часто пов'язане зі сприйняттям їхньої сили, впевненості та харизми. Нарцисичні особистості можуть викликати захоплення своєю здатністю впевнено тримати себе у соціальних ситуаціях, своїми амбіціями та досягненнями. Макіавеллісти можуть імпонувати своїм стратегічним мисленням та здатністю досягати цілей. Психопатичні риси, такі як безстрашність та готовність до ризику, можуть сприйматися як відважність та сміливість. Відраза як емоційна реакція зазвичай виникає пізніше, коли стають очевидними негативні наслідки взаємодії з токсичними особистостями: почуття використаності, емоційної маніпуляції чи зради довіри[32].

Романтизація токсичності серед деяких молодих людей є особливо цікавим феноменом, що потребує глибшого розуміння. Це може відбуватися через кілька механізмів. Медійні репрезентації часто представляють персонажів з «темними» рисами як привабливих антигероїв, чий негативні якості пом'якшуються або виправдовуються складним минулим чи благородними мотивами. Молоді люди, засвоюючи ці наративи, можуть формувати нереалістичні очікування щодо реальних стосунків з токсичними особистостями. Крім того, може діяти фантазія про здатність змінити чи врятувати токсичну людину, що надає відносинам відчуття значущості та мети[7].

Когнітивний компонент ставлень до людей з «темною тріадою» включає знання, переконання та уявлення про ці особистісні риси та їхні прояви. Рівень обізнаності про «темну тріаду» серед загальної популяції, включаючи молодь, є досить різним. Хоча професійні терміни можуть бути незнайомими, багато людей мають інтуїтивне розуміння проявів цих рис через власний досвід або спостереження. Однак це знання часто є фрагментарним та може містити суттєві хибні уявлення. Наприклад, психопатія часто пов'язується виключно з насильницькою злочинністю, хоча багато людей з психопатичними рисами ніколи не порушують закон та можуть бути успішними у певних професійних сферах.

Емоційний компонент ставлень до людей з «темною тріадою» характеризується складним спектром почуттів, що можуть співіснувати або змінювати один одного. Страх є природною реакцією на потенційну загрозу, яку можуть представляти токсичні особистості, особливо коли їхні маніпулятивні чи агресивні схильності стають очевидними. Однак цей страх може супроводжуватися цікавістю, особливо у молодих людей, які ще не мали негативного досвіду з такими особистостями. Цікавість до незвичного, забороненого чи небезпечного є нормальною частиною людської психології та може притягати людей до «темних» особистостей як до цікавих об'єктів дослідження[26].

Поведінковий компонент ставлень до людей з «темною тріадою» відображає готовність діяти певним чином відносно них та реальні поведінкові патерни у взаємодії. Уникнення є однією з можливих поведінкових реакцій, особливо коли людина усвідомлює токсичну природу іншої особи та потенційні ризики взаємодії. Це може проявлятися у зменшенні контактів, встановленні чітких меж або повному припиненні стосунків. Така стратегія є захисною та може бути корисною, особливо коли альтернативи доступні та вартість розриву стосунків є прийнятною.

Теорія запланованої поведінки А. Айзена пропонує корисну рамку для розуміння того, як ставлення впливають на поведінку у контексті взаємодії з токсичними особистостями [1]. Згідно з цією теорією, поведінкові наміри, які безпосередньо передують поведінці, визначаються трьома факторами: ставленням до поведінки, суб'єктивними нормами та сприйманим поведінковим контролем. Застосовуючи цю модель, можна зрозуміти, чому деякі молоді люди вступають або продовжують стосунки з токсичними особистостями. Їхнє ставлення до такої взаємодії може бути позитивним через сприйняття потенційних переваг (статус, захоплення, романтика). Суб'єктивні норми, особливо серед однолітків, можуть підтримувати чи засуджувати такі стосунки. Сприйманий поведінковий контроль відображає віру людини у свою здатність керувати ситуацією, що може бути завищеною у молодих людей через обмежений досвід.

Модель ймовірності опрацювання інформації, розроблена Р. Петті та Д. Качіоппо, пояснює, як формуються та змінюються ставлення через два шляхи переконання: центральний та периферійний [33]. Центральний шлях включає ретельне обмірковування аргументів та інформації про об'єкт ставлення, що призводить до формування стійких ставлень, які добре передбачають поведінку. Периферійний шлях базується на поверхневих ознаках, таких як привабливість джерела інформації або емоційний тон повідомлення, і призводить до менш стійких ставлень. У контексті формування ставлень до людей з «темною тріадою» молодь може більше покладатися на периферійний

шлях, формуючи ставлення на основі зовнішньої привабливості, соціального статусу чи медійних репрезентацій, а не на основі критичного аналізу особистісних характеристик та потенційних ризиків взаємодії.

Теорія когнітивного дисонансу Л. Фестінгера пропонує пояснення того, як люди справляються з суперечностями між їхніми ставленнями та поведінкою або між різними елементами їхніх переконань [11]. Коли людина усвідомлює токсичну природу партнера або друга, але продовжує стосунки, виникає дисонанс між знанням про негативні риси та поведінкою підтримання стосунків. Щоб зменшити цей дискомфорт, люди можуть використовувати різні стратегії: применшувати значущість негативних рис, акцентувати позитивні аспекти, виправдовувати поведінку партнера зовнішніми обставинами або власною відповідальністю за проблеми. Ці механізми зменшення дисонансу можуть призвести до того, що люди залишаються у токсичних стосунках довше, ніж було б доцільно з раціональної точки зору.

Теорія соціального обміну, розроблена Д. Хомансом та розвинена П. Блау, розглядає міжособистісні стосунки через призму аналізу витрат і здобутків [15]. Згідно з цією перспективою, люди прагнуть максимізувати винагороди та мінімізувати витрати у своїх стосунках, і продовжують їх доти, доки вигоди перевищують витрати та поки доступні альтернативи не є більш привабливими. У контексті стосунків з токсичними особистостями ця теорія допомагає зрозуміти, чому деякі люди залишаються у таких стосунках: сприймані вигоди (емоційна інтенсивність, соціальний статус, фінансова підтримка) можуть перевищувати усвідомлені витрати, особливо на ранніх етапах, коли токсична поведінка ще не повністю проявилася. Крім того, якщо людина має обмежені соціальні зв'язки або низьку самооцінку, альтернативи можуть здаватися недоступними, що знижує мотивацію до виходу зі стосунків навіть при високих витратах.

1.3. Сучасні теорії та дослідження вивчення осіб із проявами «темної тріади»

Історія дослідження «темної тріади» як цілісного поняття є відносно короткою. До початку 21 століття нарцисизм, психопатія та макіавеллізм розглядалися як окремі, незалежні поняття, кожен з яких мав власну дослідницьку традицію. Поворотною точкою стала робота Д. Полхуса та К. Вільямса 2002 року, яка запропонувала об'єднати три поняття під спільною назвою «темної тріади» [31]. Ця концепція базувалася на емпіричних спостереженнях про спільні характеристики цих рис та стимулювала значний інтерес до «темної тріади» у різних галузях психології, призвівши до швидкого зростання публікацій на цю тему.

Еволюційна психологія пропонує перспективу розуміння «темної тріади», розглядаючи ці риси як потенційно корисні стратегії, що могли забезпечувати репродуктивні переваги у певних умовах. Згідно з цим підходом, риси «темної тріади» можна розуміти як частину швидкої життєвої стратегії з акцентом на короткострокових вигодах. Дослідження показують, що люди з високими показниками «темної тріади» справді схильні до короткострокової орієнтації у романтичних стосунках [18]. Теорія соціальної домінантності, розроблена Д. Сіданіусом та Ф. Пратто, пропонує іншу рамку для розуміння «темної тріади» через призму мотивації до влади та підтримання соціальних ієрархій [37].

Когнітивно-біхевіоральний підхід фокусується на дисфункціональних когнітивних схемах, що лежать в основі токсичної поведінки. Психодинамічні моделі пропонують глибинне розуміння нарцисизму як наслідку порушень раннього розвитку. Х. Кохут постулював, що здоровий нарцисизм розвивається через співпереживаюче відзеркалення з боку батьків [25]. О. Кернберг пропонував альтернативне пояснення, зосереджуючись на агресивних імпульсах та механізмах розщеплення [24]. Психодинамічна перспектива підкреслює роль механізмів захисту, таких як проєкція, заперечення, ідеалізація та знецінення.

Сучасні емпіричні дослідження охоплюють широкий спектр контекстів. Особливо активно вивчається роль «темної тріади» у романтичних стосунках, де дослідження виявили специфічні стратегії залучення партнерів [18, 21]. Дослідження у контексті соціальних мереж показують, що люди з високими показниками цих рис активно використовують онлайн-платформи для самопрезентації [7, 28]. Зв'язок «темної тріади» з агресією та булінгом є предметом значної уваги, емпіричні дані демонструють підвищену ймовірність агресивної поведінки. Дослідження у контексті лідерства представляють складну картину потенційних переваг та значних недоліків [14].

Гендерні особливості «темної тріади» показують, що чоловіки демонструють вищі середні показники за всіма трьома компонентами, хоча величина цих відмінностей змінюється залежно від конкретної риси. Вивчення «темної тріади» у молоді та студентів має особливе значення, оскільки цей період є критичним для формування особистості. Дослідження показують досить стабільні показники у юнацькому віці, хоча може спостерігатися деяке зниження з віком.

Методики дослідження «темної тріади» еволюціонували від використання окремих інструментів до розробки коротких комплексних шкал. Шкала Dirty Dozen, розроблена Д. Джонасоном та П. Вебстером, являє собою ультракороткий інструмент з дванадцятьма твердженнями [20]. Short Dark Triad (SD3), розроблена Д. Джонсом та Д. Полхусом, є більш збалансованим інструментом з двадцятьма сімома пунктами [22]. Для нарцисизму часто використовується Narcissistic Personality Inventory [35], для макіавеллізму – шкала MACH-IV [8], а для психопатії – Levenson Self-Report Psychopathy Scale [27].

Сучасні дискусії у науці відображають зростаючу складність розуміння «темної тріади». Одна з центральних дискусій стосується того, чи слід розглядати «темну тріаду» як суто негативне явище або визнавати потенційні адаптивні аспекти у певних контекстах. Критика концепції включає питання

щодо емпіричної обґрунтованості об'єднання трьох окремих понять та надмірної залежності від самозвітних опитувальників. Розширення концепції до Dark Tetrad, що включає садизм як четвертий компонент, відображає спроби краще охопити повний спектр соціально негативних рис. Дискусія про вплив культури на прояви «темної тріади» підкреслює необхідність більш систематичних крос-культурних досліджень.

Напрямки подальших досліджень «темної тріади» є різноманітними та відображають еволюцію технологій і соціальних контекстів. Вивчення «темної тріади» у цифрових середовищах набуває особливої актуальності у світі, де дедалі більша частина соціальної взаємодії відбувається онлайн. Дослідники цікавляться тим, як люди з «темною тріадою» поведуться у різних онлайн-контекстах, включаючи соціальні мережі, онлайн-ігри та професійні платформи[27]. Дослідження «темної тріади» у молодіжних спільнотах залишається пріоритетним напрямком, оскільки молодь є особливо вразливою до токсичних впливів під час формування ідентичності. Необхідні довгострокові дослідження, що відстежують розвиток цих рис від підліткового віку до дорослості та виявляють фактори, що сприяють або перешкоджають їхньому закріпленню.

Розробка ефективних програм втручання та профілактики для зменшення токсичної поведінки є важливим практичним напрямком. Це включає освітні програми, що підвищують обізнаність про ці риси та їхні наслідки, тренінги співпереживання та соціальних навичок, а також терапевтичні підходи для людей з високими показниками «темної тріади». Хоча зміна глибоко вкорінених особистісних рис є складним завданням, розуміння механізмів, що підтримують токсичну поведінку, може допомогти у розробці більш ефективних втручань[32].

У контексті сучасних досліджень особливої уваги заслуговує проблема ставлення молоді до осіб із рисами «темної тріади», оскільки саме молодь є найбільш вразливою до формування неадекватних уявлень про токсичні особистості через вплив медіа, соціальних мереж та культурних наративів.

Розуміння того, як молоді люди сприймають, оцінюють та взаємодіють з особами, що демонструють риси «темної тріади», має критичне значення для розробки превентивних програм та освітніх втручань. Дослідження ставлень молоді дозволяє виявити фактори ризику, що можуть призводити до залучення у токсичні стосунки, а також захисні фактори, що сприяють формуванню здорових міжособистісних зв'язків[16].

Методологічні підходи до вивчення ставлень молоді до осіб із рисами «темної тріади» потребують комплексного інструментарію, що дозволяє охопити всі три компоненти ставлення: когнітивний, емоційний та поведінковий. Використання опитувальників та анкет дозволяє систематично оцінити знання молоді про «темну тріаду», їхні переконання щодо цих рис та емоційні реакції на людей з такими характеристиками[22]. Авторські анкети можуть бути розроблені для специфічних дослідницьких цілей, включаючи оцінку різних аспектів ставлень у конкретних контекстах, таких як романтичні стосунки, дружба або професійна взаємодія. Поєднання стандартизованих методик вимірювання «темної тріади» з оригінальними інструментами для оцінки ставлень дозволяє отримати комплексну картину досліджуваного феномену.

Кількісні методи аналізу даних, зокрема кореляційний аналіз, дозволяють виявити зв'язки між різними змінними, такими як рівень обізнаності про «темну тріаду», особистісні характеристики респондентів та їхні ставлення до токсичних особистостей. Кореляційний аналіз може розкрити, чи пов'язані певні демографічні характеристики (вік, стать, освіта) з більш позитивними або негативними ставленнями до осіб із рисами «темної тріади». Також важливо досліджувати зв'язки між власними показниками респондентів за «темною тріадою» та їхніми ставленнями до інших людей з такими рисами, що може розкрити механізми ідентифікації або проєкції.

Дескриптивний аналіз отриманих даних дозволяє детально описати характер ставлень молоді до осіб із рисами «темної тріади», виявити найбільш поширені патерни сприйняття та оцінки, а також специфічні особливості

емоційних реакцій. Якісний аналіз відповідей на відкриті питання може доповнити кількісні дані, розкриваючи нюанси розуміння молоддю токсичних особистостей та їхнього досвіду взаємодії з такими людьми. Інтеграція різних методологічних підходів забезпечує більш повне та глибоке розуміння досліджуваної проблеми.

Теоретичні моделі, описані у попередніх підрозділах, створюють концептуальну основу для інтерпретації емпіричних даних про ставлення молоді до осіб із рисами «темної тріади». Трикомпонентна модель ставлення дозволяє структурувати дослідження, виділяючи когнітивний аспект (що молодь знає та думає про «темну тріаду»), емоційний аспект (які почуття викликають такі особистості) та поведінковий аспект (як молодь схильна діяти у взаємодії з ними). Теорія запланованої поведінки може допомогти передбачити, за яких умов молоді люди будуть уникати або, навпаки, наближатися до осіб із токсичними рисами[36]. Теорія соціальної ідентичності може пояснити, як приналежність до певних соціальних груп формує ставлення до «темної тріади» [15].

Практична значущість досліджень ставлень молоді до осіб із рисами «темної тріади» полягає у можливості розробки цільових освітніх та профілактичних програм. Розуміння того, які саме аспекти «темної тріади» молодь романтизує або недооцінює, дозволяє створити більш ефективні інформаційні кампанії, що підвищують обізнаність про реальні ризики взаємодії з токсичними особистостями. Виявлення факторів, що сприяють формуванню критичного та захисного ставлення до «темної тріади», може бути використане у розробці програм розвитку соціально-емоційних компетенцій молоді. Результати досліджень також можуть бути корисними для психологічного консультування молодих людей, що опинилися у токсичних стосунках або схильні до них.

Критичний огляд зарубіжних наукових джерел свідчить про зростаючий інтерес міжнародної наукової спільноти до проблематики «темної тріади» та її впливу на міжособистісні стосунки. Американські та канадські дослідники

зробили найбільший внесок у розробку концептуальних основ та методологічного інструментарію вивчення «темної тріади». Європейські дослідники активно вивчають культурну специфіку проявів цих рис та їхнє сприйняття у різних соціальних контекстах[32,38]. Австралійські науковці зосереджуються на еволюційних аспектах «темної тріади» та її зв'язку з життєвими стратегіями[21]. Однак у вітчизняній психології тема ставлень молоді до осіб із рисами «темної тріади» залишається недостатньо дослідженою, що зумовлює актуальність проведення емпіричних досліджень у цьому напрямку.

Авторська позиція у цьому дослідженні полягає у розумінні ставлень молоді до осіб із рисами «темної тріади» як складного, багатовимірного феномену, що формується під впливом індивідуальних, соціальних та культурних факторів. Ми виходимо з припущення, що сучасна молодь схильна до романтизації певних аспектів «темної тріади» під впливом медіа та популярної культури, що може призводити до недооцінки реальних ризиків взаємодії з токсичними особистостями. Водночас ми визнаємо, що молодь не є однорідною групою, і існують значні індивідуальні відмінності у ставленнях до «темної тріади», зумовлені особистим досвідом, рівнем психологічної освіченості та особистісними характеристиками.

Проблемні питання, що формуються на основі теоретичного аналізу, включають наступні. Які саме компоненти «темної тріади» викликають найбільш позитивні або негативні ставлення серед молоді і чому? Чи існують гендерні відмінності у ставленнях молоді до осіб із рисами «темної тріади»? Як рівень особистої обізнаності про «темну тріаду» впливає на формування ставлень до таких осіб? Чи пов'язані власні показники молоді за «темною тріадою» з їхніми ставленнями до інших людей з такими рисами? Які емоційні реакції домінують у молоді при взаємодії з особами, що демонструють риси «темної тріади»? Які поведінкові стратегії молоді схильна обирати у взаємодії з токсичними особистостями? Як соціальні мережі та медіа впливають на формування ставлень молоді до «темної тріади»?

Відповіді на ці проблемні питання потребують проведення емпіричного дослідження з використанням адекватного методологічного інструментарію. У наступному розділі буде представлено методологію дослідження, що включає опис вибірки, використаних методик та процедури збору даних. Емпіричне дослідження дозволить перевірити теоретичні припущення та отримати конкретні дані про характер ставлень сучасної молоді до осіб із рисами «темної тріади», що має як теоретичне, так і практичне значення для розуміння та профілактики токсичних міжособистісних стосунків у молодіжному середовищі.

Висновки до розділу 1:

Формування рис «темної тріади» обумовлене складною взаємодією біологічних факторів (генетика, темперамент, нейробіологічні особливості), соціальних впливів (стиль виховання, ранній досвід, травматизація) та когнітивних механізмів (дисфункціональні схеми, переконання про себе та інших). Еволюційна перспектива розглядає ці риси як потенційно адаптивну швидку життєву стратегію у певних екологічних умовах, що пояснює їхнє збереження в популяції, хоча це не виправдовує токсичну поведінку у сучасному соціальному контексті.

Соціально-психологічні ставлення до осіб з «темною тріадою» формуються через когнітивний, емоційний та поведінковий компоненти і характеризуються значною складністю та амбівалентністю. Молодь демонструє специфічні особливості у формуванні цих ставлень через підвищену чутливість до соціальних впливів, прагнення до автономії та інтерес до нестандартних поведінкових моделей. Механізми виникнення ставлень включають стереотипи, ефект ореолу та атрибутивні помилки, що можуть призводити як до демонізації, так і до романтизації токсичних особистостей. Феномен притягання до "поганих хлопців" відображає складну взаємодію еволюційних, психологічних та соціокультурних факторів, де медіа

та соціальні мережі відіграють значну роль у створенні спотворених або романтизованих образів.

Сучасні дослідження «темної тріади» охоплюють різні теоретичні підходи (еволюційна психологія, теорія соціальної домінантності, когнітивно-біхевіоральні та психодинамічні моделі) та емпіричні контексти (романтичні стосунки, соціальні мережі, агресія, лідерство). Розробка валідних інструментів вимірювання сприяла накопиченню емпіричних даних та поглибленню розуміння феномену. Актуальні наукові дискусії відображають еволюцію від суто негативного погляду до більш нюансованого розуміння, що визнає контекстуальну варіативність проявів цих рис. Розширення концепції до «темної тетради» через включення садизму та увага до культурних відмінностей свідчать про динамічний характер цієї галузі знань.

Особлива актуальність вивчення ставлень молоді до осіб з проявами «темної тріади» зумовлена вразливістю цієї вікової групи до токсичних впливів та сучасними культурними тенденціями до романтизації деяких аспектів цих рис. Подальші дослідження мають фокусуватися на розробці ефективних освітніх та профілактичних програм, що допоможуть молодим людям формувати більш реалістичні та захисні ставлення до токсичних особистостей у різних контекстах взаємодії.

РОЗДІЛ 2. ДОСЛІДЖЕННЯ РІЗНИХ КОМПОНЕНТІВ СТАВЛЕННЯ МОЛОДІ ДО ОСІБ «ТЕМНОЇ ТРІАДИ»

2.1. Організація опитування щодо виявлення складових ставлення молоді до осіб «темної тріади»

Метою нашого дослідження є вивчення уявлень пересічних людей щодо «темної тріади» особистості, емоційних реакцій на її прояви, стратегій взаємодії з такими людьми та очікувань від них у повсякденному житті. З огляду на відсутність інструментарію, який би дозволив комплексно вивчити ці аспекти в українському соціокультурному контексті, було прийнято рішення про розробку авторської анкети.

Метод опитування було обрано як найбільш доречний у зв'язку з його ефективністю у вивченні свідомих уявлень, установок, очікувань та самооцінок. Запитання були сформульовані у простій, доступній для широкого загалу формі, з урахуванням можливих соціально-бажаних відповідей. Використано переважно закриті та напівзакриті формати, які дозволяють як стандартизувати дані, так і враховувати індивідуальні варіанти відповідей.

Опитування було організовано за допомогою онлайн-платформи Google Forms. Збір даних відбувався протягом весни 2025 року. Посилання на анкету поширювалося через соціальні мережі, студентські чати та приватні повідомлення. Учасники дослідження давали інформовану згоду перед початком заповнення форми, ознайомлюючись із вступним зверненням, що містило пояснення мети, гарантії анонімності та орієнтовну тривалість опитування. Психологічна етика була дотримана в повному обсязі — участь була добровільною, з можливістю відмовитися на будь-якому етапі без пояснення причин.

Анкета складалася з п'яти основних тематичних блоків, побудованих навколо уявлень, емоцій, досвіду та стратегій взаємодії з людьми, які мають риси «темної тріади»:

Блок 1. Обізнаність про «темну тріаду» — оцінка поінформованості, джерел знань, загального уявлення про риси та їх зображення в культурі.

Блок 2. Емоційні реакції та судження — ставлення до осіб з ознаками маніпулятивності, нарцисизму, прагнення до контролю тощо.

Блок 3. Взаємодія в різних контекстах — поведінкові стратегії у спілкуванні з людьми, які мають ознаки «темної тріади», у тому числі в побуті, на роботі.

Блок 4. Очікування та атрибуції — прогнози щодо поведінки таких осіб у конфліктах, стосунках, виборі професій.

Блок 5. Особистий досвід і самооцінка — кількість знайомих з відповідними рисами, суб'єктивна наявність таких рис у себе, бажана допомога або інформація від психолога.

Додатково до анкети було включено Шкалу адаптивності AAQ-II (Acceptance and Action Questionnaire - II) для оцінки емоційного стану респондентів, що містила 7 тверджень і дозволяла виявити наявність труднощів емоційної регуляції, які можуть впливати на сприйняття соціально небажаних особистісних якостей.

Анкета містила як закриті запитання (з фіксованими відповідями), так і напівзакриті (з можливістю зазначити «інше»), а також шкальні оцінки (від 0 до 10 або від 1 до 7) для виміру інтенсивності окремих уявлень чи емоцій. Такий підхід дозволив як стандартизувати дані, так і надати респондентам простір для варіативного висловлення думок.

Загальна кількість запитань становила понад 30, не рахуючи шкали емоційного стану та демографічного блоку. Середній час проходження анкети склав близько 15–20 хвилин.

Опис вибірки, яка взяла участь в опитуванні, дає змогу глибше зрозуміти соціально-демографічні особливості респондентів, їхній контекст

проживання, освітній рівень та обізнаність у сфері психології. Усього у дослідженні взяли участь 78 осіб.

За віковою категорією найбільшу частку становили респонденти віком від 18 до 20 років — 56,4% (44 особи). Наступною за чисельністю групою були респонденти віком від 20 до 25 років — 34,6% (27 осіб). Молодші за 18 років респонденти склали лише 5 осіб (6,4%), а старші категорії — від 25 до 30 років та 30+ — представлені одиничними випадками (по 1 особі, тобто 1,3% кожна). Таким чином, вибірка має яскраво виражений молодіжний профіль, що є типовим для онлайн-досліджень у студентському середовищі.

Щодо населеного пункту, де респонденти проживають на момент опитування, найбільша частина — 74,4% (58 осіб) — мешкає у містах з населенням понад 500 тисяч. Це свідчить про домінування урбанізованого контексту серед опитаних. Інші варіанти представлені значно меншою кількістю: по 5 осіб (6,4%) мешкають у містах до 10 тисяч і від 100 до 500 тисяч, ще 7 осіб — у населених пунктах з чисельністю 10–50 тисяч, а лише 3 респонденти живуть у містах середнього розміру — 50–100 тисяч. Таким чином, більшість вибірки становлять мешканці великих міст, а отже, соціальні уявлення, зокрема й про «темну тріаду», формуються в умовах інформаційної насиченості, інтенсивного міжособистісного обміну та культурної відкритості.

Натомість за місцем народження розподіл є більш збалансованим. Найчисельнішими були дві категорії — по 28,2% респондентів (по 22 особи) народилися у великих містах (понад 500 тис.) і в містах з населенням 10–50 тисяч. Водночас 11 осіб народилися в селах або містечках до 10 тисяч, ще 11 — у містах 50–100 тисяч, а 12 — у містах з населенням 100–500 тисяч. Це вказує на те, що хоча більшість зараз мешкає у великих містах, географія народження є досить різноманітною, і досвід проживання у малих громадах теж представлений.

Стосовно освіти, переважна більшість учасників (55,1%, або 43 особи) має неповну вищу освіту, тобто є студентами. Ще 18 осіб (23,1%) уже завершили повну вищу освіту на рівні бакалавра або магістра. Осіб із

середньою загальною освітою — 15 (19,2%), а середню спеціальну освіту мають лише 2 респонденти (2,6%). Жоден з учасників не має ступеня аспіранта або докторанта. Таким чином, вибірка загалом є освіченою, з переважанням осіб, які перебувають на етапі вищої освіти або щойно її завершили.

Оцінка рівня психологічної обізнаності показала, що значна частина учасників має принаймні базове уявлення про психологію: багато хто ознайомлений із тематикою через книги, статті, університетські курси. Серед них є також ті, хто вже проходив спеціалізовані психологічні програми або навчання. Водночас були й респонденти, які зазначили, що мають лише фрагментарні знання з блогів або популярних джерел, або не мають таких знань взагалі. Це свідчить про те, що вибірка не є однорідною за глибиною знань у психології, однак значна її частина має зацікавленість у темі, що підтверджує релевантність і зацікавленість у темі дослідження.

Можна підсумувати, що дослідження проводилось серед молодих, переважно освічених мешканців великих міст, із різним, але в основному позитивним рівнем обізнаності в сфері психології. Це створює умови для осмисленого заповнення анкети й підвищує достовірність отриманих результатів щодо соціального сприйняття рис «темної тріади».

2.2. Складові ставлення молоді до осіб з «темної тріади»

Когнітивний компонент. Блок 1 анкети був присвячений вивченню обізнаності респондентів щодо «темної тріади». Він складався із семи запитань, спрямованих на з'ясування того, наскільки відомим є поняття «темної тріади» у масовій свідомості, наскільки точно респонденти можуть ідентифікувати її складові, а також які джерела інформації про цю тему переважають у їхньому досвіді. Крім того, вивчалось ставлення до важливості знання про ці риси, очікувана користь від такої інформації, а також уявлення про образи людей із «темними» рисами у медіапросторі.

Чи чули Ви раніше про термін «темна тріада» в психології?
78 відповідей

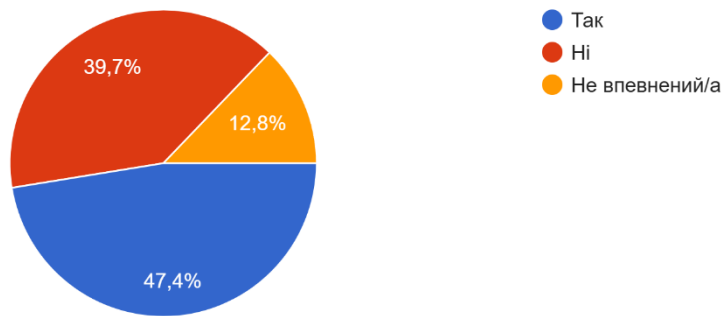

Рисунок 2.1 – Відсотковий розподіл учасників за наявністю інформації щодо «темної тріади»

Перше запитання стосувалося обізнаності з самим терміном «темна тріада». Із 78 респондентів 37 осіб (47,4%) зазначили, що раніше чули про цей термін, 31 особа (39,7%) відповіла, що не чула, а ще 10 (12,8%) виявилися не впевнені. Отже, хоча майже половина вибірки вже знайома з поняттям, рівень загальної обізнаності все ж не є високим, а деяка частка опитаних демонструє сумнів, що може вказувати на пасивне або поверхове знайомство з темою.

Які з наведених рис Ви вважаєте складовими "темної тріади"? (Можна обрати кілька варіантів)
78 відповідей

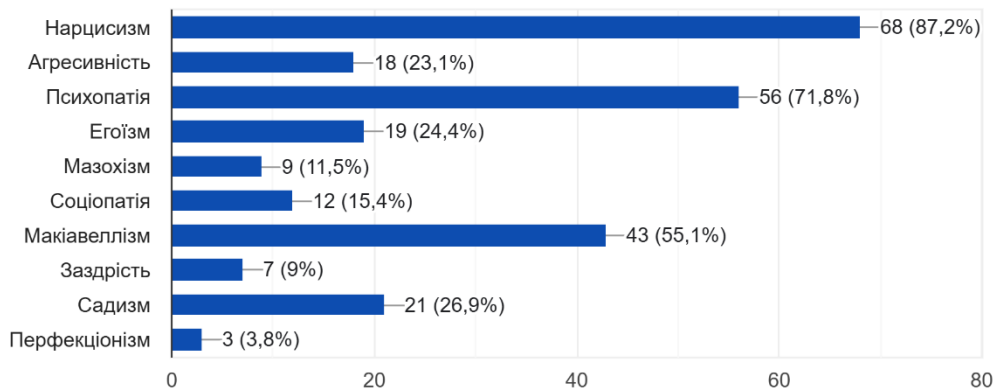

Рисунок 2.2 – Частота обирання певних рис як складових «темної тріади»

Наступне запитання передбачало множинний вибір із переліку рис, і респондентам потрібно було відзначити ті, які, на їхню думку, входять до складу «темної тріади». Найчастіше згадувалися нарцисизм (68 осіб, 87,2%) та психопатія (56 осіб, 71,8%). Менше половини респондентів відзначили макіавеллізм (43 особи, 55,1%). Одночасно було зафіксовано включення таких дотичних, але некоректних рис, як агресивність (18 осіб), егоїзм (19), садизм (21), соціопатія (12), мазохізм (9), заздрість (7) та перфекціонізм (3). Це свідчить про домінування правильного уявлення про дві з трьох складових, однак макіавеллізм виявився менш упізнаваним. Також можна говорити про наявність певної концептуальної плутанини, яка проявляється у включенні непов'язаних рис.

Як Ви оцінюєте свій рівень знань про "темну тріаду"?

78 відповідей

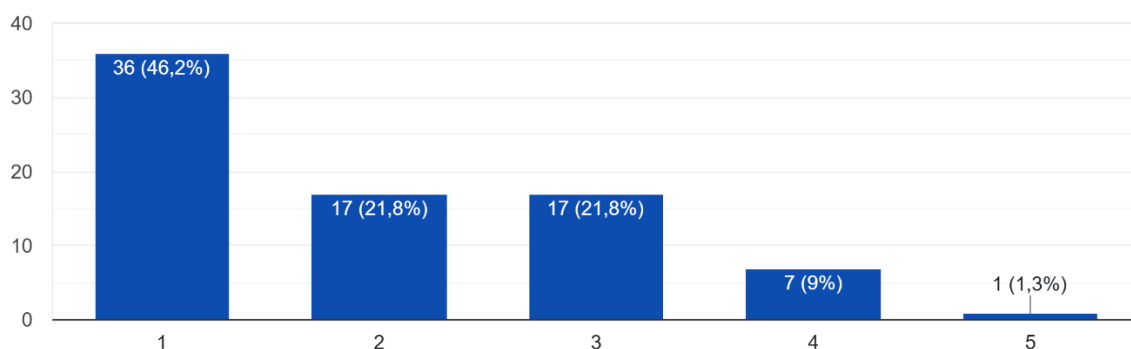

Рисунок 2.3 – Відсотковий розподіл учасників за рівнем знань щодо «темної тріади»

У питанні про самооцінку рівня знань про «темну тріаду» було запропоновано 5-бальну шкалу. Найнижчий рівень (1 бал) обрали 46,2% респондентів (36 осіб), 2 і 3 бали — по 17 осіб відповідно (21,8% кожен варіант), 4 бали — 7 осіб (9%), і лише одна людина (1,3%) оцінила свій рівень знань як високий. Таким чином, можна зробити висновок, що більшість опитаних визнає свою недостатню поінформованість щодо теми, і лише незначна частина респондентів вважає свої знання достатніми.

Звідки Ви дізнавалися про ці риси особистості? (Можна обрати кілька варіантів)
78 відповідей

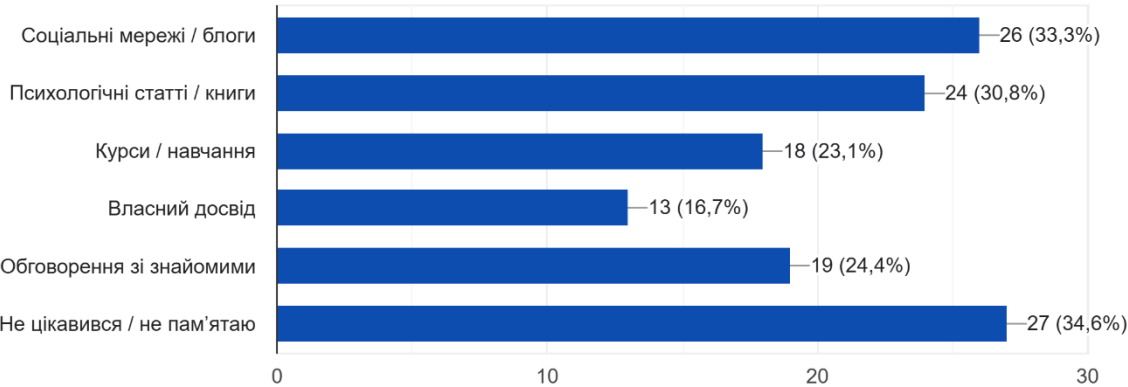

Рисунок 2.4 – Джерела інформації щодо «темної тріади»

Джерела отримання інформації розподілилися наступним чином: 34,6% респондентів (27 осіб) вказали, що не цікавилися темою або не пам'ятають джерела, 33,3% (26 осіб) зазначили соціальні мережі або блоги, 30,8% (24 особи) — психологічні статті або книги. Курси або навчання згадали 18 осіб (23,1%), обговорення зі знайомими — 19 осіб (24,4%), а власний досвід — 13 осіб (16,7%). Це дозволяє зробити висновок, що знання про «темну тріаду» формуються переважно через неформальні канали — медіа, блоги, особисте спілкування. Формальні академічні джерела та професійна підготовка мають менше значення в поширенні цієї інформації серед опитаних.

Як Ви вважаєте, чи корисно пересічним людям знати про "темну тріаду"?
78 відповідей

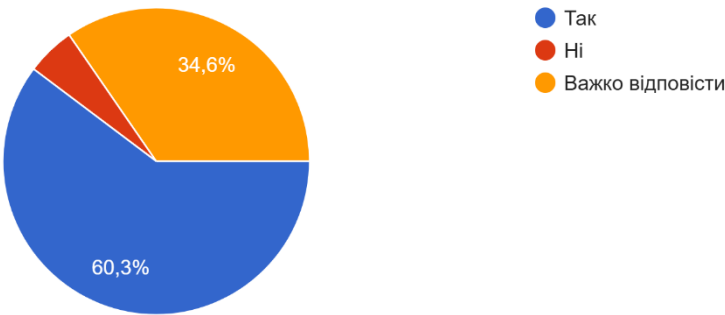

Рисунок 2.5 – Відсотковий розподіл учасників за оцінкою корисності знань щодо «темної тріади»

Питання щодо важливості знання про «темну тріаду» для пересічних людей показало, що 47 респондентів (60,3%) вважають таку інформацію корисною, 27 (34,6%) відповіли «важко сказати», і лише 4 особи (5,1%) вважають її неважливою. Це свідчить про загальне позитивне ставлення до можливості інформування про дану тематику.

Де саме знання про "темну тріаду" можуть мати найбільшу користь для пересічних людей?
78 відповідей

Рисунок 2.6 – Відсотковий розподіл учасників за доменами корисності інформації щодо «темної тріади»

Коли респондентів запитували, у яких сферах ці знання можуть бути найкориснішими, більшість — 46 осіб (59%) — обрали варіант «для захисту себе від маніпуляції». Інші варіанти, як-от налагодження комунікації (15 осіб), підбір кадрів (7), консультування (5), родинні стосунки або організаційне управління, були обрані значно рідше. Це свідчить про те, що «темна тріада» в масовому уявленні асоціюється насамперед із ризиком, загрозою чи необхідністю оборони.

Останнє запитання блоку стосувалося того, як у медіа та фільмах зображуються люди з рисами «темної тріади». Найбільш поширеною відповіддю були «лиходії» — 42 особи (53,8%), друге місце посіли «антигерої» — 31 особа (39,7%), а такі варіанти як «герої», «позитивні лідери» або інше разом набрали лише 5 відповідей. Це свідчить про стійку тенденцію до негативного зображення таких особистостей у культурному просторі, що може

формувати стереотипне сприйняття «темної тріади» як виключно руйнівного явища.

На Вашу думку, як у медіа та фільмах найчастіше зображують людей із рисами "темної тріади"?

78 відповідей

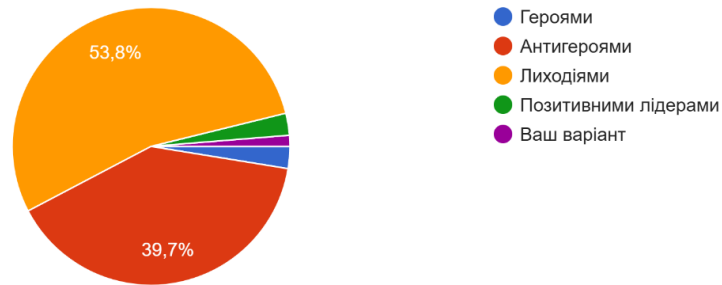

Рисунок 2.7 – Відсотковий розподіл учасників за загальною оцінкою ролей осіб з «темною тріадою»

Загалом перший блок демонструє, що знання про «темну тріаду» є в основному фрагментарними, часто поверховими і сформованими під впливом масової культури, а не спеціалізованої освіти. Переважають захисні установки у сприйнятті осіб із відповідними рисами, а домінантні асоціації з ними — негативні. Це створює підґрунтя для подальшого дослідження соціальних уявлень і потреби в психологічній просвіті на цю тему.

Емоційно-оцінний компонент. Тепер перейдемо до наступного блоку — Блок 2: Оцінка людей із рисами «темної тріади». Цей розділ анкети був спрямований на з'ясування емоційних та раціональних суджень респондентів щодо людей, які демонструють поведінку, пов'язану з такими рисами, як маніпулятивність, нарцисизм, прагнення до контролю та психопатичні прояви. Запитання дозволяють дослідити як негайні емоційні реакції, так і когнітивні оцінки щодо потенційної ефективності таких людей у ролі лідерів чи їхньої соціальної загрози.

Які емоції та переживання викликає у Вас людина, яка часто маніпулює іншими?
78 відповідей

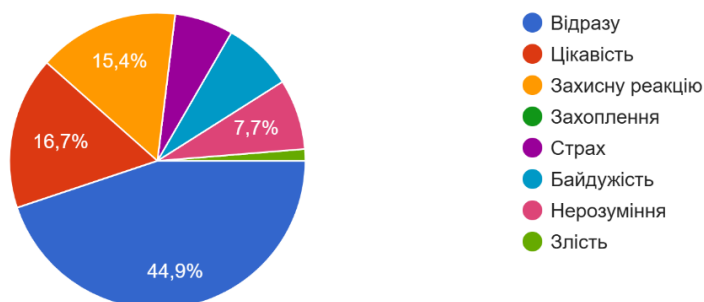

Рисунок 2.8 – Відсотковий розподіл учасників за емоціями, що викликає людина, яка маніпулює іншими

У першому запитанні блоку респондентів просили вказати емоції, які у них викликає людина, що часто маніпулює іншими. Серед 78 відповідей найпоширенішою реакцією була відраза — її обрали 35 осіб (44,9%). Захисну реакцію вказали 13 осіб (16,7%), цікавість — 12 (15,4%). Водночас 6 осіб (7,7%) обрали варіанти «байдужість» і «нерозуміння», а 5 респондентів (6,4%) зазначили страх. Захоплення не вказав жоден учасник. Отже, маніпуляція викликає переважно негативні емоції, у тому числі морально-емоційне відторгнення або потребу в захисті, а позитивне сприйняття практично відсутнє.

Які емоції та переживання викликає у Вас людина, яка, ігноруючи почуття інших, намагається підвищити свою значущість?
78 відповідей

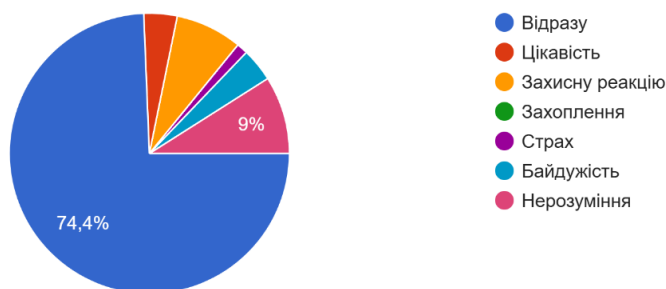

Рисунок 2.9 – Відсотковий розподіл учасників за емоціями, що викликає людина, яка ігнорує почуття інших

На запитання про емоції у відповідь на людину, яка ігнорує почуття інших задля підвищення власної значущості, найчастіше обирали варіант «відразу» — 58 осіб (74,4%), що є найвищим показником у межах цього блоку. Захисну реакцію зазначили лише 6 осіб, цікавість — 3, байдужість — також 3, нерозуміння — 7. Жоден респондент не виявив емоцій захоплення чи поваги. Це свідчить про ще більш однозначне засудження такого типу поведінки, яка сприймається як егоцентрична або зневажлива до оточення.

Які емоції та переживання викликає у Вас людина, яка прагне контролювати інших заради власної користі?
78 відповідей

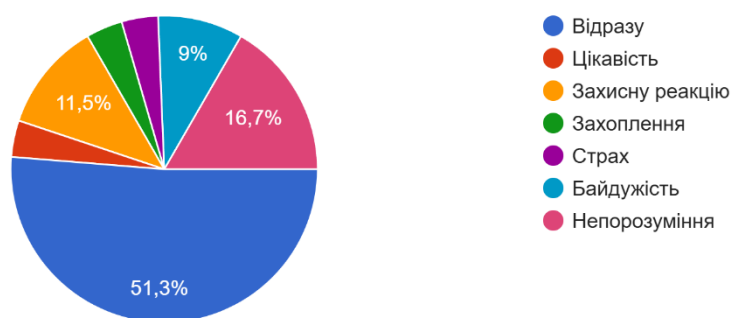

Рисунок 2.10 – Відсотковий розподіл учасників за емоціями, що викликає людина, яка прагне контролювати інших

Наступне запитання стосувалося реакції на людину, яка прагне контролювати інших заради власної користі. Відразу вказали 40 осіб (51,3%), ще 13 осіб (16,7%) — непорозуміння. Захисну реакцію зазначили 9 осіб, байдужість — 7, цікавість, страх і захоплення — по 3 особи. Таким чином, контроль заради вигоди також сприймається як неприйнятний і викликає різко негативні реакції більш ніж у половини вибірки. Частина респондентів відповіла «непорозуміння», що, ймовірно, відображає несприйняття або розгубленість перед такими проявами.

Як Ви вважаєте, чи можуть люди з високим нарцисизмом (використання інших на власну користь, зверхнє ставлення до оточуючих) бути ефективними лідерами?

78 відповідей

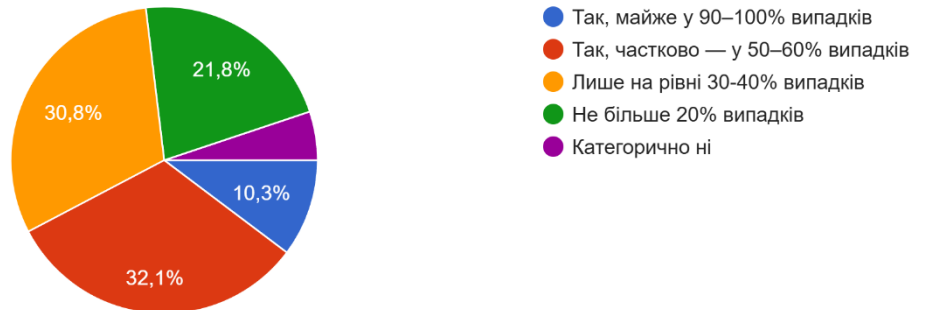

Рисунок 2.11 – Відсотковий розподіл учасників за оцінками потенційної можливості нарциса бути ефективним лідером

У серії трьох наступних запитань учасники оцінювали потенційну ефективність лідерства осіб із високим рівнем нарцисизму, макіавеллізму та психопатії. Щодо нарцисизму лише 8 респондентів (10,3%) вважають таких людей ефективними лідерами у 90–100% випадків, ще 25 (32,1%) вважають, що така ефективність можлива в 50–60% випадків. Найчастіше ж відповідали варіанти «30–40%» (24 особи, 30,8%) та «не більше 20%» (17 осіб, 21,8%), а 4 особи (5,1%) повністю заперечили таку можливість. Це демонструє обережне, але не категорично негативне ставлення до нарцисів у лідерстві — близько третини респондентів визнають часткову ефективність таких лідерів.

Як Ви вважаєте, чи можуть люди з високим макіавеллізмом (маніпулювання, прагнення до влади) бути ефективними лідерами?

78 відповідей

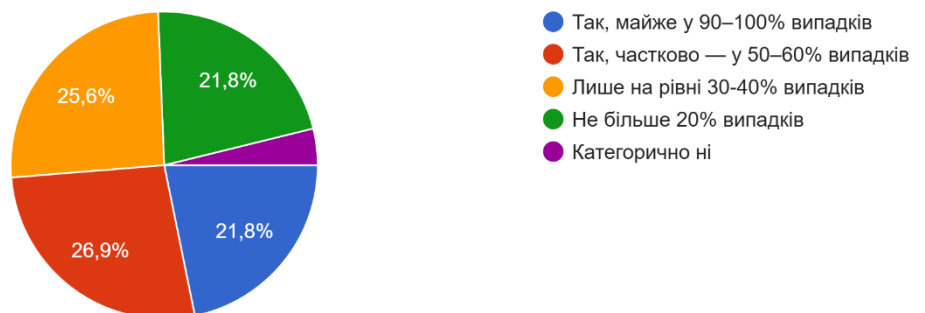

Рисунок 2.12 – Відсотковий розподіл учасників за оцінками потенційної можливості людини з високим рівнем макіавеллізмом бути ефективним лідером

У випадку з макіавеллізмом думки розділилися: 17 респондентів (21,8%) вважають таких людей ефективними лідерами у 90–100% випадків, ще 21 особа (також 21,8%) — у 50–60% випадків. Разом ці дві групи складають 38 респондентів (43,6%). Ще 20 осіб (25,6%) вважають, що така ефективність можлива лише в 30–40% випадків, а 17 (26,9%) — не більше як у 20% випадків. Лише 3 особи (3,8%) повністю виключають можливість ефективного лідерства осіб з макіавеллістичними рисами. Це свідчить про більш толерантне сприйняття макіавеллізму, ймовірно, через асоціацію з раціональністю, стратегічністю та прагматизмом.

Як Ви вважаєте, чи можуть люди з високим рівнем психопатії (емоційно холодні, імпульсивні, проявляють зневагу до норм) бути ефективними лідерами?

78 відповідей

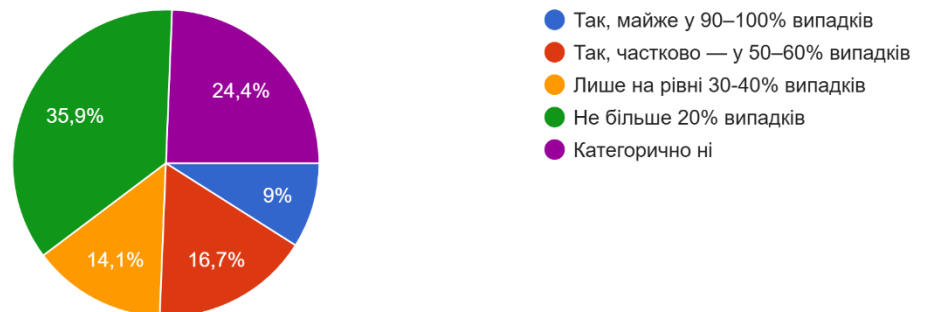

Рисунок 2.13 – Відсотковий розподіл учасників за оцінками потенційної можливості людини з високим рівнем психопатії бути ефективним лідером

Найбільш негативною в оцінці виявилася психопатія. Лише 7 осіб (9%) вважають людей з високим рівнем психопатії здатними до ефективного лідерства в більшості випадків. 13 осіб (16,7%) обрали варіант 50–60%, а найбільше — 28 респондентів (35,9%) — відповіли, що така ефективність можлива лише в 30–40% випадків. Ще 11 (14,1%) вказали 20%, і 19

респондентів (24,4%) повністю заперечили можливість ефективного лідерства з боку осіб із психопатичними рисами. Таким чином, психопатія викликає найменше довіри як потенційна риса лідера, особливо порівняно з нарцисизмом і макіавеллізмом.

Чи згодні Ви з твердженням, що люди з рисами "темної тріади" часто бувають небезпечними для суспільства?

78 відповідей

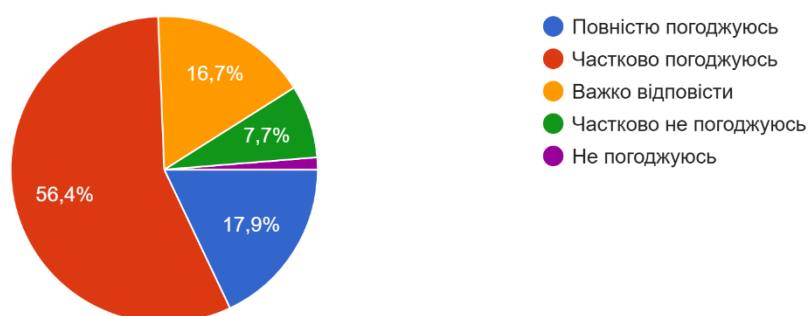

Рисунок 2.14 – Відсотковий розподіл учасників за оцінками згоди щодо небезпечності осіб з рисами «темної тріади»

Останнє запитання блоку було спрямоване на з'ясування загального уявлення про соціальну небезпеку осіб із рисами «темної тріади». Понад половина респондентів — 44 особи (56,4%) — частково погоджуються з твердженням, що такі люди є небезпечними для суспільства. Ще 14 осіб (17,9%) повністю з цим погоджуються. Разом ці дві категорії становлять понад 74% вибірки. Водночас 13 респондентів (16,7%) вагалися з відповіддю, 6 (7,7%) частково не погоджуються, і лише одна особа (1,3%) цілком не погоджується з твердженням. Таким чином, у масовій свідомості закріплена асоціація «темних» рис із соціальною загрозою або ризиком.

Узагальнюючи результати другого блоку, можна зробити висновок, що респонденти мають виражено негативне емоційне ставлення до поведінкових проявів «темної тріади» — таких як маніпуляція, контроль, ігнорування емоцій інших. Найбільше негативу викликає психопатична поведінка, яка розглядається не лише як неприйнятна, а й як соціально небезпечна. Водночас

щодо нарцисизму та макіавеллізму спостерігається певна амбівалентність: частина опитаних визнає можливість їхньої адаптивної або навіть лідерської функції. Це свідчить про складне, багаторівневе сприйняття «темних» рис — від автоматичного морального засудження до диференційованого аналізу залежно від контексту поведінки.

Поведінковий компонент. Тепер розглянемо Блок 3: Ваша стратегія взаємодії з людьми, які мають риси «темної тріади». Цей розділ анкети мав на меті дослідити поведінкові реакції та адаптивні механізми, які респонденти зазвичай застосовують у ситуаціях, коли стикаються з особами, що демонструють нарцисизм, макіавеллізм або психопатію. Аналіз відповідей дозволяє зрозуміти, які стратегії сприймаються як найбільш прийнятні у побутовому та професійному контекстах, а також які риси викликають найбільше занепокоєння у міжособистісній взаємодії.

Яку стратегію Ви зазвичай обираєте, якщо помічаєте, що людина маніпулює вами у побутовій ситуації?

78 відповідей

Рисунок 2.15 – Відсотковий розподіл учасників за стратегіями взаємодії з особою, що маніпулює

Перше запитання стосувалося побутової ситуації, коли респондент помічає, що з ним маніпулюють. Найчастіше у такому випадку обирається стратегія аналізу дій маніпулятора — її обрали 28 осіб (35,9%). На другому місці — конфронтація, яку обрали 20 респондентів (25,6%). Відсторонення від взаємодії зазначили 10 осіб (12,8%), ігнорування — 11 (14,1%), а продовження

спілкування, якщо воно вигідне — 9 осіб (11,5%). Отже, найпоширеніші стратегії — аналітичні або активні, а не пасивні. Це свідчить про готовність значної частини опитаних до осмисленого реагування на маніпулятивну поведінку замість уникнення або сліпого підпорядкування.

Що Ви зазвичай поводитесь, якщо Ваш керівник демонструє риси макіавеллізму (маніпулювання, прагнення до влади)?

78 відповідей

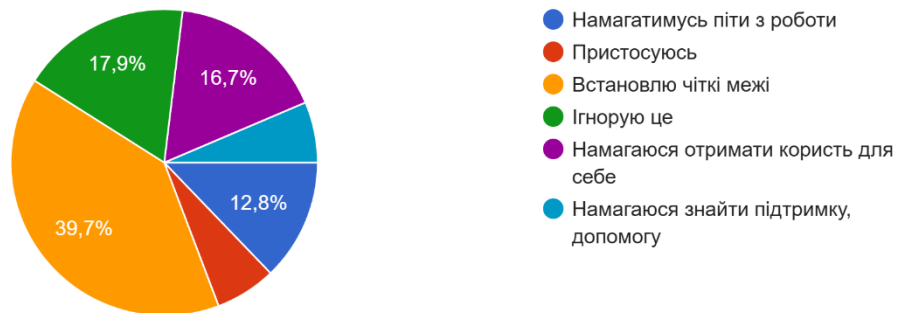

Рисунок 2.16 – Відсотковий розподіл учасників за стратегіями взаємодії з керівником, який має риси макіавеллізму

Наступне запитання стосувалося реакції на керівника, що демонструє риси макіавеллізму — прагнення до влади і маніпулятивність. Найчастіше респонденти зазначали, що встановлюють чіткі межі — 31 особа (39,7%). Інші поширені варіанти — ігнорування (14 осіб) та спроба отримати з ситуації вигоду (13 осіб). Ще 10 осіб вказали, що намагатимуться піти з роботи, по 5 — що пристосуються або шукатимуть допомоги. Таким чином, у професійному контексті щодо макіавеллістичних керівників переважає проактивна поведінка — формулювання меж або стратегічна адаптація, а повна втеча з ситуації є менш популярною.

Як Ви зазвичай поводитесь, якщо помічаєте риси нарцисизму (використання інших на власну користь, зверхнє ставлення до оточуючих) у свого керівника?

78 відповідей

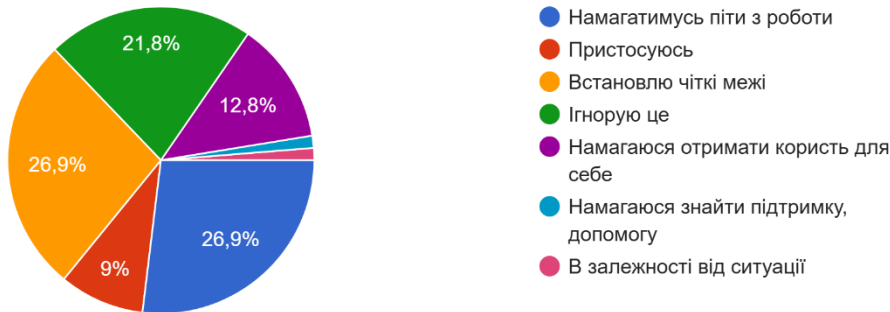

Рисунок 2.17 – Відсотковий розподіл учасників за стратегіями взаємодії з керівником, який має риси нарцисизму

У подібному запитанні про керівника з рисами нарцисизму розподіл відповідей дещо зміщується. Найчастіше обирали або спробу піти з роботи (21 особа, 26,9%), або встановлення меж (також 21 особа, 26,9%). Ще 17 респондентів зазначили, що просто ігнорують таку поведінку, 10 — намагаються отримати вигоду, 7 — пристосовуються. Один респондент зазначив варіант «у залежності від ситуації». У порівнянні з попереднім запитанням, поведінка стає менш гнучкою, зростає бажання уникнути контакту — можливо, через те, що нарцисизм сприймається як менш конструктивний або більш емоційно виснажливий у щоденному спілкуванні.

Як Ви реагуєте на людину-керівника, яка виявляє емоційну холодність, імпульсивність та зневагу до норм (ознаки психопатії)?

78 відповідей

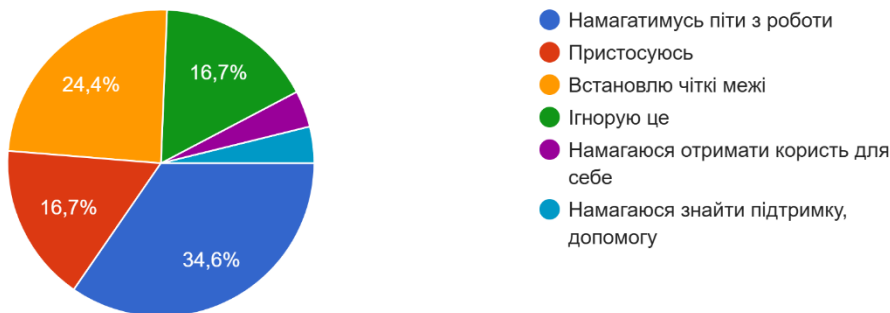

Рисунок 2.18 – Відсотковий розподіл учасників за стратегіями взаємодії з керівником, який має риси психопатії

Найбільш різко негативні стратегії простежуються у відповіді на питання про взаємодію з керівником, який демонструє риси психопатії — емоційну холодність, імпульсивність, зневагу до норм. Найбільше респондентів (27 осіб, 34,6%) обрали варіант «намагатимусь піти з роботи». 19 осіб (24,4%) відповіли, що намагаються встановити межі, 13 — що пристосовуються, ще 13 — що просто ігнорують поведінку. Лише по 3 респонденти вказали, що шукають вигоду або підтримку. Ці результати свідчать про те, що саме психопатичні риси найсильніше провокують у респондентів уникнення або ескапізм у робочих взаєминах.

Яку з рис "темної тріади" Ви вважаєте найбільш загрозовою для свого комфорту?
78 відповідей

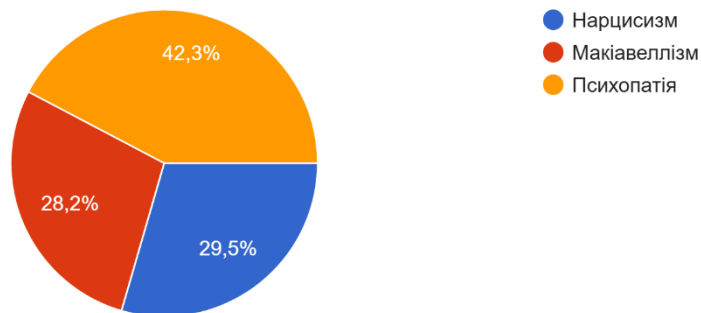

Рисунок 2.19 – Відсотковий розподіл учасників за оцінкою загрози певної риси «темної тріади»

Наступне запитання передбачало пряме визначення того, яка з трьох рис «темної тріади» видається респондентам найбільш загрозовою для особистого комфорту. Психопатію обрали 33 особи (42,3%), нарцисизм — 23 (29,5%), макіавеллізм — 22 (28,2%). Отже, психопатичні прояви сприймаються як найнебезпечніші, що відповідає попереднім відповідям і загальній емоційній реактивності на цю рису.

Як часто у взаємодії Ви уникаєте людей із рисами "темної тріади"?
78 відповідей

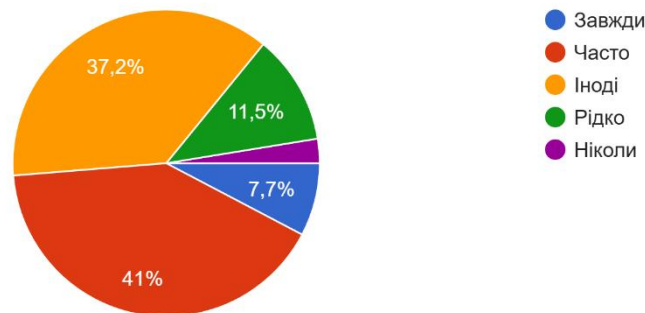

Рисунок 2.20 – Частота взаємодії з особами «темної тріади»

Останнє запитання цього блоку стосувалося частоти уникнення взаємодії з особами, які демонструють риси «темної тріади». Найпоширенішою відповіддю було «іноді» — її обрали 29 осіб (37,2%). Ще 32 респонденти (41%) зазначили, що часто уникають таких осіб. 6 осіб (7,7%) уникають їх завжди, 9 (11,5%) — рідко, і лише 2 особи (2,6%) — ніколи. Це свідчить про загальну тенденцію до обережного ставлення або активного дистанціювання від людей з відповідними рисами, хоча деякі респонденти можуть допускати таку взаємодію залежно від контексту.

Підсумовуючи дані третього блоку, можна зробити висновок, що респонденти загалом демонструють готовність до стратегічної або рефлексивної взаємодії з особами, які мають риси «темної тріади», однак лише за умов, коли це не загрожує їхньому психологічному благополуччю. У професійному середовищі спостерігається прагнення або до встановлення меж, або до уникнення, особливо у випадку з керівниками з психопатичними або нарцисичними рисами. У сприйнятті загрозовості переважає образ психопата як найбільш небезпечного, тоді як нарцисизм і макіавеллізм розглядаються більш неоднозначно — частково як дратівливі, частково як такі, з якими можна адаптуватися або навіть вигравати з взаємодії. Стратегії уникаючої поведінки (часте або постійне уникання) обрали понад 85%

опитаних, що ще раз підкреслює соціальну настороженість щодо проявів «темної тріади» в реальному житті.

Прогностичний компонент. Тепер перейдемо до четвертого блоку — Очікування від людей з рисами «темної тріади». Цей блок був спрямований на виявлення уявлень респондентів щодо цінностей, мотивацій, типової поведінки та потенційних соціальних ролей осіб із відповідними особистісними характеристиками. Запитання охоплюють як міжособистісний рівень — наприклад, очікування від приятелів чи керівників — так і уявлення про професійну самореалізацію таких людей та їхню поведінку в конфліктних ситуаціях.

Як Ви вважаєте, чого найбільше прагнуть люди з високим рівнем нарцисизму?
78 відповідей

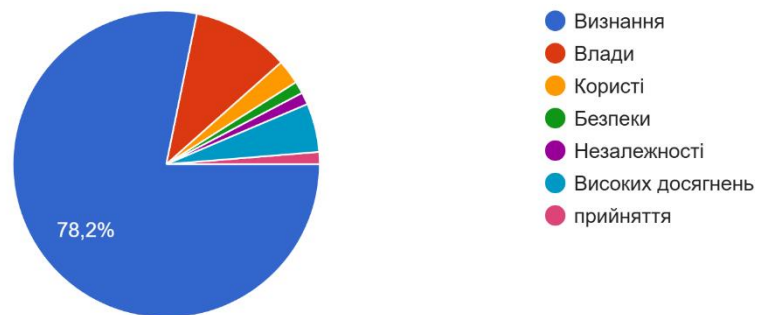

Рисунок 2.21 – Домінуючі прагнення осіб з високим рівнем нарцисизму

На запитання про те, чого найбільше прагнуть люди з високим рівнем нарцисизму, абсолютна більшість респондентів — 61 особа (78,2%) — обрала варіант «визнання». Інші варіанти (влада, користь, безпека, незалежність, високі досягнення, прийняття) обиралися вкрай рідко — поодинокими респондентами, від 1 до 8 осіб. Це свідчить про чітке закріплення в масовій свідомості уявлення про нарцисизм як рису, тісно пов'язану з потребою у захопленні, повазі та публічному схваленні.

Як Ви вважаєте, чого найбільше прагнуть люди з високим рівнем макіавеллізму ?
78 відповідей

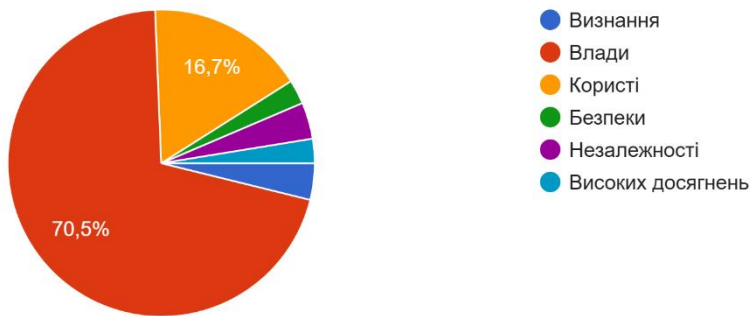

Рисунок 2.22 – Домінуючі прагнення осіб з високим рівнем макіавеллізму

Щодо мотивацій макіавеллістичних особистостей, тут домінує очікування прагнення до влади — таку відповідь дали 55 респондентів (70,5%). На другому місці — користь (13 осіб), інші варіанти майже не зустрічалися. Отже, макіавеллізм асоціюється передусім із домінуванням, контролем і стратегічним маніпулюванням заради впливу. Це корелює з теоретичним визначенням риси як прагматичної й цілеспрямованої.

Як Ви вважаєте, чого найбільше прагнуть люди з високим рівнем психопатії?
78 відповідей

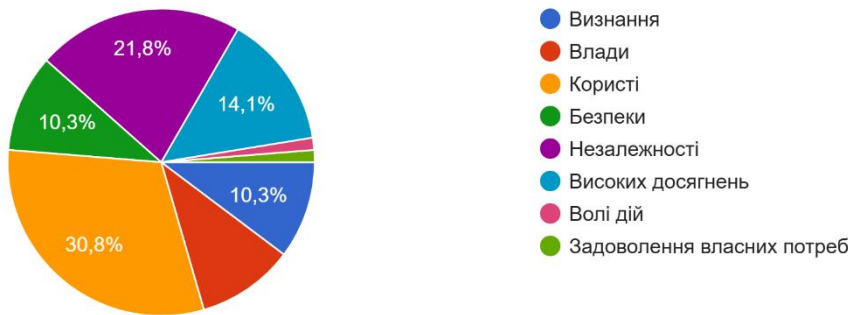

Рисунок 2.23 – Домінуючі прагнення осіб з високим рівнем психопатії

На відміну від попередніх, відповіді про психопатичні особистості були більш розпорошеними. Найпоширенішим варіантом стала користь — її обрали 24 респонденти (30,8%). Незалежність — 17 осіб, високі досягнення — 11, по

8 осіб вказали на визнання, владу та безпеку. Одиначні респонденти згадали також волю дій і задоволення власних потреб. Це розмаїття відповідей може свідчити про меншу чіткість соціального образу психопатії або про складність її інтерпретації як однозначно цілеспрямованої поведінки.

Чого б Ви очікували від приятеля, який має риси нарцисичної особистості?
78 відповідей

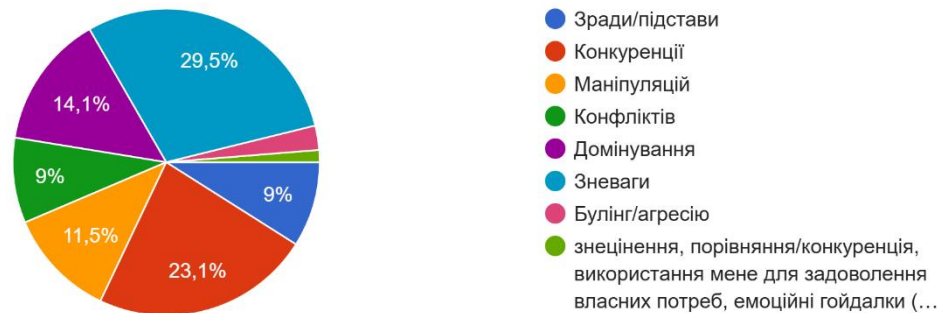

Рисунок 2.24 – Домінуючі очікування від осіб з високим рівнем нарцисизму

У наступному блоці запитань респондентам пропонували спрогнозувати поведінку приятелів, які демонструють відповідні риси. Щодо нарцисичної особистості найчастіше обирали відповідь «зневага» — 23 респонденти (29,5%). Також поширеними були варіанти «конкуренція» (18 осіб) та «маніпуляції» (9). Очікування булінгу чи агресії майже відсутні — лише 2 особи, а один респондент самостійно сформулював складний опис очікувань, що включали знецінення, емоційні гойдалки, експлуатацію. Загалом образ нарцисичного приятеля формується як емоційно токсичний, але не обов'язково агресивний — радше дистанційно домінантний.

Чого б Ви очікували від друга, який має прояви макіавеллізму?
78 відповідей

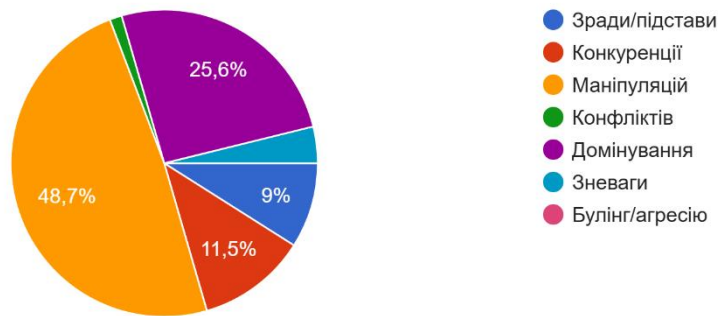

Рисунок 2.25 – Домінуючі очікування від осіб з високим рівнем макіавеллізму

Для друга з макіавеллізмом найтипівішою відповіддю стали маніпуляції — 38 осіб (48,7%), що значно переважає інші варіанти. Далі йде домінування (20 відповідей), зради та конкуренція — на рівні 7–9 респондентів. Конфлікти, зневага чи агресія практично не фігурують. Це говорить про уявлення про такого друга як розрахункового, хитрого, можливо, лицемірного, але не відверто конфліктного.

Чого б Ви очікували від друга, який має риси психопатичної особистості?
78 відповідей

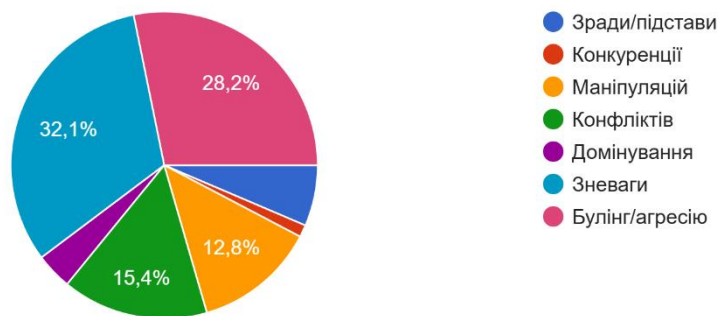

Рисунок 2.26 – Домінуючі очікування від осіб з високим рівнем психопатії

У випадку з психопатичною особистістю в якості друга переважають негативні очікування, пов'язані із соціальною агресією. Найпоширенішою відповіддю стала зневага — 25 осіб (32,1%), на другому місці — булінг або

агресія (22 особи), на третьому — конфлікти (12). Це свідчить про сприйняття психопатії як загрози для психологічної та емоційної безпеки в міжособистісних стосунках.

Чого в більшій мірі Ви очікуєте від керівника, який має риси "темної тріади"?
78 відповідей

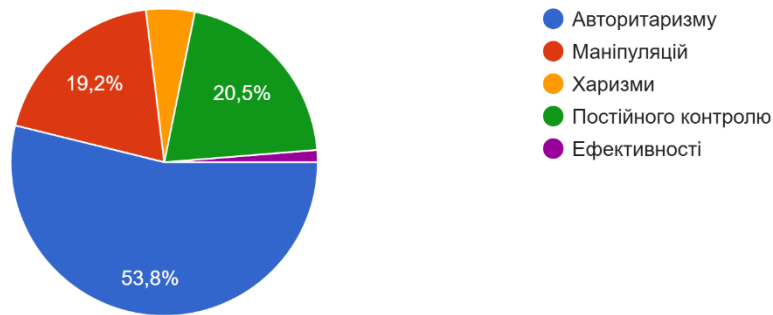

Рисунок 2.27 – Домінуючі очікування від керівника, який має риси «темної тріади»

Запитання щодо керівника з рисами «темної тріади» засвідчило, що найбільше респондентів — 42 особи (53,8%) — очікують авторитаризму. Ще 16 (20,5%) — постійного контролю, 15 — маніпуляцій. Тільки 4 респонденти зазначили харизму, і лише одна особа — ефективність. Це показує, що соціальний образ керівника з «темними» рисами є переважно негативним — домінантним, тиснучим і жорстким, без позитивних компенсаторних якостей.

Які професії, на Вашу думку, частіше обирають люди з рисами "темної тріади"?
78 відповідей

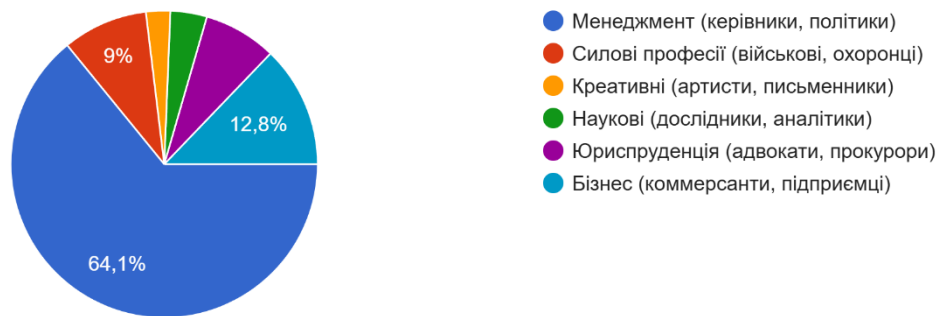

Рисунок 2.28 – Відсотковий розподіл осіб з «темної тріади» за професійними сферами

Наступне запитання стосувалося типових професій, які можуть приваблювати осіб із «темною тріадою». Найчастіше респонденти обирали менеджмент, політику — 50 осіб (64,1%). Значно менше — бізнес (10), силові професії (7), юриспруденцію (6), і зовсім поодинокі випадки — креативні чи наукові сфери. Це говорить про уявлення про «темну тріаду» як про риси, що забезпечують успіх у владних, конкурентних, амбітних середовищах.

Якої поведінки у конфлікті Ви очікуєте від людини з рисами нарцисизму?

78 відповідей

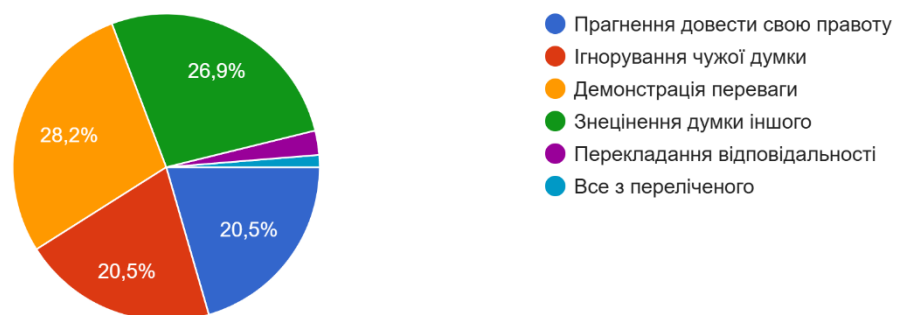

Рисунок 2.29 – Домінуючі очікування від особи, яка має риси нарцисизму

У завершальних трьох запитаннях респондентів просили описати очікувану поведінку людей з рисами «темної тріади» в конфліктних ситуаціях. У випадку з нарцисизмом частіше обирали демонстрацію переваги (22 особи, 28,2%) і знецінення думки іншого (21 особа, 26,9%). Решта варіантів були менш поширені, й лише одна людина вказала, що можливі всі прояви одночасно. Це підтверджує уявлення про нарцисів як про конфліктно заряджених осіб, які схильні применшувати думки інших та самостверджуватись через конфлікт.

Якої поведінки у конфлікті Ви очікуєте від людини з рисами макіавеллізму?

78 відповідей

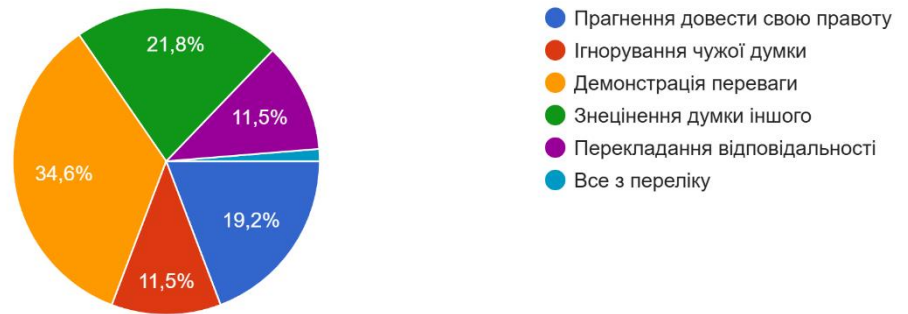

Рисунок 2.30 – Домінуючі очікування від особи, яка має риси макіавеллізму

Для макіавеллістів респонденти найчастіше зазначали демонстрацію переваги (27 відповідей, 34,6%) і знецінення (17 відповідей, 21,8%), а також прагнення довести свою правоту (15). Порівняно менше — ігнорування та перекладання відповідальності. Це свідчить про очікування стратегічної, але не обов'язково агресивної конфліктної поведінки.

Якої поведінки у конфлікті Ви очікуєте від людини з рисами психопатії?

78 відповідей

Рисунок 2.31 – Домінуючі очікування від особи, яка має риси психопатії

Натомість у випадку з психопатією переважає відповідь «ігнорування чужої думки» — її обрали 28 осіб (35,9%), знецінення — 23 особи (29,5%), прагнення довести правоту — 10. Це вказує на очікування емоційно холодної,

безкомпромісної поведінки, яка не передбачає гнучкості чи здатності до конструктивного діалогу.

Узагальнюючи результати цього блоку, можна зробити висновок, що респонденти мають досить чітко сформовані соціальні образи кожного типу особистості з «темної тріади». Нарцисизм пов’язується з демонстративністю, жадобою схвалення, конкуренцією. Макіавеллізм — з маніпуляціями, прагненням влади, стратегічною агресивністю. Психопатія — із жорстокістю, соціальною загрозою, холодною домінацією. Очікування в усіх випадках мають негативну або насторожену емоційно-моральну оцінку, що свідчить про вкорінене сприйняття «темної тріади» як джерела деструктивної поведінки як у приватному, так і в професійному житті.

Особистий досвід взаємодії. Завершальним у структурі дослідження є блок 5, який був присвячений особистому досвіду респондентів у спілкуванні з людьми, які демонструють риси «темної тріади». Метою цього блоку було виявити не лише частоту таких контактів, а й суб’єктивне самосприйняття, рівень ідентифікації з відповідними рисами, а також очікування від психологічної допомоги та просвітницької роботи.

Наскільки багато в Вашому оточенні осіб, які мають риси "темної тріади"?
78 відповідей

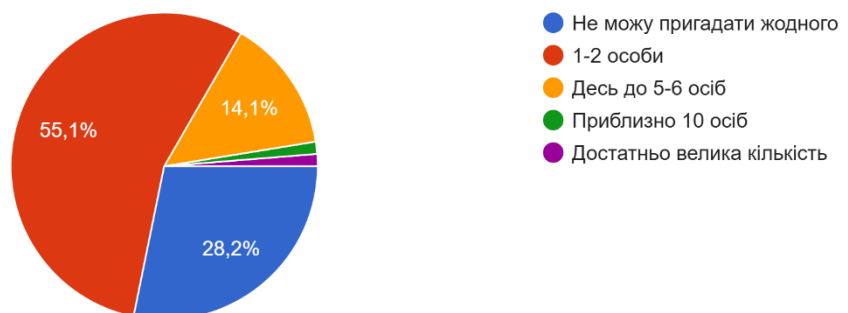

Рисунок 2.32 – Оцінка кількості осіб з рисами «темної тріади»

У першому запитанні йшлося про кількість знайомих, які, на думку респондентів, мають риси «темної тріади». Найпоширенішою відповіддю стала опція «1–2 особи» — її обрали 43 респонденти (55,1%). Близько третини

опитаних (22 особи, 28,2%) вказали, що у їхньому оточенні таких осіб до 5–6. Водночас 14,1% (11 осіб) не змогли пригадати жодного такого прикладу. І лише по 1 респонденту вказали на приблизно 10 осіб або на велику кількість знайомих з такими рисами. Це означає, що образ «темної тріади» не є рідкісним явищем у суб'єктивному досвіді більшості людей, але переважно такі люди сприймаються як помітна, але не масова частина соціального оточення.

Чи є в Вашому найближчому оточенні (серед членів родини, найкращих друзів) людина, яка має риси "темної тріади"?

78 відповідей

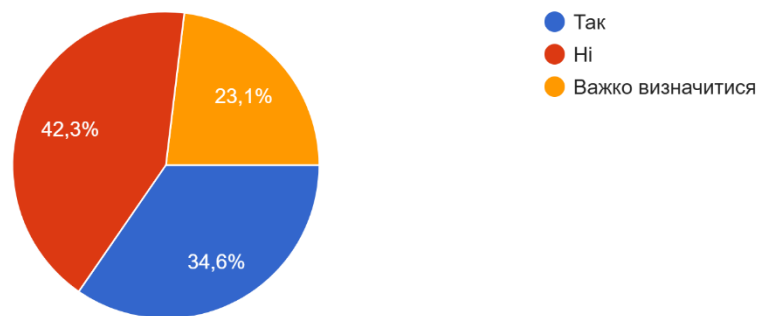

Рисунок 2.33 – Оцінка кількості осіб з рисами «темної тріади»

Цікавою виявилася відповідь на запитання про наявність осіб з «темною тріадою» саме у найближчому колі — родині або дружбі. Тут 42,3% респондентів відповіли «ні», тобто не мають таких прикладів у своєму найближчому середовищі. Проте 23,1% (27 осіб) зазначили, що такі люди є, а ще третина (34,6%) вагаються з відповіддю. Це свідчить про те, що диференціація між «знайомими» та «близькими» суттєво впливає на сприйняття: риси «темної тріади» частіше проєктуються на периферійне коло, але іноді можуть виявлятися і в родинних або дружніх стосунках.

Оцініть за шкалою від 0 до 10 наскільки Вам притаманні риси нарцисичної особистості
78 відповідей

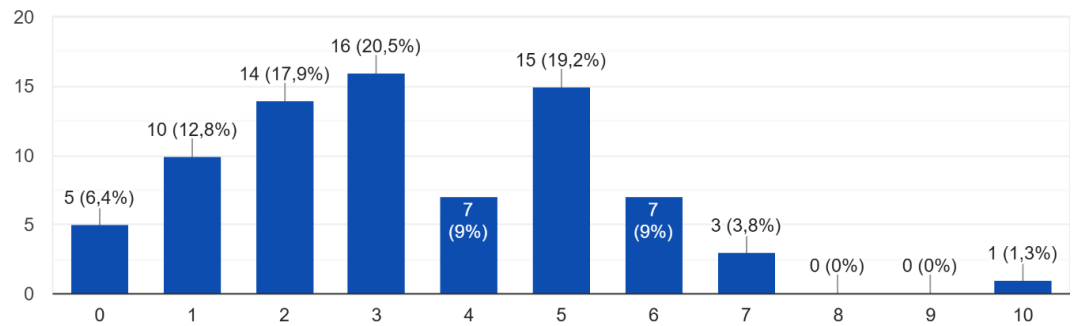

Рисунок 2.34 – Самооцінка рис нарцисизму

Далі респондентам було запропоновано оцінити, наскільки їм особисто властиві риси «темної тріади». Щодо нарцисизму, більшість учасників розташувались у межах середнього спектра шкали: найчастіше обирали бали 3 (20,5%), 2 (17,9%) та 5 (19,2%). Тільки 5 респондентів (6,4%) поставили собі 0, а максимальний показник 10 відзначили лише 1 особа. Це свідчить про те, що нарцисизм як риса частково визнається багатьма респондентами у собі, але переважно на помірному рівні, без крайнощів.

Оцініть за шкалою від 0 до 10 наскільки Вам притаманні риси макіавеллізму
78 відповідей

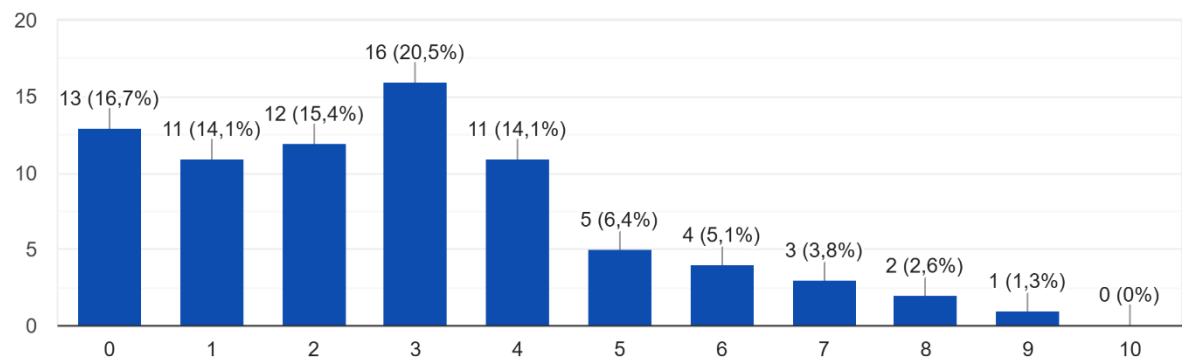

Рисунок 2.35 – Самооцінка рис макіавеллізму

У випадку з макіавеллізмом оцінки виявились трохи нижчими. Найпопулярнішими були значення 3 (20,5%), 2 (15,4%) та 0 (16,7%). Це означає, що більшість опитаних або не визнають у собі маніпулятивної стратегії мислення, або схильні до обережної самокритики в цьому аспекті. Максимальні оцінки — 9 і 10 — знову ж таки зустрічаються лише у 1-2 випадках, а переважно відповіді зосереджені у діапазоні 1–4.

Оцініть за шкалою від 0 до 10 наскільки Вам притаманні риси психопатичної особистості
78 відповідей

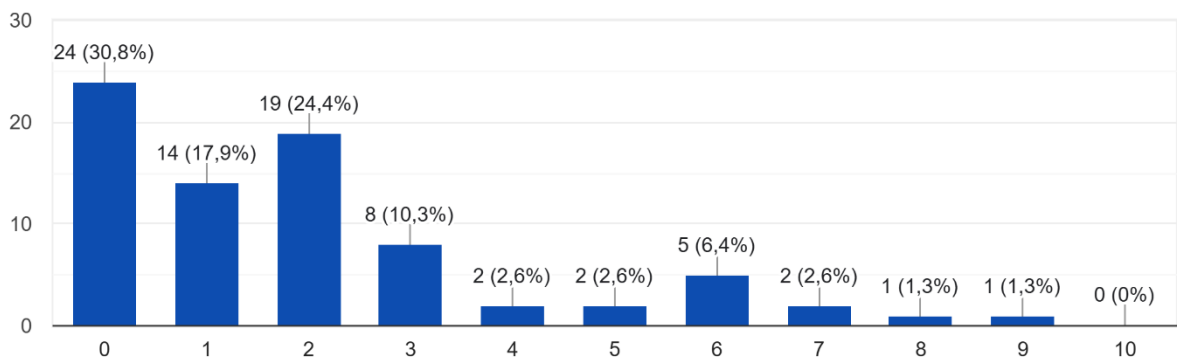

Рисунок 2.36 – Самооцінка рис психопатії

Щодо психопатії, результати виявились найнижчими: 24 особи (30,8%) оцінили себе на 0, ще 19 — на 2, а 14 — на 1 бал. Це дозволяє зробити висновок, що респонденти не схильні ідентифікувати себе з емоційною холодністю, імпульсивністю чи схильністю до порушення норм. Середні оцінки на рівні 3–5 спостерігаються лише у поодиноких випадках. У поєднанні з попередніми результатами це може свідчити як про справжню відсутність подібних рис у досвіді, так і про наявність соціально бажаного самосприйняття — тобто небажання визнавати у собі деструктивні риси, навіть якщо вони потенційно наявні в м'якій формі.

На Вашу думку, що слід робити суспільству щодо проявів "темної тріади" у людей?
78 відповідей

Рисунок 2.37 – Відсотковий розподіл за напрямками суспільного впливу

Наступне запитання стосувалося того, як суспільству варто реагувати на прояви «темної тріади». Абсолютна більшість респондентів (66,7%, або 52 особи) вважають, що необхідно надавати людям інформацію про особливості взаємодії з носіями таких рис. Ще 19 осіб (24,4%) виступають за допомогу самим людям із «темною тріадою». Тільки по 3 особи висловили думки про ігнорування проблеми або про примусове «виправлення». Один респондент сформулював альтернативну ідею — навчати людей захищатися. Це свідчить про високий рівень запиту на просвітницьку діяльність і психологічну освіту щодо «темної тріади», а також про гуманістичне ставлення до таких особистостей — бажання зрозуміти, а не карати чи стигматизувати.

Яку інформацію Ви хотіли б отримати від психолога щодо поводження з людиною, яка має риси "темної тріади"?

78 відповідей

Рисунок 2.38 – Відсотковий розподіл за доменами інформації, яку учасники вважають корисною

Останнє запитання цього блоку виявило очікування респондентів від психологів. Найпоширенішими відповідями були: техніки протидії (32,1%), розпізнання (20,5%) і захист себе (12,8%). Меншою мірою цікавили причини виникнення рис (24,4%) та використання таких рис на власну користь (6,4%). Ще кілька відповідей були об'єднані (розпізнання, захист і причини), або сформульовані вільно, як бажання «дізнатися більше про безпечну взаємодію». Це вказує на прагматичну спрямованість запиту: люди хочуть знати, як діяти у ситуації контакту з небезпечною або токсичною поведінкою, а не просто теоретизувати на цю тему.

Таким чином, аналіз результатів п'ятого блоку показав, що більшість респондентів мали хоча б обмежений досвід взаємодії з людьми, які демонструють риси «темної тріади». При цьому власне ідентифікування з цими рисами є досить помірним і обережним, особливо у випадку психопатії. Ставлення до проблеми — не осудливе, а обережно-прагматичне: учасники дослідження прагнуть більше розуміти, навчитися захищатись, а не засуджувати або карати таких людей. Отже, можна говорити про потенціал до формування в суспільстві психологічної культури взаємодії з особистостями,

що мають прояви «темної тріади» — за умови доступу до відповідної освіти, психологічної допомоги й грамотної просвітницької діяльності.

Опис проходження шкали адаптивності AAQ-II (Acceptance and Action Questionnaire – II), яка була включена до анкети як окремий індикатор емоційного стану та психологічної гнучкості респондентів, дозволяє проаналізувати рівень емоційної відкритості, здатності справлятися з болем, а також ступінь уникнення негативного емоційного досвіду.

Описова статистика показника дезадаптивності наведена нижче в таблиці.

Таблиця 2.1 – Описова статистика значень «Шкали адаптивності»

Шкала	Середнє значення	SE	Медіана	SD	Мінімум	Максимум
Показник дезадаптивності	22.6	0.981	22.0	8.67	7	44

Ця шкала складається з семи тверджень, кожне з яких оцінюється за семибальною шкалою (1 – зовсім не згоден, 7 – повністю згоден). Чим вищі бали, тим вищий рівень емоційного уникнення та нижча емоційна адаптивність. Загальний результат за шкалою дає уявлення про те, наскільки респондент дозволяє своїм внутрішнім переживанням обмежувати своє життя та ефективність дій.

Загалом, результати проходження шкали AAQ-II свідчать про помірний рівень емоційної адаптивності у вибірці. Більшість респондентів не мають виражених труднощів із прийняттям своїх емоцій, не сприймають їх як головну перешкоду для самореалізації та не демонструють високого рівня емоційного уникнення. Однак у частини опитаних все ж наявні ознаки тривожності, сумнівів щодо самоконтролю чи впевненості в собі, що потенційно може впливати на їхню взаємодію з іншими, особливо з людьми, які демонструють риси «темної тріади». Цей компонент дослідження виявився важливим для розуміння того, наскільки емоційний стан респондентів може бути фактором, що впливає на їхні оцінки, реакції та стратегії взаємодії.

2.3. Кореляційний аналіз показників ставлення до осіб «темної тріади»

Для виявлення взаємозв'язків між основними показниками дослідження було проведено кореляційний аналіз із використанням коефіцієнта рангової кореляції Спірмена (Spearman's rho). Даний метод дозволяє визначити ступінь та напрям зв'язку між двома змінними, не вимагаючи нормального розподілу даних. Значення коефіцієнта r може змінюватися від -1 до $+1$:

- позитивне значення свідчить про прямий зв'язок (із зростанням одного показника зростає інший),
- негативне — про обернений зв'язок (зі зростанням одного показника інший зменшується).

Статистична значущість (p) вказує на ймовірність того, що отриманий зв'язок є випадковим. Прийнято вважати, що при $p < 0.05$ кореляція є статистично значущою.

Зв'язок між рівнем дезадаптивності та обізнаністю про «темну тріаду»

Було виявлено позитивний слабкий, але статистично значущий зв'язок між показником дезадаптивності та відповіддю на питання «Чи чули Ви раніше про термін «темна тріада» в психології?» ($r = 0.244$, $p = 0.031$).

Це означає, що чим вищий рівень дезадаптивності, тим частіше респондент повідомляє про знайомство з поняттям «темна тріада». Такий результат можна інтерпретувати як тенденцію дезадаптованих осіб більше цікавитися психологічною проблематикою, зокрема темами, що пов'язані з маніпуляцією, нарцисизмом чи психопатією. Ймовірно, це пов'язано з тим, що підвищена тривожність, емоційна нестійкість або внутрішні конфлікти спонукають таких осіб шукати інформацію про складні чи «темні» аспекти особистості.

Водночас не було виявлено статистично значущих зв'язків між рівнем дезадаптивності та іншими показниками ставлення до осіб із «темною тріадою» (наприклад, схильністю до довіри, симпатії або бажанням уникати

контактів). Це може свідчити, що дезадаптація не визначає безпосередньо ставлення до таких осіб, а радше впливає на інформаційну поінформованість або когнітивний інтерес до відповідних тем.

Зв'язок між рівнем макіавеллізму та сприйняттям «темної тріади» в оточенні

Було виявлено позитивний помірний та статистично значущий зв'язок між рівнем притаманності рис макіавеллізму та сприйняттям «темних» рис у навколишніх. Зокрема, чим вищим є рівень макіавеллізму, тим частіше респондент вважає, що у його оточенні є люди з рисами «темної тріади» ($r = 0.301$, $p = 0.007$). Ще тісніший зв'язок спостерігається між макіавеллізмом і переконанням, що серед найближчих осіб (родини, друзів) є хтось із вираженими рисами «темної тріади» ($r = 0.360$, $p = 0.001$).

Такі результати свідчать про тенденцію до проєкції власних рис на інших. Люди з високим рівнем макіавеллізму, які схильні до маніпулятивності, стратегічного мислення і недовіри, можуть інтерпретувати поведінку оточення через призму власного досвіду та очікувань. Це узгоджується з феноменом «проєктивної інтерпретації», коли індивід схильний бачити в інших ті якості, які має сам. Відповідно, макіавеллістичні особи частіше приписують іншим риси «темної тріади» — цинізм, егоцентризм або схильність до використання людей у власних цілях.

Водночас не було виявлено статистично значущої кореляції між рівнем макіавеллізму та самооцінкою власного нарцисизму. Це може свідчити, що хоча макіавеллізм і нарцисизм належать до спільного комплексу «темної тріади», у суб'єктивному сприйнятті вони не завжди взаємопов'язані. Індивід може вважати себе стратегічним чи маніпулятивним, але не обов'язково самозакоханим або орієнтованим на самопрославлення.

Макіавеллістичні риси, ймовірно, впливають на сприйняття соціального середовища — такі особи бачать у ньому більше ознак хитрості, корисливості та недовіри, що може зумовлювати більш критичне або насторожене ставлення до людей загалом.

Зв'язок між притаманністю рис психопатії та сприйняттям «темної тріади» в оточенні

Було виявлено слабкий, але статистично значущий позитивний зв'язок між рівнем притаманності рис психопатичної особистості та схильністю приписувати риси «темної тріади» своєму найближчому оточенню ($r = 0.230$, $p = 0.042$).

Це означає, що особи, які оцінюють себе як більш схильні до психопатичних рис (емоційна холодність, імпульсивність, низький рівень емпатії), частіше вважають, що серед їхніх близьких людей є ті, хто має риси «темної тріади». Такий результат може пояснюватися кількома чинниками. По-перше, подібно до випадку з макіавеллізмом, йдеться про проєктивну тенденцію — людина, яка усвідомлює у собі певну емоційну відстороненість або прагматичність, може переносити ці характеристики на інших, сприймаючи їх менш доброзичливими або більш маніпулятивними. По-друге, осіб із вищими психопатичними рисами зазвичай характеризує загальна недовіра та схильність до підозри, що також може впливати на інтерпретацію поведінки оточення.

Водночас сила цього зв'язку є відносно невисокою, що вказує на те, що самооцінка психопатичних рис лише частково впливає на соціальне сприйняття. Іншими словами, не всі люди, які вважають себе емоційно відстороненими або імпульсивними, сприймають своїх близьких як носіїв «темних» якостей. Імовірно, у таких випадках роль відіграють додаткові фактори — рівень емпатії, соціальний досвід, міжособистісна довіра тощо.

Результати свідчать про наявність помірної тенденції до перенесення власних психопатичних установок на соціальне оточення, але цей зв'язок не є домінантним і може варіювати залежно від індивідуальних особливостей сприйняття.

Зв'язок між обізнаністю про «темну тріаду» та іншими складовими загального ставлення до осіб «темної тріади»

Отримані результати показали наявність сильного позитивного зв'язку між загальною обізнаністю про «темну тріаду» та рівнем усвідомлення її складових ($r = 0.538$, $p < 0.001$), а також між обізнаністю і самооцінкою рівня власних знань про цю тему ($r = 0.609$, $p < 0.001$). Це свідчить про те, що респонденти, які раніше чули про «темну тріаду», краще розуміють, які саме риси до неї належать (нарцисизм, макіавеллізм, психопатія), і вважають себе більш поінформованими у цій галузі. Такий результат є очікуваним і вказує на когнітивну послідовність у ставленні до психологічних понять — вищий рівень знайомства з терміном супроводжується впевненістю у власних знаннях та коректнішою ідентифікацією рис.

Було виявлено помірний позитивний зв'язок між обізнаністю про «темну тріаду» та переконанням, що пересічним людям важливо знати про неї ($r = 0.308$, $p = 0.006$). Це означає, що більш інформовані респонденти частіше вважають знання про «темну тріаду» корисним для широкої аудиторії. Такий зв'язок може пояснюватися усвідомленням практичної значущості психологічної інформації: люди, які розуміють, що «темна тріада» описує соціально небезпечні або маніпулятивні риси, схильні вважати, що їх розпізнавання може допомогти у спілкуванні, міжособистісних відносинах та саморегуляції.

Можна зробити висновок, що підвищена обізнаність про «темну тріаду» сприяє більш відповідальному ставленню до психологічних знань і формує переконання у важливості популяризації цих понять серед населення. Люди, які не знайомі з «темною тріадою» або не усвідомлюють її змісту, рідше бачать у ній суспільну користь, що може бути наслідком загальної недостатньої психологічної освіченості.

Висновки до розділу 2:

У другому розділі роботи було здійснено емпіричне дослідження ставлення молоді до осіб з рисами «темної тріади» шляхом анкетування 78 респондентів переважно студентського віку, мешканців великих міст України. Дослідження охопило п'ять тематичних блоків, які дозволили комплексно вивчити когнітивний, емоційно-оцінний, поведінковий та прогностичний компоненти ставлення, а також особистий досвід взаємодії з носіями «темних» рис.

Результати засвідчили, що обізнаність молоді щодо «темної тріади» є фрагментарною і формується переважно через неформальні канали, зокрема соціальні мережі та медіапростір. Емоційно-оцінний компонент ставлення виявився виражено негативним, причому психопатичні риси сприймаються як найбільш загрозливі. Водночас щодо потенційної ефективності лідерства думки виявилися диференційованими: макіавеллізм частково визнається як можливе джерело лідерської ефективності, тоді як психопатія майже повністю відкидається у цій ролі.

Поведінковий компонент засвідчив готовність молоді до стратегічної взаємодії з носіями «темних» рис. У побутових ситуаціях переважають аналітичні та конфронтаційні стратегії, у професійних контекстах домінує стратегія встановлення меж або уникнення. Прогностичний компонент виявив досить чіткі соціальні образи кожної складової: нарцисизм асоціюється з потребою у визнанні, макіавеллізм з прагненням до влади, а психопатія з холодністю та соціальною загрозою.

Кореляційний аналіз виявив статистично значущі зв'язки між показниками обізнаності щодо рис «темної тріади» та показником дезадаптованості. Вищий рівень дезадаптивності асоціювався з більшою обізнаністю про «темну тріаду», що може свідчити про підвищений інтерес дезадаптованих осіб до психологічної проблематики. Респонденти з вищими самооцінками макіавеллізму та психопатії частіше приписували риси «темної

тріади» своєму оточенню, що узгоджується з феноменом проєктивної інтерпретації.

Загалом результати дослідження демонструють, що ставлення молоді до осіб з рисами «темної тріади» є багатокомпонентним феноменом, який характеризується недостатньою когнітивною структурованістю, вираженням негативним емоційним забарвленням, обережними поведінковими стратегіями та стійкими негативними очікуваннями щодо продуктивної взаємодії. Водночас спостерігається запит на психологічну освіту та готовність до конструктивної взаємодії за умови достатнього інформування про особливості таких осіб.

РОЗДІЛ 3. ПСИХОЛОГІЧНІ ЧИННИКИ СТАВЛЕННЯ ДО ОСІБ, ЯКІ МАЮТЬ РИСИ «ТЕМНОЇ ТРІАДИ»

3.1. Організація дослідження

Метою нашого дослідження є вивчення уявлень молоді щодо «темної тріади» особистості, оцінки емоційних реакцій на її прояви, стратегій взаємодії з такими людьми та очікувань від них у різних життєвих контекстах. Для цього була розроблена авторська анкета, яка дозволяє комплексно оцінити ці аспекти у сучасному українському соціокультурному середовищі.

Методика дослідження передбачала опитування як найбільш доречний інструмент для вивчення свідомих уявлень, установок, очікувань і самооцінок респондентів. Запитання формувалися у простій, доступній формі, переважно у закритому та напівзакритому форматах, з можливістю додаткового зазначення «інше», а також шкальні оцінки від 0 до 10 або від 1 до 5 для вимірювання інтенсивності уявлень та емоцій.

Анкетування проводилося онлайн за допомогою платформи Google Forms протягом осені 2025 року. Посилання на анкету поширювалося через соціальні мережі та студентські чати. Учасники на початку проходження анкети давали інформовану згоду, ознайомлюючись із метою дослідження, гарантією анонімності та орієнтовною тривалістю. Участь була добровільною, з можливістю відмовитися на будь-якому етапі.

Анкета складалася з чотирьох основних тематичних блоків:

Блок 1. Обізнаність про «темну тріаду» — оцінка рівня поінформованості респондентів, джерел знань та уявлень про складові нарцисизм, макіавеллізм і психопатію.

Блок 2. Оцінка людей із рисами «темної тріади» — ставлення, очікування загрози та поведінкові реакції у соціальному контексті.

Блок 3. Очікування від людей із «темної тріади» — припущення щодо мотивів, цілей і поведінки в конфліктних ситуаціях.

Блок 4. Власний досвід і самооцінка — кількість знайомих із рисами «темної тріади», наявність таких рис у себе, а також самооцінка за шкалами нарцисизму, макіавеллізму і психопатії.

Загальна кількість запитань авторської анкети становила 18, не рахуючи додаткових методик та демографічного блоку. Середній час проходження анкети склав близько 15–20 хвилин.

Додатково до авторської анкети у дослідженні були використані наступні стандартизовані методики.

Шкала інтолерантності до невизначеності (IUS-12) Н. Карлетона в адаптації Г. Громової містить 12 тверджень і дозволяє оцінити ступінь дискомфорту та тривожності, пов'язаних із невизначеністю, а також схильність до уникнення ситуацій, що потребують швидкого прийняття рішень. Ця методика дозволяє виявити індивідуальні відмінності у когнітивній та емоційній реакції на непередбачувані обставини, що можуть впливати на сприйняття соціально небажаних рис у інших людей.

Шкала самоконтролю та самоуправління (SCMS-12) у скороченій 12-пунктовій версії (адаптація О. Савченко та Д. Лавриненка) оцінює рівень саморегуляції поведінки, здатності контролювати імпульси та досягати поставлених цілей. Методика дозволяє виявити, як індивідуальні особливості самоконтролю можуть впливати на міжособистісну взаємодію та сприйняття людей із проявами «темної тріади».

Шкала афіліативної тенденції та уникання (ATAS) у україномовній адаптації М. Репіної та О. Савченко включає твердження, що оцінюють прагнення до соціальної близькості та схильність до уникання контактів. Вона дозволяє дослідити, як мотиви соціальної взаємодії та поведінкові схеми респондента пов'язані з емоційними реакціями на особистостей із «темної тріади».

Дані, зібрані за допомогою авторської анкети та зазначених методик, використовувалися для подальшого кореляційного аналізу, що дозволяє виявити взаємозв'язки між соціальним сприйняттям «темної тріади», особистісними характеристиками респондентів, рівнем самоконтролю та інтолерантності до невизначеності.

Опис вибірки, яка взяла участь у опитуванні, дає змогу детально охарактеризувати соціально-демографічні та освітні особливості респондентів, а також рівень їх психологічної обізнаності. Усього на цьому етапі дослідження взяли участь в опитуванні 105 осіб.

За віковими категоріями найбільшу частку становили респонденти віком 18–20 років — 81% (85 осіб). Наступною за чисельністю групою були респонденти віком 20–25 років — 7 осіб (6,7%). Молодші за 18 років учасники становили 9 осіб (8,6%), а старші категорії 25–30 років були відсутні, тоді як респонденти 30+ років становили 4 особи (3,8%). Таким чином, вибірка має яскраво виражений молодіжний профіль, що є типовим для онлайн-опитувань у студентському середовищі.

Щодо розміру населеного пункту, де респонденти проживають на момент опитування, переважна більшість — 85 осіб (81%) — мешкає у великих містах з населенням понад 500 тисяч. Менші населені пункти були представлені так: до 10 тисяч — 6 осіб (5,7%), 10–50 тисяч — 4 особи (3,8%), 100–500 тисяч — 10 осіб (9,5%), середні міста 50–100 тисяч були відсутні. Це свідчить про домінування урбанізованого контексту серед респондентів, що впливає на формування соціальних уявлень, зокрема про «темну тріаду».

Щодо місця народження, розподіл був більш збалансованим. Найчисельнішими виявилися категорії «понад 500 тисяч» — 37 осіб (35,2%) та «до 10 тисяч» — 25 осіб (23,8%). Інші групи представлені так: 10–50 тисяч — 17 осіб (16,2%), 50–100 тисяч — 7 осіб (6,7%), 100–500 тисяч — 19 осіб (18,1%). Це свідчить, що хоча значна частка респондентів зараз проживає у великих містах, досвід життя в малих та середніх населених пунктах також представлений у вибірці.

Щодо рівня освіти, переважна більшість учасників (79 осіб, 75,2%) мають неповну вищу освіту, тобто є студентами. Вищу освіту (бакалавр, магістр) мають 12 особам (11,4%), лише середню загальну освіту — 11 осіб (10,5%), середню спеціальну (професійна/технічна) — 3 особи (2,9%). Жоден учасник не має ступеня аспіранта або докторанта. Таким чином, вибірка загалом є освіченою, з переважанням осіб, які перебувають на етапі вищої освіти або щойно її завершили.

Оцінка рівня психологічної обізнаності показала, що більшість респондентів мають базові знання з психології: 59 осіб (56,2%) зазначили, що читали статті чи книги або відвідували курси в університеті, 19 осіб (18,1%) отримували психологічну освіту або проходили спеціалізовані програми та курси. 18 осіб (17,1%) мають лише фрагментарні знання з блогів або популярних джерел, а 9 осіб (8,6%) повідомили, що не мають знань у сфері психології. Професійно психологією ніхто не займається.

Демографічний блок свідчить про те, що дослідження проводилось серед молодих, переважно освічених респондентів із різним, але в основному позитивним рівнем психологічної обізнаності. Це забезпечує високу релевантність отриманих даних та достовірність оцінки соціального сприйняття рис «темної тріади».

3.2. Складові ставлення до осіб «темної тріади» як залежні змінні

Когнітивний блок демонструє рівень обізнаності респондентів щодо цього психологічного поняття та їхнє уявлення про його складові.

Чи чули Ви раніше про термін «темна тріада» в психології?
105 відповідей

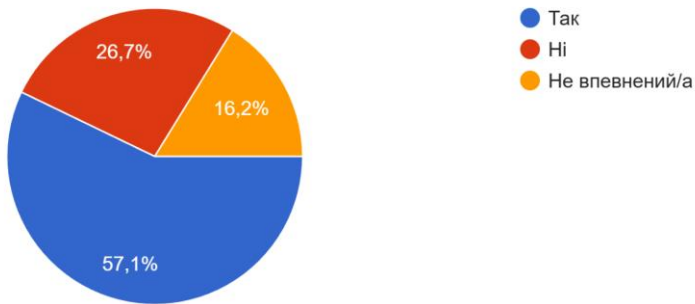

Рисунок 3.1 – Відсотковий розподіл учасників за наявністю інформації щодо «темної тріади»

Першим у блоці було питання «Чи чули Ви раніше про термін «темна тріада» в психології?». Результати показали, що більшість респондентів були знайомі раніше з терміном: 60 осіб (57,1%) обрали варіант «Так», 28 осіб (26,7%) зазначили, що раніше не чули про «темну тріаду», і 17 осіб (16,2%) відповіли «Не впевнений/а.» Це свідчить про вищий за середній рівень загальної обізнаності серед учасників дослідження.

Які з наведених рис Ви вважаєте складовими «темної тріади»? (Можна обрати кілька варіантів)
105 відповідей

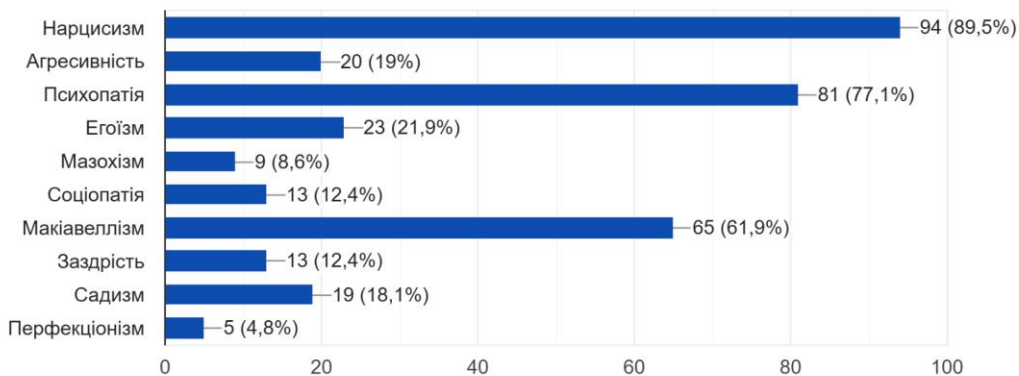

Рисунок 3.2 – Частота обирання певних рис як складових «темної тріади»

Наступне питання «Які з наведених рис Ви вважаєте складовими «темної тріади»?» дозволяло вибрати кілька варіантів. Найчастіше респонденти відзначали нарцисизм — 94 вибори (89,5% для кожної з рис). Психопатію обрали 81 особа (77,1%), а макіавеллізм — 65 осіб (61,9%). Решта запропонованих характеристик, таких як агресивність, егоїзм, соціопатія, заздрість, садизм, перфекціонізм і мазохізм, мали значно меншу кількість виборів, що свідчить про високий показник розуміння складових «темної тріади».

Як Ви оцінюєте свій рівень знань про "темну тріаду"?
105 відповідей

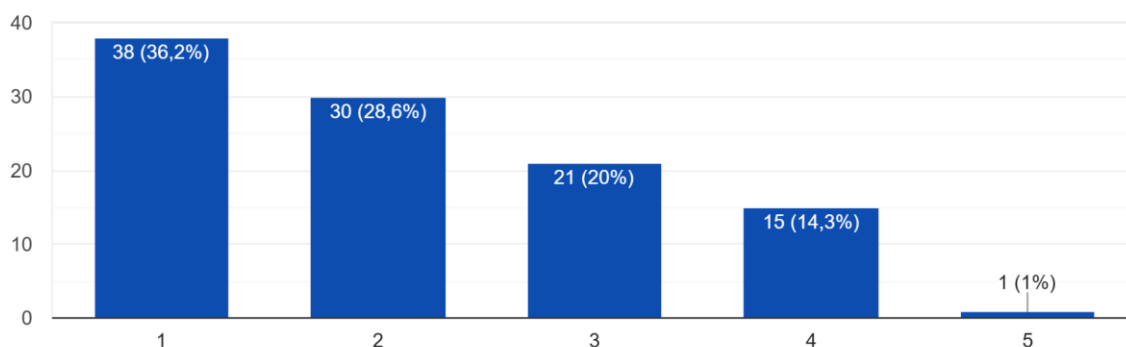

Рисунок 3.3 – Відсотковий розподіл учасників за рівнем знань щодо «темної тріади»

Також учасників запитували «Як Ви оцінюєте свій рівень знань про «темну тріаду»?». Значна частка респондентів оцінили себе на низькому рівні: 38 осіб (36,2%) обрали 1 бал, 30 осіб (28,6%) — 2 бали, 21 особа (20%) — 3 бали, 15 осіб (14,3%) — 4 бали, і лише один респондент (1%) відзначив найвищий рівень 5. Це підтверджує, що загалом респонденти усвідомлюють обмеженість власних знань у цій сфері.

Як Ви вважаєте, чи корисно пересічним людям знати про "темну тріаду"?
105 відповідей

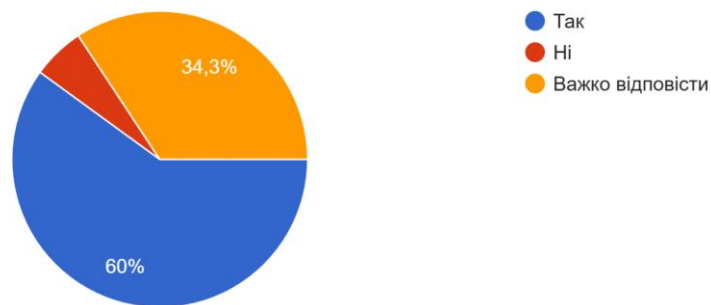

Рисунок 3.4 – Відсотковий розподіл учасників за оцінкою корисності знань щодо «темної тріади»

Наступне питання, «Як Ви вважаєте, чи корисно пересічним людям знати про «темну тріаду»?», дозволяє оцінити ціннісне ставлення учасників до отримання таких знань. Загальна тенденція свідчить про позитивне сприйняття: більшість респондентів вважає, що знання про «темну тріаду» корисні для розуміння поведінки оточуючих та підвищення міжособистісної компетентності.

Загалом, обізнаність респондентів про «темну тріаду» є високою, але з пропусками у знаннях про складові цього поняття, проте значна частка визнає практичну цінність таких знань для повсякденного життя.

Блок 2 «Оцінка людей із рисами «темної тріади»» зосереджений на сприйнятті респондентами потенційної загрози та дискомфорту, пов'язаного з такими особистостями, а також на їхніх поведінкових реакціях у взаємодії з ними.

Чи згодні Ви з твердженням, що люди з рисами "темної тріади" часто бувають небезпечними для суспільства?

105 відповідей

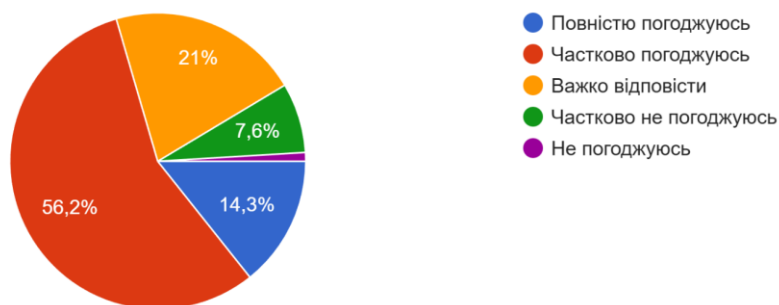

Рисунок 3.5 – Відсотковий розподіл учасників за доменами корисності інформації щодо «темної тріади»

Першим у блоці було питання «Чи згодні Ви з твердженням, що люди з рисами «темної тріади» часто бувають небезпечними для суспільства?». Результати показали, що найбільша частка респондентів частково погоджуються з цим твердженням — 59 осіб (56,2%). Повністю погоджуються 15 осіб (14,3%), а 22 респонденти (21%) не змогли визначитися. Меншою є частка тих, хто частково не погоджується (8 осіб, 7,6%) і тих, хто повністю не погоджується — 1 особа (1%). Це свідчить про те, що більшість учасників дослідження сприймають людей із рисами «темної тріади» як потенційно небезпечних, проте наявна певна обережність у твердженнях.

Яку з рис "темної тріади" Ви вважаєте найбільш загрозливою для свого комфорту?

105 відповідей

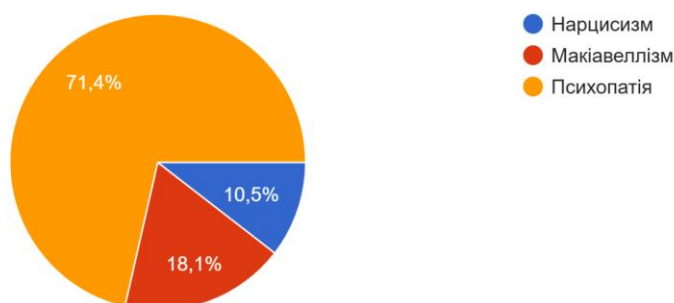

Рисунок 3.6 – Відсотковий розподіл учасників за оцінками найбільш загрозливої риси з «темної тріади»

Наступне питання, «Яку з рис «темної тріади» Ви вважаєте найбільш загрозовою для свого комфорту?», показало, що психопатія сприймається як найбільш небезпечна риса — 75 осіб (71,4%) обрали цей варіант. Макіавеллізм був обраний 19 респондентами (18,1%), а нарцисизм — 11 особами (10,5%). Такий розподіл свідчить про високий рівень негативної оцінки соціально-деструктивних або маніпулятивних проявів, пов'язаних із психопатією.

Як часто у взаємодії Ви уникаєте людей із рисами "темної тріади"?
105 відповідей

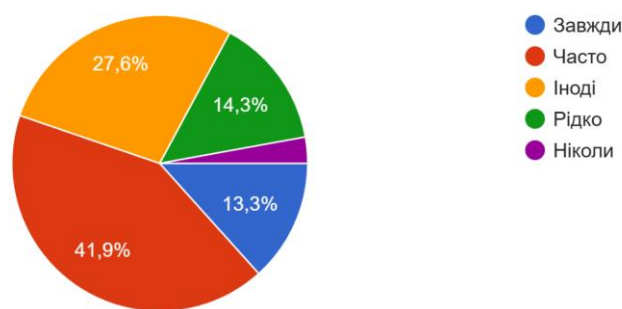

Рисунок 3.7 – Частота взаємодії з особами «темної тріади»

Також учасників запитували про частоту уникання людей із рисами «темної тріади» у взаємодії («Завжди», «Часто», «Іноді», «Рідко», «Ніколи»). Ця шкала дозволяє оцінити практичні поведінкові реакції респондентів, що доповнює суб'єктивну оцінку загрози.

Респонденти в цілому сприймають людей із рисами «темної тріади» як потенційно небезпечних і найбільше асоціюють дискомфорт із психопатією, а питання уникання демонструє тенденцію до обережної поведінки у спілкуванні з такими особистостями.

Блок 3 «Очікування від людей з рисами «темної тріади»» фокусувався на уявленнях респондентів щодо прагнень та поведінки таких осіб у різних ситуаціях, зокрема у конфлікті.

Як Ви вважаєте, чого найбільше прагнуть люди з високим рівнем нарцисизму?
105 відповідей

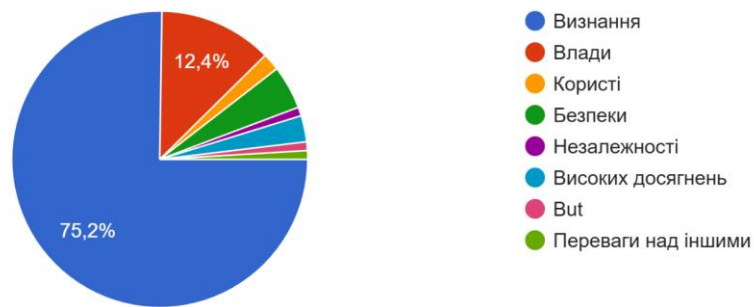

Рисунок 3.8 – Домінуючі прагнення осіб з високим рівнем нарцисизму

Першим питанням у блоці було «Як Ви вважаєте, чого найбільше прагнуть люди з високим рівнем нарцисизму?». Результати показали, що більшість респондентів вважають головним прагненням нарцисів отримання визнання — 79 осіб (75,2%). Менша частка учасників вказала владу (13 осіб, 12,4%) або інші цілі, такі як користь, безпека чи високі досягнення. Це свідчить про те, що соціальні очікування щодо нарцисичних осіб пов'язані передусім із бажанням привернути увагу та схвалення інших.

Як Ви вважаєте, чого найбільше прагнуть люди з високим рівнем макіавеллізму?
105 відповідей

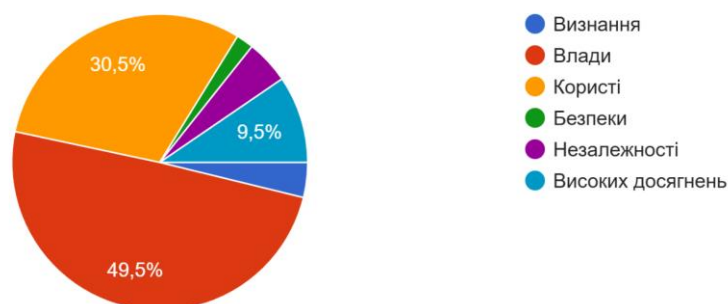

Рисунок 3.9 – Домінуючі прагнення осіб з високим рівнем макіавеллізму

У питанні про прагнення людей із високим рівнем макіавеллізму найбільше респондентів (52 особи, 49,5%) вважали, що вони орієнтовані на

владу, тоді як 32 особи (30,5%) обрали користь. Інші варіанти отримали значно менше виборів. Це відображає сприйняття макіавеллістів як стратегічно орієнтованих на досягнення власних цілей і контроль у соціальних взаємодіях.

Як Ви вважаєте, чого найбільше прагнуть люди з високим рівнем психопатії?
105 відповідей

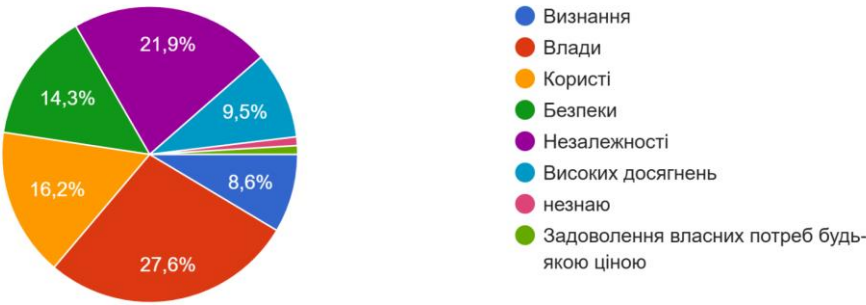

Рисунок 3.10 – Домінуючі прагнення осіб з високим рівнем психопатизму

Щодо психопатії, респонденти показали більш різноманітні оцінки: 29 осіб (27,6%) вважали, що психопати прагнуть влади, 23 особи (21,9%) обрали незалежність, а 17 осіб (16,2%) — користь. Частина учасників (9 осіб, 8,6%) віддала високим досягненням. Загалом уявлення про психопатів різняться і це може означати те що респонденти не мають належних знань про цю складову.

Наступні питання стосувалися очікуваної поведінки у конфлікті.

Якої поведінки у конфлікті Ви очікуєте від людини з рисами нарцисизму?
105 відповідей

Рисунок 3.11 – Домінуючі очікування в конфлікті від особи, яка має риси нарцисизму

Щодо нарцисів, найбільше респондентів очікували демонстрацію переваги (34 особи, 32,4%) та знецінення думки іншого (30 осіб, 28,6%), що узгоджується з уявленням про потребу визнання та самопідтвердження.

Якої поведінки у конфлікті Ви очікуєте від людини з рисами макіавеллізму?

105 відповідей

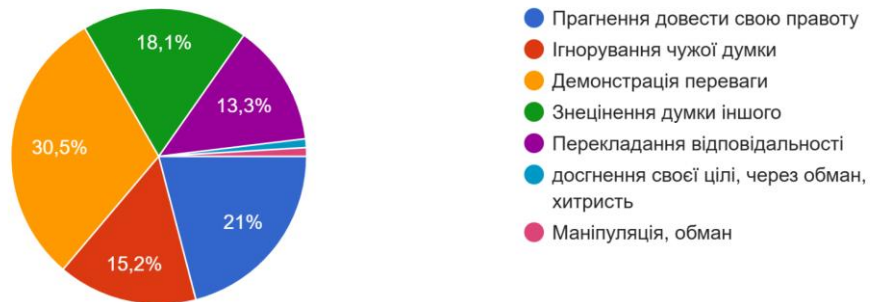

Рисунок 3.12 – Домінуючі очікування в конфлікті від особи, яка має риси макіавеллізму

У випадку макіавеллістів найбільш поширеною очікуваною поведінкою теж була демонстрація переваги (32 особи, 30,5%) та прагнення довести свою правоту (22 осіб, 21%), а також знецінення думки іншого, що загалом відповідає стратегічному характеру дій таких осіб.

Якої поведінки у конфлікті Ви очікуєте від людини з рисами психопатії?

105 відповідей

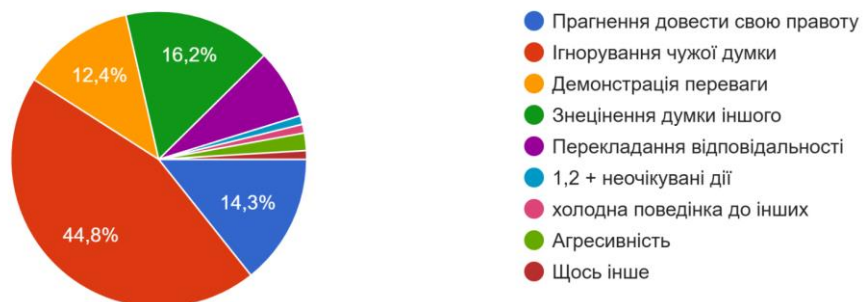

Рисунок 3.13 – Домінуючі очікування в конфлікті від особи, яка має риси психопатизму

Щодо психопатів, респонденти загалом очікують ігнорування чужої думки, що відображає непередбачуваність і потенційну небезпеку таких осіб у конфліктних ситуаціях.

Респонденти досить чітко розрізняють типи прагнень і поведінки для кожної з рис «темної тріади», відображаючи соціальні стереотипи про нарцисизм як пошук визнання, макіавеллізм як демонстрацію переваги та психопатію як прагнення до задоволення власних потреб незалежно від наслідків.

Блок 4 «Власний досвід спілкування з людьми з рисами «темної тріади»» зосереджувався на оцінці присутності таких осіб у житті респондентів та самооцінці власних рис.

Наскільки багато в Вашому оточенні осіб, які мають риси "темної тріади"?
105 відповідей

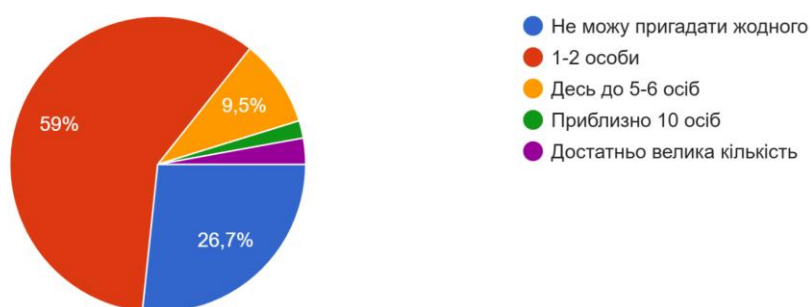

Рисунок 3.14 – Оцінка кількості в оточенні учасників осіб з рисами «темної тріади»

Першим питанням блоку респондентів запитували, наскільки багато у їхньому оточенні людей із рисами «темної тріади». Більшість опитаних вказали на 1–2 особи (62 особи, 59%), тоді як 28 осіб (26,7%) зазначили, не можуть пригадати жодного. Лише невелика частка назвала десь до 5-6 осіб (10 осіб, 9,5%) або оцінювала присутність як дуже велику (3 особи, 2,9%). Це свідчить про те, що респонденти досить часто зустрічаються з проявами цих рис у соціальному оточенні.

Чи є в Вашому найближчому оточенні (серед членів родини, найкращих друзів) людина, яка має риси "темної тріади"?

105 відповідей

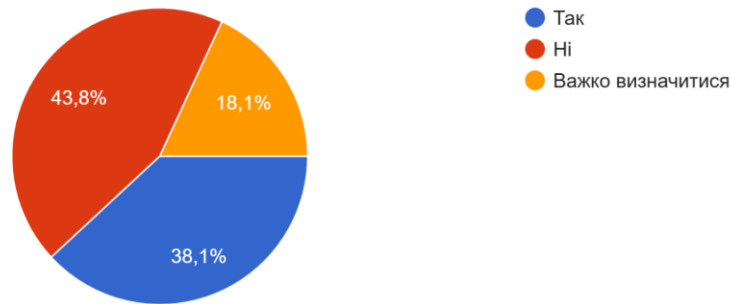

Рисунок 3.15 – Оцінка учасників осіб з рисами «темної тріади» в найближчому оточенні

Наступне питання стосувалося наявності людей з рисами «темної тріади» серед найближчих друзів або членів родини. 46 осіб (43,8%) відповіли, що таких людей немає, 40 осіб (38,1%) зазначили наявність, а 19 респондентів (18,1%) відповіли що їм важко визначитися. Це показує, що близькі стосунки з людьми з рисами «темної тріади» трапляються нечасто, але присутні у частини респондентів.

Далі респондентів просили оцінити, наскільки їм властиві риси нарцисизму, макіавеллізму та психопатії за шкалою від 0 до 10. Нижче в таблиці наведено середні значення за кожним питанням.

Респонденти вказують на помірну присутність людей із рисами «темної тріади» у своєму оточенні та дуже низьку власну вираженість цих рис, зокрема психопатії. Це свідчить про те, що хоча соціальні уявлення про «темну тріаду» присутні, безпосередній досвід і самооцінка показують переважно низьку інтенсивність цих рис серед більшості учасників.

Таблиця 3.1 – Середні значення самооцінки респондентів рис «темної тріади»

Питання	Середнє значення	SE	Медіана	SD	Мінімум	Максимум
Оцініть за шкалою від 0 до 10 наскільки Вам притаманні риси нарцисичної особистості	3.72	0.238	3	2.44	0	10
Оцініть за шкалою від 0 до 10 наскільки Вам притаманні риси макіавеллізму	2.49	0.200	2	2.05	0	9
Оцініть за шкалою від 0 до 10 наскільки Вам притаманні риси психопатичної особистості	2.07	0.227	1	2.33	0	10

3.3. Потенційні психологічні чинники ставлення до осіб з «темної тріади»

Результати діагностики особистісних рис.

Шкала самоконтролю та самоуправління (SCMS-12) дозволяє оцінити рівні самомоніторингу (SM), самооцінки (SE), самопосилання (SR) та загального самоконтролю і самоуправління. Результати розраховані для всіх 105 респондентів, і кожен компонент оцінювався на основі суми балів за відповідні питання. Рівень SM коливається від 5 до 20 балів. Більшість респондентів показали середні та високі значення, що свідчить про здатність усвідомлювати та контролювати свою поведінку під час досягнення цілей. Найнижчі значення (5–7) зустрічаються у невеликої частини респондентів, що може вказувати на слабший рівень спостереження за власними діями. Середнє значення SM 12.8 балів, що відповідає середньому рівню. Рівень самооцінки варіювався від 7 до 24 балів. Більшість респондентів оцінювали себе у межах 15–20 балів, що свідчить про достатню здатність до об'єктивного оцінювання власних дій та результатів. Найвищі значення (22–24) вказують на сильне

усвідомлення власних досягнень і потенціалу, а найнижчі (7–10) – на певну невпевненість.

Значення SR коливалися від 4 до 20 балів. Більшість респондентів отримали середні бали (10–16), що свідчить про помірну здатність самостимулюватися і винагороджувати себе за досягнення цілей. Невелика кількість осіб показала низькі результати (4–7), що може означати труднощі у самопідкріпленні. Нижче в таблиці зазначена описова статистика результатів по кожній з шкал методики

Таблиця 3.2 – Описові статистики за показниками «Шкали самоконтролю та самоуправління»

Шкала	Середнє значення	SE	Медіана	SD	Мінімум	Максимум
SM (самомоніторинг)	12.8	0.340	13	3.48	5	20
SE (самооцінювання)	16.6	0.392	17	4.01	7	24
SR (самопосилення)	12.8	0.345	13	3.54	4	20
Самоконтроль та самоуправління	42.1	0.818	43	8.38	20	64

Сумарний показник самоуправління та самоконтролю варіювався від 20 до 64 балів. Переважна більшість респондентів показали середні та високі результати (40–55 балів), що свідчить про середній та високий рівень самоконтролю, здатність планувати, відстежувати свій прогрес і регулювати поведінку. Найвищі значення (понад 60) зустрічаються рідко і відображають максимальний рівень самоуправління.

Респонденти в цілому мають середній рівень саомоніторингу, достатню самооцінку та помірний рівень самопосилення. Найсильнішими аспектами є усвідомлення власних дій та здатність до самоконтролю, а слабшими – регулярне самопідкріплення та відчуття внутрішньої мотивації. Дані свідчать, що респонденти здатні ефективно керувати своїми діями, але деякі потребують розвитку навичок внутрішнього стимулювання та самоспостереження.

Шкала інтолерантності до невизначеності (IUS-12). Методика складалася з 12 питань, які оцінювалися за шкалою від 1 до 5, де 1 означало «зовсім нехарактерно для мене», а 5 – «дуже характерно для мене». Питання спрямовані на виявлення рівня тривожності та дискомфорту респондентів у ситуаціях невизначеності, а також їхньої здатності адаптуватися до непередбачуваних обставин. Нижче в таблиці зазначена описова статистика результатів по кожній з шкал методики

Таблиця 3.3 – Описові статистики за показниками «Шкали інтолерантності до невизначеності»

Шкала	Середнє значення	SE	Медіана	SD	Мінімум	Максимум
Прогностична тривога	24.3	0.526	25	5.39	11	35
Гнітюча Тривога	16.1	0.401	16	4.11	7	24

Методика оцінювала рівень тривожності респондентів за двома шкалами. Прогностична тривога (схильність хвилюватися про майбутнє та можливі проблеми) та гнітюча тривога (емоційний дискомфорт і внутрішнє напруження). Респонденти отримували бали у межах від мінімального до максимального, що дозволяє визначити індивідуальні та середні рівні тривожності.

Результати показали, що середній рівень прогностичної тривоги коливається в межах від 11 до 35 балів. Найчастіше респонденти отримували бали у проміжку 20–30, що свідчить про помірний або підвищений рівень хвилювання щодо майбутніх подій.

Невелика частина респондентів показала низькі значення (11–15 балів), що вказує на низьку схильність до тривоги перед майбутнім, тоді як 25–30% респондентів мали високі результати (понад 30 балів), що відображає значну тривожність та схильність до надмірного прогнозування негативних подій.

Результати шкали гнітючої тривоги коливалися від 7 до 24 балів. Більшість респондентів отримали середні показники (15–19 балів), що

свідчить про помірний рівень внутрішнього напруження та емоційного дискомфорту.

Невелика група респондентів мала низькі показники (7–12 балів), що вказує на стійкість до емоційної напруги. Водночас частина респондентів показала високі значення (20–24 бали), що свідчить про значний рівень гнітючої тривоги та внутрішньої напруженості.

Аналіз обох шкал показав, що респонденти переважно мають помірний рівень тривожності, з тенденцією до підвищеної прогностичної тривоги у порівнянні з гнітючою. Це свідчить про те, що респонденти частіше переживають через можливі майбутні події та невизначені ситуації, ніж зазнають сильного емоційного дискомфорту у поточному моменті. Деякі індивіди демонструють високий рівень обох видів тривоги, що може потребувати подальшого аналізу або інтервенцій для зниження стресу.

Методика «Шкала афіліативної тенденції та уникання» складалася з 12 тверджень, які оцінювалися за п'ятибальною шкалою, де 1 означало мінімальну згоду, а 5 – максимальну. Методика дає змогу визначити рівень прагнення до соціальної взаємодії та схильність до уникання міжособистісної близькості або соціальних ситуацій, що викликають занепокоєння. Нижче в таблиці зазначена описова статистика результатів по кожній з шкал методики

Таблиця 3.4 – Описові статистики за показниками «Шкали афіліативної тенденції та уникання»

Шкала	Середнє значення	SE	Медіана	SD	Мінімум	Максимум
Афіліативна схильність	13.04	0.370	13	3.80	4	20
Страх соціального відторгнення	12.82	0.392	13	4.01	4	20
Страх близькості	9.58	0.399	9	4.09	4	20

Методика оцінювала особливості соціальної поведінки респондентів за трьома основними шкалами. Афіліативна схильність (прагнення до соціальної

взаємодії та емоційної підтримки), страх соціального відторгнення (побоювання бути неприйнятим або критикованим), та страх близькості (дискомфорт перед емоційною близькістю та інтимністю). Кожна шкала мала власний діапазон значень, що дозволило визначити індивідуальні та групові тенденції.

Показники афіліативної схильності коливалися від 4 до 20 балів. Найчастіше респонденти отримували результати в межах 12–16 балів. Це свідчить про помірний або підвищений рівень прагнення до соціальних контактів, підтримки та емоційної взаємодії. Невелика частина учасників показала низькі результати (4–9 балів), що вказує на стриманість у соціальній поведінці або орієнтацію на автономність. Водночас окремі респонденти набрали найвищі показники (18–20 балів), що демонструє виражене прагнення до міжособистісної взаємодії та значущості соціальних зв'язків.

Результати за шкалою варіювали від 4 до 20 балів. Переважна частина респондентів отримала середні та високі показники, найчастіше в межах 13–16 балів. Це свідчить про помітну чутливість до оцінки оточення та побоювання бути відкинутим або неправильно зрозумілим. Менша група респондентів продемонструвала дуже високі рівні (17–20 балів), що може вказувати на виражену соціальну тривожність і залежність від схвалення. Низькі показники (4–8 балів) зустрічалися рідше і відображають впевненість у соціальних контактах та меншу емоційну вразливість у взаємодії з іншими.

Показники страху близькості охоплювали діапазон від 4 до 20 балів. Розподіл відповідей був доволі рівномірним, однак найчастіше зустрічалися середні значення (7–12 балів), що свідчить про помірний рівень дискомфорту у ситуаціях емоційної близькості. Значна частина респондентів виявила високі показники (14–20 балів), що може вказувати на труднощі у формуванні глибоких стосунків, обережність та страх емоційної вразливості. Низькі значення (4–7 балів) демонстрували готовність до зближення, відкритість та відсутність внутрішніх бар'єрів у побудові близьких відносин.

Аналіз трьох шкал показав, що респонденти загалом характеризуються середнім або підвищеним рівнем афіліативної схильності, що свідчить про потребу у взаємодії та соціальних зв'язках.

Водночас у багатьох учасників спостерігається помірний або високий страх соціального відторгнення, що може підсилювати емоційну чутливість у соціальних ситуаціях. Страх близькості проявляється неоднорідно, однак значна частина вибірки демонструє певний рівень настороженості перед емоційною близькістю. Загалом респонденти прагнуть соціальних контактів, але водночас відчують ризики, пов'язані з можливим відторгненням чи надмірною емоційною відкритістю.

3.4. Результати множинного лінійного регресійного аналізу

Для виявлення взаємозв'язків між основними показниками дослідження було проведено кореляційний аналіз із використанням коефіцієнта рангової кореляції Спірмена (Spearman's). Даний метод дозволяє визначити ступінь та напрям зв'язку між двома змінними, не вимагаючи нормального розподілу даних. Значення коефіцієнта r може змінюватися від -1 до $+1$:

- позитивне значення свідчить про прямий зв'язок (із зростанням одного показника зростає інший),
- негативне — про обернений зв'язок (зі зростанням одного показника інший зменшується).

Статистична значущість (p) вказує на ймовірність того, що отриманий зв'язок є випадковим. Прийнято вважати, що при $p < 0.05$ кореляція є статистично значущою.

Зв'язок показника самомоніторингу з окремими аспектами ставлення до осіб із проявами «темної тріади»

Аналіз показав, що рівень самомоніторингу має суттєві статистично значущі кореляційні зв'язки з низкою оцінних суджень молоді щодо «темної

тріади». Зокрема, вищий показник самомоніторингу пов'язаний з більшою згодою з твердженням, що особи з вираженими рисами «темної тріади» демонструють непослідовну та мінливу поведінку ($\rho = 0.238$, $p = 0.007$). Це свідчить про те, що молодь із більш високим рівнем самомоніторингу більш чутливо сприймає нестабільність поведінкових реакцій оточення, що узгоджується з їх загальною соціальною орієнтованістю, схильністю відстежувати соціальні сигнали та уміти помічати прояви маніпулятивності чи нещирості. Нижче в таблиці наведено основні значущі зв'язки.

Таблиця 3.5 – Значущі кореляційні зв'язки між показниками ставлення до осіб з «темної тріади» та показниками самоуправління

Показник ставлення до осіб з «темної тріади»	Психологічні властивості	Коефіцієнт кореляції Спірмена	p-рівень значущості
Особі демонструють непослідовну та мінливу поведінку	Самомоніторинг	0.238	0.007
Особі здатні до ворожої реакції	Самомоніторинг	0.182	0.045
Особі демонструють меншу привабливість	Самомоніторинг	-0.193	0.033
Більш точні знання про конструкт	Самооцінювання	0.249	0.011
Точність визначення рис конструкту	Самопосилення	0.201	0.040
Самооцінка нарцисичних рис	Самопосилення	0.203	0.038
Самооцінка рис макіавелізму	Самопосилення	0.205	0.036
Кращі вміння розпізнавання рис	Самоконтроль та Самоуправління	0.319	< .001
Оцінка корисності знань про конструкт	Самоконтроль та Самоуправління	0.196	0.046
Уникання осіб з вираженими рисами конструкту	Самоконтроль та Самоуправління	-0.207	0.034

Також було виявлено, що вищий рівень самомоніторингу корелює з оцінкою здатності людей з рисами «темної тріади» до ворожої реакції ($\rho = 0.182$, $p = 0.045$). Респонденти з підвищеним самомоніторингом, імовірно, краще ідентифікують потенційну агресивність чи конфліктність у міжособистісних взаємодіях, що зумовлюється їх схильністю уважно відстежувати поведінкові тенденції інших людей.

Зв'язок між самомоніторингом і сприйняттям привабливості осіб із проявами «темної тріади» також виявився статистично значущим, але

негативним. Чим вищий рівень самомоніторингу, тим менш привабливими видаються ці люди ($\rho = -0.193$, $p = 0.033$). Тобто молодь, яка краще контролює власну поведінку та уважніше реагує на соціальні підказки, критичніше ставиться до таких рис, як маніпулятивність, емоційна холодність або схильність до ризикових дій.

Для решти тверджень кореляційні зв'язки виявилися статистично незначущими. Це означає, що за більшістю показників ставлення молоді до носіїв «темної тріади» рівень самомоніторингу не є визначальним фактором та не пов'язано суттєво на емоційні чи поведінкові реакції щодо таких осіб.

Зв'язок показника самооцінювання з особливостями ставлення молоді до осіб із проявами «темної тріади»

Єдиний статистично значущий кореляційний зв'язок було виявлено між рівнем самооцінювання та тим, які риси респонденти відносять до складових «темної тріади». Вищий показник самооцінювання пов'язаний із більш точними знаннями змісту конструкту «темна тріада», ($\rho = 0.249$, $p = 0.011$). Це може свідчити про те, що молодь із вищою самооцінкою краще орієнтується у психологічних поняттях, має ширший інформаційний кругозір і впевненіше ідентифікує ключові компоненти «темної тріади».

Усі інші проаналізовані твердження не продемонстрували статистично значущих кореляцій із рівнем самооцінювання. Самооцінювання не має помітного зв'язку з оцінкою власної обізнаності про «темну тріаду», зі ставленням до суспільної небезпеки цих рис, із частотою уникання людей, які їх проявляють, а також із уявленнями щодо поширеності таких рис у близькому чи ширшому соціальному оточенні. Не було встановлено зв'язків між самооцінюванням та самооцінкою власних «темних» рис — нарцисизму, макіавеллізму чи психопатії — так само як і між самооцінюванням та тим, чи знайоме респондентам поняття «темної тріади».

Підсумувавши, можна сказати, що самооцінювання більше пов'язане з інтелектуально-когнітивним усвідомленням змісту «темної тріади», тоді як

емоційні, поведінкові та соціально-перцептивні реакції молоді не пов'язані зі знаннями.

Зв'язок показника самопосилення з особливостями ставлення молоді до осіб із проявами «темної тріади»

Аналіз результатів показав наявність кількох статистично значущих кореляцій між рівнем самопосилення та окремими компонентами ставлення до «темної тріади». Перш за все, молодь із вищим рівнем самопосилення точніше визначає риси, що входять до структури «темної тріади». Значущий взаємозв'язок виявлено за Спірменом ($\rho = 0.201$, $p = 0.040$). Це свідчить про те, що особи з більш вираженим самопосиленням, а саме здатністю винагороджувати та мотивувати себе у складних ситуаціях, краще орієнтуються в теоретичному змісті цього конструкта та демонструють підвищену увагу до соціально-психологічних характеристик поведінки інших.

Значущими є також зв'язки між самопосиленням та самооцінкою власних «темних» рис. Вищий рівень самопосилення корелює з вищими самооцінками нарцисичних рис ($\rho = 0.203$, $p = 0.038$). У свою чергу, ще сильніші зв'язки виявлено між самопосиленням і самооцінкою макіавеллізму ($\rho = 0.205$, $p = 0.036$). Це підкреслює, що самопосилення — як прагнення підтримувати і підвищувати власну значущість — безпосередньо пов'язане з тими рисами, що передбачають маніпулятивність, прагнення до контролю та впевненість у власній перевазі.

Водночас значущих кореляцій із більшістю інших тверджень не виявлено. Самопосилення не пов'язане з рівнем знань про «темну тріаду», оцінкою її небезпечності чи корисності для розуміння пересічними людьми ($p > 0.05$). Також відсутні зв'язки з оцінкою поширеності «темної тріади» в соціальному оточенні, з оцінкою власної психопатії чи з тим, чи чули респонденти раніше про термін «темна тріада». Це означає, що самопосилення не визначає ані загальну обізнаність, ані широке соціальне сприйняття цього феномена, ані фактичний досвід інтерпретації поведінки інших.

Узагальнюючи, показник самопосилення виявився більш тісно пов'язаним із ключовими когнітивними та особистісними аспектами «темної тріади», ніж інші досліджувані характеристики. Він пов'язаний з кращим розпізнаванням рис «темної тріади», меншою тенденцією уникати людей із цими рисами та вищими самооцінками власних «темних» характеристик, зокрема нарцисизму та макіавеллізму. Решта аспектів ставлення залишаються незалежними від рівня самопосилення.

Зв'язок показника самоконтролю та самоуправління з окремими аспектами ставлення до осіб із проявами «темної тріади»

Аналіз результатів показав наявність кількох статистично значущих зв'язків між рівнем самоконтролю та окремими компонентами ставлення до «темної тріади». Передусім, учасники з вищим рівнем самоконтролю продемонстрували кращі реальні вміння розпізнавати риси, що входять до складу «темної тріади». Цей зв'язок виявився статистично значущим ($r = 0.319, p < .001$). Отримані результати свідчать, що люди з більш розвиненим самоконтролем уважніше стежать за нюансами міжособистісної поведінки, точніше ідентифікують маніпулятивні та егоцентричні патерни й загалом демонструють вищу соціально-перцептивну чутливість.

Значущим виявився також зв'язок між самоконтролем та оцінкою корисності знань про «темну тріаду» ($r = 0.196, p = 0.046$), кореляція показує, що особи з вищим рівнем самоконтролю частіше вважають такі знання практично важливими й корисними у повсякденних взаємодіях. Імовірно, люди, схильні до саморегуляції та критичної оцінки власної поведінки, бачать у знаннях про «темні риси» інструмент для кращого контролю соціальних ситуацій і прогнозування ризикованої чи маніпулятивної поведінки інших.

Ще один важливий результат стосується частоти уникання людей із вираженими рисами «темної тріади». Виявлено негативний зв'язок між цим показником та рівнем самоконтролю ($r = -0.207, p = 0.034$). Це означає, що особи з вищим самоконтролем рідше уникають таких людей. Можливо, це пояснюється більшою психологічною стійкістю, умінням регулювати власні

емоційні реакції або здатністю зберігати дистанцію та контролювати ситуацію навіть у взаємодії з потенційно токсичними особистостями.

Зв'язок прогностичної тривоги зі самооцінкою макіавеллізму

Аналіз взаємозв'язків прогностичної тривоги з показниками ставлення до «темної тріади» загалом продемонстрував відсутність статистично значущих кореляцій. Хоча окремі коефіцієнти мають низьку або помірну величину, жоден із них не досягає рівня статистичної значущості. Це дозволяє припустити, що підвищена схильність до передбачення можливих небезпек чи негативних сценаріїв у майбутньому не пов'язана зі сприйняттям «темної тріади», з особистісною оцінкою відповідних рис або з особистим досвідом взаємодії з людьми, які їх проявляють.

Інші зв'язки між прогностичною тривогою та показниками знань, ставлення, уникання або частотою контакту з людьми, які мають риси «темної тріади», виявилися несуттєвими. Ні сприйняття небезпечності «темної тріади», ні реальні чи уявні контакти з її носіями, ні самооцінка нарцисизму чи психопатії не продемонстрували помітних асоціацій із прогностичною тривогою. Сукупно це свідчить про відносну автономність цього виду тривожності від соціально-перцептивних установок, пов'язаних із «темними» рисами.

Зв'язок гнітючої тривоги зі ставленням до «темної тріади»

Аналіз кореляцій між рівнем гнітючої тривоги та показниками знань, ставлення й самооцінки рис «темної тріади» не виявив жодних статистично значущих зв'язків. Усі отримані коефіцієнти Спірмена мають дуже низьку величину та несуттєві р-значення, що свідчить про відсутність асоціацій між цим типом тривоги та особливостями сприйняття «темної тріади».

Інакше кажучи, гнітюча тривога не пов'язана ні з тим, наскільки добре респонденти знають структуру «темної тріади», ні з тим, чи вважають вони її небезпечною, ні з униканням людей, які мають відповідні риси. Так само відсутні зв'язки із самооцінкою власних «темних» рис. Це означає, що переживання хронічної внутрішньої напруженості та емоційного пригнічення

не пов'язане з тим, як особа інтерпретує та оцінює «темні» риси у себе чи інших.

Загалом можна зробити висновок, що гнітюча тривога є відносно автономною від установок, знань і міжособистісних оцінок, пов'язаних із «темною тріадою».

Зв'язок афіліативної схильності зі ставленням до «темної тріади»

Аналіз показав, що більшість кореляцій між афіліативною схильністю та показниками знань, ставлення і самооцінки «темних» рис не є статистично значущими. Афіліативність — тобто потреба у теплих, підтримувальних соціальних взаємодіях — не була пов'язана з тим, наскільки добре респонденти знають структуру «темної тріади», чи вважають її небезпечною, чи мають у своєму оточенні людей з відповідними рисами, а також з тим, як оцінюють власні нарцисичні, макіавеллістські чи психопатичні риси. Нижче в таблиці наведено основні значущі зв'язки.

Таблиця 3.6 – Значущі кореляційні зв'язки між показниками ставлення до осіб з «темної тріади» та показниками афіліативної тенденції та уникання

Показник ставлення до осіб з «темної тріади»	Психологічні властивості	Коефіцієнт кореляції Спірмена	p-рівень значущості
Уникання осіб з рисами конструкту	Афіліативна схильність	-0.227	0.020
Уникання осіб з рисами конструкту	Страх соціального відторгнення	0.299	0.002
Самооцінка макіавеллізму	Страх соціального відторгнення	-0.228	0.019
Самооцінка психопатичних рис	Страх близькості	0.290	0.003

Водночас виявлено один важливий статистично значущий зв'язок. Особи з вищою афіліативною схильністю частіше уникають людей, які демонструють риси «темної тріади». Це підтверджено кореляцією ($r = -0.227$, $p = 0.020$). Такий результат узгоджується з тим, що афіліативно орієнтовані особи надають особливого значення безпеці та гармонійності міжособистісних

контактів, тому намагаються дистанціюватися від потенційно маніпулятивних, агресивних або холодних людей.

Інші зв'язки, включно з оцінками знань, небезпечності, частоти зустрічей із носіями «темних» рис або самооцінкою власних рис, статистично не підтверджені і не демонструють стабільних асоціацій з афіліативною схильністю. Таким чином, можна зробити висновок, що ключова роль афіліативності полягає саме в регуляції міжособистісної поведінки — зокрема, в униканні небажаних або дискомфортних соціальних контактів.

Страх соціального відторгнення і його зв'язки зі ставленням до «темної тріади»

Аналіз продемонстрував наявність кількох значущих асоціацій між страхом соціального відторгнення та окремими аспектами ставлення до «темної тріади». Найбільш виражений зв'язок встановлено між страхом соціального відторгнення та частотою уникання людей, які проявляють риси «темної тріади» ($r = 0.299$, $p = 0.002$) узгоджено показують, що особи з вищим рівнем страху відторгнення більш схильні уникати взаємодії з людьми, чия поведінка може здаватися маніпулятивною, агресивною або емоційно холодною. Це може свідчити про підвищену чутливість до соціальних загроз і прагнення мінімізувати ризики негативних міжособистісних переживань.

Другий важливий статистично значущий зв'язок стосується самооцінки макіавеллістичних рис. Виявлено, що страх соціального відторгнення має слабкий, але стабільно негативний зв'язок із самооцінкою макіавеллізму, що підтверджується кореляцією ($r = -0.228$, $p = 0.019$). Це означає, що люди, які більше бояться соціального неприйняття, рідше приписують собі прагматизм, холодний раціоналізм або схильність до маніпулювання іншими. Імовірно, високий страх відторгнення супроводжується потребою зберігати позитивні стосунки та уникати поведінки, яка може викликати осуд чи конфлікт.

Інші кореляції між страхом соціального відторгнення та показниками знань, ставлення, соціального оточення або самооцінкою інших «темних» рис виявилися статистично незначущими. Загалом вони не демонструють

систематичних асоціацій і свідчать про те, що страх відторгнення пов'язаний лише з окремими поведінковими та особистісними аспектами взаємодії з «темною тріадою», насамперед з униканням потенційно небезпечних осіб і зниженою схильністю до маніпулятивних стратегій.

Страх близькості і його зв'язки зі ставленням до «темної тріади»

Аналіз показав, що страх близькості має декілька слабких, але статистично значущих зв'язків із самооцінкою окремих рис «темної тріади». Найпослідовніше вираженою є асоціація між страхом близькості та самооцінкою психопатичних рис: кореляція ($r = 0.290$, $p = 0.003$). Це свідчить, що особи, які бояться надмірної емоційної близькості, частіше приписують собі імпульсивність, підвищену холодність або тенденцію до емоційної відстороненості. Імовірно, вони можуть схильніше сприймати власні реакції як менш довірливі чи менш чутливі, що узгоджується з моделлю унікальної поведінки у міжособистісних стосунках.

Інші зв'язки між страхом близькості та показниками знань, ставлення або оцінки соціального оточення не виявили статистично значущих кореляцій. Їхні значення розташовані у слабкому позитивному або негативному діапазоні, що свідчить про відсутність систематичних асоціацій між страхом близькості й більш загальними уявленнями про «темну тріаду». Загалом страх близькості пов'язаний насамперед із внутрішніми характеристиками особистості — передусім із самооцінкою психопатичності та певною мірою макіавеллізму, тоді як з оцінками знань, соціальними судженнями чи частотою уникання таких людей він суттєво не пов'язаний.

За результатами проведеного лінійного множинного регресійного аналізу було оцінено вплив низки психологічних предикторів на ставлення та обізнаність молоді щодо феномену «темної тріади». Представлені таблиці містять як загальні показники відповідності моделей, так і оцінки внеску окремих змінних. Це дозволяє визначити, які саме індивідуально-психологічні характеристики мають найбільший вплив на способи інтерпретації та оцінки «темних» рис особистості серед молодих респондентів. Аналіз таблиць дає

змогу комплексно оцінити силу статистичних зв'язків, значущість моделей та специфіку дії окремих предикторів.

Таблиця 3.7 - Показники відповідності моделі (лінійна регресія щодо розуміння «темної тріади»)

Загальний тест						
Модель	R	R ²	F	df1	df2	p
Розуміння змісту поняття «темна тріада»	0.378	0.143	5.62	3	101	0.001

У таблиці наведено загальні статистики регресійної моделі: коефіцієнт кореляції R, детермінацію R², значення F-критерію та рівень значущості p. Модель є статистично значущою, що вказує на помірний зв'язок між предикторами та залежною змінною.

Таблиця 3.8 - Коефіцієнти регресійної моделі для показника обізнаності щодо змісту поняття «темна тріада»

Предиктор	Оцінити	SE	t	p	Стандартна оцінка
Перехват	1.1544	0.8621	1.339	0.184	
SM (самомоніторинг)	0.1578	0.0432	3.652	<.001	0.3469
Страх соціального відторгнення	0.0672	0.0378	1.778	0.078	0.1702
Страх близькості	-0.0319	0.0375	-0.850	0.397	-0.0824

Таблиця містить оцінки регресійних коефіцієнтів для трьох предикторів. Найсильнішим та статистично значущим предиктором є самомоніторинг — він позитивно пов'язаний із тим, як респонденти визначають риси темної тріади. Інші два предиктори (страх соціального відторгнення та страх близькості) не показали значущих ефектів.

Таблиця 3.9 - Показники відповідності моделі (лінійна регресія щодо корисності знання про «темну тріаду»)

Загальний Модельний тест						
Модель	R	R ²	F	df1	df2	p
Оцінка корисності знань щодо «темної тріади»	0.275	0.0757	2.76	3	101	0.046

У таблиці подано загальні параметри моделі. Рівень поясненої дисперсії (R^2) нижчий, але модель загалом є статистично значущою. Це свідчить, що предиктори частково впливають на оцінку респондентами корисності знань про «темну тріаду».

Таблиця 3.10 - Коефіцієнти моделі для рівня оцінки корисності знань про «темну тріаду»

Предиктор	Оцінити	SE	t	p	Стандартна оцінка
Перехват	0.6163	0.3486	1.77	0.080	
SM (самомоніторинг)	0.0338	0.0180	1.87	0.064	0.194
Страх соціального відторгнення	0.0162	0.0146	1.10	0.272	0.107
SR (самопосилення)	0.0226	0.0176	1.28	0.204	0.132

У таблиці наведено оцінки предикторів. Жоден із них не досяг статистичної значущості, але самомоніторинг демонструє тенденцію до позитивного впливу. Інші показники мають слабкі та статистично незначущі зв'язки.

Проведений регресійний аналіз підтвердив, що обидві моделі є статистично значущими, хоча рівень поясненої дисперсії у них різниться. У першій моделі, що стосувалася розуміння респондентами складових «темної тріади», було виявлено помірний зв'язок між предикторами та залежною змінною. Найбільш інформативним чинником став самомоніторинг, який продемонстрував стабільний і значущий позитивний вплив, тоді як інші предиктори не показали вагомих ефектів.

Друга модель, спрямована на оцінку корисності знань про «темну тріаду», хоча й мала нижчий рівень детермінації, також виявилася значущою. У ній жоден із предикторів не досяг статистичної значущості, проте самомоніторинг знову продемонстрував тенденцію до впливу, що може свідчити про його загальну важливість у формуванні ставлення до психологічних понять.

Узагальнюючи, можна сказати, що самомоніторинг виступає ключовим фактором, який найпослідовніше впливає як на здатність респондентів

визначати риси «темної тріади», так і на оцінку корисності відповідних знань. Інші предиктори проявляють слабший або нестійкий вплив. Загалом моделі свідчать про наявність структурованих, хоч і помірних закономірностей, що визначають ставлення молоді до феномену «темної тріади».

Висновки до розділу 3:

Третій розділ дослідження був присвячений поглибленому емпіричному аналізу психологічних чинників ставлення молоді до осіб із рисами «темної тріади» на розширеній вибірці. Результати продемонстрували значно вищий рівень обізнаності респондентів порівняно з попереднім етапом: більше половини учасників були знайомі з поняттям «темна тріада», а переважна більшість коректно ідентифікували нарцисизм та психопатію як складові конструкту.

Кореляційний аналіз виявив взаємозв'язки між показниками самоконтролю та самоуправління і ставленням до «темної тріади». Найбільш значущими виявилися зв'язки саомоніторингу з точністю розпізнавання «темних» рис та сприйняттям непослідовності поведінки таких осіб. Особи з вищим рівнем самоконтролю демонстрували кращі навички ідентифікації маніпулятивних патернів, частіше визнавали практичну цінність знань про «темну тріаду» та рідше уникали взаємодії з носіями цих рис, що вказує на їхню більшу психологічну стійкість.

Аналіз афіліативних тенденцій показав парадоксальний зв'язок: вища афіліативна схильність асоціювалася з частішим униканням осіб із рисами «темної тріади», тоді як страх соціального відторгнення посилював цю тенденцію і негативно корелював із самооцінкою власного макіавеллізму. Страх близькості виявився пов'язаний із підвищеною самооцінкою психопатичних рис, що може відображати механізми емоційного дистанціювання.

Регресійний аналіз підтвердив ключову роль самомоніторингу як найбільш стабільного предиктора як розуміння складових «темної тріади», так і оцінки корисності відповідних знань. Показники інтолерантності до невизначеності не продемонстрували систематичних зв'язків зі ставленням до «темної тріади», що свідчить про відносну автономність когнітивної тривожності від соціально-перцептивних установок.

Загалом цей етап дослідження розширив розуміння індивідуально-психологічних чинників ставлення молоді до «темної тріади», виявивши центральну роль саморегуляційних процесів, особливо самомоніторингу, та афіліативних мотивів у формуванні як когнітивних, так і поведінкових компонентів цього ставлення.

ВИСНОВКИ

1. Теоретичний аналіз показав, що «темна тріада» є добре концептуалізованим конструктом, що об'єднує нарцисизм, макіавеллізм і психопатію на основі спільних характеристик соціальної неприйнятності, міжособистісної токсичності та знижених емпатійних здібностей. Встановлено, що ці риси, попри відмінності у мотиваційних основах та поведінкових проявах, формують узгоджений синдром антисоціальної спрямованості особистості.

2. Виявлено, що ставлення молоді до осіб з «темної тріади» формується через взаємодію когнітивного, емоційно-оцінного та поведінкового компонентів під впливом індивідуально-психологічних особливостей, соціального досвіду та культурних наративів. Соціально-психологічні особливості цього ставлення характеризуються переважно негативним емоційним забарвленням, захисними поведінковими стратегіями та стійкими очікуваннями деструктивної поведінки від носіїв «темних» рис.

3. Розроблено та апробовано авторську анкету, що містить п'ять тематичних блоків для комплексного вивчення ставлення молоді до осіб «темної тріади» (обізнаності, емоційних реакцій на їх поведінку, стратегій взаємодії, прогностичних очікувань та особистого досвіду). Анкета дозволяє зібрати потрібну інформацію, перевести якісні дані у кількісні показники, придатні до перевірки статистичних гіпотез. Анкета містить 38 питань у повній версії та 15 питань у скороченій версії.

Результати анкетування засвідчили, що обізнаність молоді щодо «темної тріади» є фрагментарною і формується переважно через неформальні канали, зокрема соціальні мережі та медіапростір. Емоційно-оцінний компонент ставлення виявився виражено негативним, причому психопатичні риси сприймаються як найбільш загрозливі. Водночас щодо потенційної ефективності лідерства думки виявилися диференційованими: макіавеллізм

частково визнається як можливе джерело лідерської ефективності, тоді як психопатія повністю відкидається як неефективний стиль керування.

Поведінковий компонент засвідчив готовність молоді до стратегічної взаємодії з носіями «темних» рис. У побутових ситуаціях переважають аналітичні та конфронтаційні стратегії, у професійних контекстах домінує стратегія встановлення меж або уникнення. Прогностичний компонент виявив досить чіткі соціальні образи кожної складової: нарцисизм асоціюється з потребою у визнанні, макіавеллізм з прагненням до влади, а психопатія з холодністю та соціальною загрозою.

Загалом результати дослідження підтверджують багатокомпонентне ставлення молоді до осіб з рисами «темної тріади», яке характеризується недостатньою когнітивною структурованістю, вираженим негативним емоційним забарвленням, обережними поведінковими стратегіями та стійкими негативними очікуваннями щодо продуктивної взаємодії.

4. Встановлено статистично значущі взаємозв'язки між індивідуально-психологічними характеристиками та ставленням молоді до проявів «темної тріади». Виявлено, що вищий рівень дезадаптивності асоціюється з більшою обізнаністю про «темну тріаду», а респонденти з вищими самооцінками макіавеллізму та психопатії частіше приписують риси «темної тріади» своєму оточенню, що узгоджується з феноменом проєктивної інтерпретації. Афіліативні тенденції виявили парадоксальний вплив: вища афіліативна схильність поєднувалася з частішим униканням носіїв «темних» рис через прагнення до безпечних і гармонійних стосунків. Страх близькості виявився пов'язаний із підвищеною самооцінкою психопатичних рис, що може відображати механізми емоційного дистанціювання.

Кореляційний аналіз виявив взаємозв'язки між показниками самоконтролю та самоуправління і ставленням до «темної тріади». Найбільш значущими виявилися зв'язки саомоніторингу з точністю розпізнавання «темних» рис та сприйняттям непослідовності поведінки таких осіб. Особи з вищим рівнем самоконтролю демонстрували кращі навички ідентифікації

маніпулятивних патернів, частіше визнавали практичну цінність знань про «темну тріаду» та рідше уникали взаємодії з носіями цих рис, що вказує на їхню більшу психологічну стійкість.

5. Регресійний аналіз підтвердив ключову роль самомоніторингу як найбільш стабільного предиктора розуміння і складових «темної тріади», і оцінки корисності відповідних знань. Показники інтолерантності до невизначеності не продемонстрували систематичних зв'язків зі ставленням до «темної тріади», що свідчить про відносну автономність когнітивної тривожності від соціально-перцептивних установок.

Визначено ключові предиктори обізнаності та сприйняття корисності знань про «темну тріаду». Предикторами обізнаності про «темну тріаду» є рівень самомоніторингу, страху соціальної близькості та відторгнення. Предикторами оцінки корисності знань щодо рис осіб «темної тріади» є рівень самомоніторингу, самопосилення та страху соціального відторгнення. Більшість респондентів вважає знання про «темну тріаду» корисними насамперед для захисту від маніпуляції та висловлює запит на психологічну просвіту щодо технік розпізнавання і протидії маніпулятивній поведінці, що свідчить про прагматичну спрямованість очікувань молоді.

Загалом цей етап дослідження розширив розуміння індивідуально-психологічних чинників ставлення молоді до «темної тріади», виявивши центральну роль саморегуляційних процесів, особливо самомоніторингу, та афіліативних мотивів у формуванні як когнітивних, так і поведінкових компонентів цього ставлення.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Ajzen, I. (1991). The theory of planned behavior. *Organizational Behavior and Human Decision Processes*, 50(2), 179-211. [10.1016/0749-5978\(91\)90020-T](https://doi.org/10.1016/0749-5978(91)90020-T)
2. Allport, G. W. (1935). Attitudes. In C. Murchison (Ed.), *Handbook of social psychology*. 798-844. Clark University Press.
3. Blau, P. M. (1964). *Exchange and power in social life*. Wiley.
4. Braig, A., González Avilés, T., & Neyer, F. J. (2025). Codevelopment of the Dark Triad and depressiveness from emerging adulthood to midlife. *European Journal of Personality*, 39(2), 195–210. <https://doi.org/10.1177/08902070241283061>
5. Buss, D. M. (1989). Sex differences in human mate preferences: Evolutionary hypotheses tested in 37 cultures. *Behavioral and Brain Sciences*, 12(1), 1-49. DOI:[10.1017/S0140525X00023992](https://doi.org/10.1017/S0140525X00023992)
6. Campbell, W. K., & Miller, J. D. (2011). *The handbook of narcissism and narcissistic personality disorder*. Wiley.
7. Carpenter, C. J. (2012). Narcissism on Facebook: Self-promotional and anti-social behavior. *Personality and Individual Differences*, 52(4), 482-486. DOI:[10.1016/j.paid.2011.11.011](https://doi.org/10.1016/j.paid.2011.11.011)
8. Christie, R., & Geis, F. L. (1970). *Studies in Machiavellianism*. Academic Press.
9. Cloninger, C. R. (1987). A systematic method for clinical description and classification of personality variants. *Archives of General Psychiatry*, 44(6), 573-588. DOI: [10.1001/archpsyc.1987.01800180093014](https://doi.org/10.1001/archpsyc.1987.01800180093014)
10. Eysenck, H. J. (1967). *The biological basis of personality*. Charles C. Thomas.
11. Festinger, L. (1957). *A theory of cognitive dissonance*. Stanford University Press.
12. Furnham, A., Richards, S. C., & Paulhus, D. L. (2013). The Dark Triad of personality: A 10-year review. *Social and Personality Psychology Compass*, 7(3), 199–216. <https://doi.org/10.1111/spc3.12018>

13. Hare, R. D. (2003). *The Hare Psychopathy Checklist-Revised* (2nd ed.). Multi-Health Systems.
14. Harms, P. D., Spain, S. M., & Wood, D. (2014). Mapping personality dimensions to organizational behavior: The dark triad and leadership. In D. V. Day (Ed.), *The Oxford handbook of leadership and organizations*. 249-273. Oxford University Press.
15. Homans, G. C. (1961). *Social behavior: Its elementary forms*. Harcourt, Brace & World.
16. Hu, Y., & Lan, X. (2022). A Comprehensive and Person-Centered View of the Association Between the Dark Triad and Youth Mental Health. *Frontiers in Psychiatry*, 13, 900354. <https://doi.org/10.3389/fpsyt.2022.900354>
17. Jamal, S., & Bhatt, S. (2023). A study on Dark Triad personality and emergency response and psychological adaptation among young adults during pandemic. *Current Research in Psychology*, 10(1), 1–9. <https://doi.org/10.3844/crpsp.2023.1.9>
18. Jonason, P. K., & Buss, D. M. (2012). Avoiding entangling commitments: Tactics for implementing a short-term mating strategy. *Personality and Individual Differences*, 52(5), 606-610. <https://doi.org/10.1016/j.paid.2011.12.015>
19. Jonason, P. K., & Luévano, V. X. (2013). Walking the thin line between efficiency and accuracy: Validity and structural properties of the Dirty Dozen. *Personality and Individual Differences*, 54(7), 761–766. <https://doi.org/10.1016/j.paid.2012.11.017>
20. Jonason, P. K., & Webster, G. D. (2010). The dirty dozen: A concise measure of the dark triad. *Psychological Assessment*, 22(2), 420-432. DOI:[10.1037/a0019265](https://doi.org/10.1037/a0019265)
21. Jonason, P. K., Li, N. P., Webster, G. D., & Schmitt, D. P. (2009). The dark triad: Facilitating a short-term mating strategy in men. *European Journal of Personality*, 23(1), 5-18. DOI:[10.1002/per.698](https://doi.org/10.1002/per.698)

22. Jones, D. N., & Paulhus, D. L. (2014). Introducing the Short Dark Triad (SD3): A brief measure of dark personality traits. *Assessment*, 21(1), 28–41. <https://doi.org/10.1177/1073191113514105>
23. Karpman, B. (1941). On the need of separating psychopathy into two distinct clinical types. *Journal of Criminal Psychopathology*, 3, 112-137. <https://scispace.com/papers/on-the-need-of-separating-psychopathy-into-two-distinct-1irl0q6a0y>
24. Kernberg, O. F. (1975). Borderline conditions and pathological narcissism. Jason Aronson.
25. Kohut, H. (1971). The analysis of the self. International Universities Press.
26. Krech, D., & Crutchfield, R. S. (1948). Theory and problems of social psychology. McGraw-Hill.
27. Levenson, M. R., Kiehl, K. A., & Fitzpatrick, C. M. (1995). Assessing psychopathic attributes in a noninstitutionalized population. *Journal of Personality and Social Psychology*, 68(1), 151-158. DOI:[10.1037//0022-3514.68.1.151](https://doi.org/10.1037//0022-3514.68.1.151)
28. Li, J., Liu, C., Albertella, L., Rotaru, K., Li, K., Zhou, Y., Wei, X., Yuan, S., Liu, X., & Ren, L. (2024). Network analysis of the association between Dark Triad traits and depression symptoms in university students. *Personality and Individual Differences*, 218, Article 112495. <https://doi.org/10.1016/j.paid.2023.112495>
29. Machiavelli, N. (1988). The Prince. Cambridge University Press. (Original work published 1532)
30. Miller, J. D., & Campbell, W. K. (2008). Comparing clinical and social-personality conceptualizations of narcissism. *Journal of Personality*, 76(3), 449-476. DOI:[10.1111/j.1467-6494.2008.00492.x](https://doi.org/10.1111/j.1467-6494.2008.00492.x)
31. Paulhus, D. L., & Williams, K. M. (2002). The Dark Triad of personality: Narcissism, Machiavellianism, and psychopathy. *Journal of Research in Personality*, 36(6), 556–563. DOI:[10.1016/S0092-6566\(02\)00505-6](https://doi.org/10.1016/S0092-6566(02)00505-6)

32. Pechorro, P., Vieira, A., Maroco, J., & Nunes, C. (2022). Dark Triad Psychopathy Outperforms Self-Control in Predicting Antisocial Outcomes: A Structural Equation Modeling Approach. *European Journal of Investigative Health, Psychology and Education*, 12(6), 549–562.
<https://doi.org/10.3390/ejihpe12060041>
33. Petty, R. E., & Cacioppo, J. T. (1986). Communication and persuasion: Central and peripheral routes to attitude change. Springer-Verlag.
34. Pincus, A. L., & Lukowitsky, M. R. (2010). Pathological narcissism and narcissistic personality disorder. *Annual Review of Clinical Psychology*, 6, 421-446. DOI:[10.1146/annurev.clinpsy.121208.131215](https://doi.org/10.1146/annurev.clinpsy.121208.131215)
35. Raskin, R., & Terry, H. (1988). A principal-components analysis of the Narcissistic Personality Inventory. *Journal of Personality and Social Psychology*, 54(5), 890-902. DOI:[10.1037/0022-3514.54.5.890](https://doi.org/10.1037/0022-3514.54.5.890)
36. Rosenberg, M. J., & Hovland, C. I. (1960). Cognitive, affective, and behavioral components of attitudes. In M. J. Rosenberg et al. (Eds.), *Attitude organization and change*. 1-14. Yale University Press.
37. Sidanius, J., & Pratto, F. (1999). Social dominance: An intergroup theory of social hierarchy and oppression. Cambridge University Press.
38. Spain, S. M., Harms, P., & LeBreton, J. M. (2014). The dark side of personality at work. *Journal of Organizational Behavior*, 35(S1), 41-60. DOI:[10.1002/job.1894](https://doi.org/10.1002/job.1894)
39. Tajfel, H., & Turner, J. C. (1979). An integrative theory of intergroup conflict. In W. G. Austin & S. Worchel (Eds.), *The social psychology of intergroup relations*. 33-47. Brooks/Cole.
40. Vernon, P. A., Villani, V. C., Vickers, L. C., & Harris, J. A. (2008). A behavioral genetic investigation of the Dark Triad and the Big 5. *Personality and Individual Differences*, 44(2), 445–452.
<https://doi.org/10.1016/j.paid.2007.09.019>

41. Webster, G. D., & Jonason, P. K. (2013). Putting the "IRT" in "Dirty": Item response theory analyses of the Dark Triad Dirty Dozen. *Personality and Individual Differences*, 54(3), 302-306. DOI:[10.1016/j.paid.2012.08.027](https://doi.org/10.1016/j.paid.2012.08.027)

ДОДАТКИ

Додаток А

Текст повної версії авторської анкети «Ставлення до проявів «темної тріади» в особистості»

Шановні учасники!

Запрошуємо вас до участі в науковому дослідженні, присвяченому вивченню уявлень щодо "темної тріади особистості". Ваші відповіді допоможуть краще зрозуміти соціальне сприйняття цих типів особистості, що сприятиме подальшому розвитку психологічної науки та практики.

Дослідження проводиться в межах курсової роботи та має виключно науковий інтерес. Ми гарантуємо повну конфіденційність ваших відповідей. Усі результати будуть використані лише в узагальненому вигляді, без можливості ідентифікації окремих учасників.

Орієнтовний час заповнення анкети — 15–20 хвилин.

Участь у дослідженні є добровільною. Ви можете припинити заповнення анкети на будь-якому етапі. Організатори дослідження гарантують конфіденційність щодо використання Ваших даних.

Ваша відкритість і щирість надзвичайно важливі для отримання достовірних результатів.

З повагою,

Іванюта Дмитро,

студент 5 курсу спеціальності «Економічна та соціальна психологія» КНЕУ ім. Вадима Гетьмана

dimk125@gmail.com

Науковий керівник — Савченко Олена В'ячеславівна

Блок 1. Що Ви знаєте про темну тріаду?

1. Чи чули Ви раніше про термін «темна тріада» в психології?
 - Так
 - Ні
 - Не впевнений/-а
2. Які з наведених рис Ви вважаєте складовими темної тріади? (Можна обрати кілька варіантів)
 - Нарцисизм
 - Агресивність
 - Психопатія
 - Егоїзм
 - Мазохізм

- Соціопатія
 - Макіавеллізм
 - Заздрість
 - Садизм
 - Перфекціонізм
3. Як Ви оцінюєте свій рівень знань про темну тріаду?
- Дуже низький
 - Низький
 - Середній
 - Високий
 - Дуже високий
4. Звідки Ви дізнавалися про ці риси особистості? (Можна обрати кілька варіантів)
- Соціальні мережі / блоги
 - Психологічні статті / книги
 - Курси / навчання
 - Власний досвід
 - Обговорення зі знайомими
 - Не цікавився / не пам'ятаю
5. Як Ви вважаєте, чи корисно пересічним людям знати про темну тріаду?
- Так
 - Ні
 - Важко відповісти
6. Де саме знання про темну тріаду можуть мати користь для пересічних людей?
- Для налагодження комунікації
 - Для захисту себе від маніпуляції
 - Для організаційного управління
 - Для консультування та надання послуг
 - Для підбору та відбору кадрів
 - Підтримка тривалих стосунків в родині
 - Ваш варіант
7. Як у медіа та фільмах найчастіше зображують людей із рисами темної тріади?
- Героями
 - Антигероями
 - Лиходіями
 - Позитивними лідерами
 - Ваш варіант

Блок 2. Оцінка людей із рисами темної тріади (ставлення / судження)

8. Які емоції та переживання викликає у Вас людина, яка часто маніпулює іншими?
- Відразу
 - Цікавість
 - Захисну реакцію
 - Захоплення
 - Страх
 - Байдужість
 - Нерозуміння
 - Важко сказати
9. Які емоції та переживання викликає у Вас людина, яка, ігноруючи почуття інших, намагається підвищити свою значущість?

- Відразу
 - Цікавість
 - Захисну реакцію
 - Захоплення
 - Страх
 - Байдужість
 - Нерозуміння
 - Важко сказати
10. Які емоції та переживання викликає у Вас люди, які прагнуть контролювати інших заради власної вигоди?
- Відразу
 - Цікавість
 - Захисну реакцію
 - Захоплення
 - Страх
 - Байдужість
 - Непорозуміння
 - Важко сказати
11. Як Ви вважаєте, чи можуть люди з високим нарцисизмом (використання інших на власну користь, зверхнє ставлення до оточуючих) бути ефективними лідерами?
- Так, майже у 90–100% випадків
 - Так, частково — у 50–60% випадків
 - Лише на рівні 30-40% випадків
 - Не більше 20% випадків
 - Категорично ні
12. Як Ви вважаєте, чи можуть люди з високим макіавеллізмом (маніпулювання, прагнення до влади) бути ефективними лідерами?
- Так, майже у 90–100% випадків
 - Так, частково — у 50–60% випадків
 - Лише на рівні 30-40% випадків
 - Не більше 20% випадків
 - Категорично ні
13. Як Ви вважаєте, чи можуть люди з високим рівнем психопатії (емоційно холодні, імпульсивні, проявляють зневагу до норм) бути ефективними лідерами?
- Так, майже у 90–100% випадків
 - Так, частково — у 50–60% випадків
 - Лише на рівні 30-40% випадків
 - Не більше 20% випадків
 - Категорично ні
14. Чи згодні Ви з твердженням, що люди з рисами темної тріади часто бувають небезпечними?
- Повністю погоджуюсь
 - Частково погоджуюсь
 - Важко відповісти
 - Частково не погоджуюсь
 - Не погоджуюсь

Блок 3. Ваша стратегія взаємодії з такими людьми (поведінкові стратегії)

15. Яку стратегію Ви зазвичай обираєте, якщо помічаєте, що людина маніпулює вами у побутовій ситуації?

- Відсторонююсь
 - Конфронтую
 - Аналізую її дії, намагаючись зрозуміти
 - Продовжую спілкування, якщо це вигідно
 - Ігнорую
 - Ваш варіант
16. Що Ви зазвичай поводитесь, якщо Ваш керівник демонструє риси макіавеллізму (маніпулювання, прагнення до влади)?
- Намагатимусь піти з роботи
 - Пристосуюсь
 - Встановлю чіткі межі
 - Мене це не турбує
 - Ваш варіант
17. Як Ви зазвичай поводитесь, якщо помічаєте риси нарцисизму (використання інших на власну користь, зверхнє ставлення до оточуючих) у свого керівника?
- Підлаштовуюсь, щоб уникнути конфлікту
 - Встановлюю межі
 - Демонструю відсторонення
 - Працюю з вигодою для себе
 - Звертаюся по допомогу
 - Ваш варіант
18. Як Ви реагуєте на людину-керівника, яка виявляє емоційну холодність, імпульсивність та зневагу до норм (ознаки психопатії)?
- Уникаю спілкування
 - Спостерігаю і тримаюсь насторожено
 - Шукаю шляхи маневру або вигоди
 - Виявляю співчуття
 - Відсторонююсь
 - Ваш варіант
19. Яку з рис темної тріади Ви вважаєте найбільш загрозливою для свого комфорту?
- Нарцисизм
 - Макіавеллізм
 - Психопатія
20. Як часто у взаємодії Ви уникаєте людей із рисами темної тріади?
- Завжди
 - Часто
 - Іноді
 - Рідко
 - Ніколи

Блок 4. Очікування від таких людей (прогнози та соціальні уявлення)

21. Як Ви вважаєте, чого найбільше прагнуть люди з високим рівнем нарцисизму?
- Визнання
 - Влади
 - Користі
 - Безпеки
 - Незалежності
 - Ваш варіант
22. Як Ви вважаєте, чого найбільше прагнуть люди з високим рівнем макевіалізму?
- Визнання

- Влади
 - Користі
 - Безпеки
 - Незалежності
 - Ваш варіант
23. Як Ви вважаєте, чого найбільше прагнуть люди з високим рівнем психопатії?
- Визнання
 - Влади
 - Користі
 - Безпеки
 - Незалежності
 - Ваш варіант
24. Чого б Ви очікували від приятеля, який має риси нарцистичної особистості?
- Зради/підстави
 - Конкуренції
 - Маніпуляцій
 - Конфліктів
 - Домінування
 - Зневаги
 - Булінг/агресію
 - Ваш варіант
25. Чого б Ви очікували від приятеля, який має риси макевіалізму?
- Зради/підстави
 - Конкуренції
 - Маніпуляцій
 - Конфліктів
 - Домінування
 - Зневаги
 - Булінг/агресію
 - Ваш варіант
26. Чого б Ви очікували від приятеля, який має риси психопатичної особистості?
- Зради/підстави
 - Конкуренції
 - Маніпуляцій
 - Конфліктів
 - Домінування
 - Зневаги
 - Булінг/агресію
 - Ваш варіант
27. Чого в більшій мірі Ви очікуєте від керівника, який має риси темної тріади?
- Авторитаризму
 - Маніпуляцій
 - Харизми
 - Прагнення контролю
 - Ефективності
 - Важко сказати
28. Які професії, на Вашу думку, частіше обирають люди з рисами темної тріади?
- Менеджмент (керівники, політики)
 - Силів професії (військові, охоронці)

- Креативні (артисти, письменники)
 - Наукові (дослідники, аналітики)
 - Юриспруденція / адвокатура
 - Бізнес / продажі
 - Ваш варіант
29. Якої поведінки у конфлікті Ви очікуєте від людини з рисами нарцисизму?
- Прагнення довести свою правоту
 - Ігнорування чужої думки
 - Демонстрація переваги
 - Знецінення думки іншого
 - Перекладання відповідальності
 - Ваш варіант
30. Якої поведінки у конфлікті Ви очікуєте від людини з рисами макіавеллізму?
- Прагнення довести свою правоту
 - Ігнорування чужої думки
 - Демонстрація переваги
 - Знецінення думки іншого
 - Перекладання відповідальності
 - Ваш варіант
31. Якої поведінки у конфлікті Ви очікуєте від людини з рисами психопатії?
- Прагнення довести свою правоту
 - Ігнорування чужої думки
 - Демонстрація переваги
 - Знецінення думки іншого
 - Перекладання відповідальності
 - Ваш варіант

Блок 5. Власний досвід спілкування з людьми з рисами темної тріади

32. Наскільки багато в Вашому оточенні осіб, які мають риси темної тріади?
- Не можу пригадати жодного
 - 1-2 особи
 - Десять до 5-6 осіб
 - Приблизно 10 осіб
 - Достатньо велика кількість
33. Чи є в Вашому найближчому оточенні (серед членів родини, найкращих друзів) людина, яка має риси темної тріади?
- Так
 - Ні
 - Важко визначитися
34. Оцініть за шкалою від 0 до 10 наскільки Вам притаманні риси нарцистичної особистості
- 0 – абсолютно ні
 - 10 – ярко виражені
35. Оцініть за шкалою від 0 до 10 наскільки Вам притаманні риси макіавеллізму
- 0 – абсолютно ні
 - 10 – ярко виражені
36. Оцініть за шкалою від 0 до 10 наскільки Вам притаманні риси психопатичної особистості
- 0 – абсолютно ні
 - 10 – ярко виражені

37. На Вашу думку, що слід робити суспільству щодо проявів темної тріади у людей?

- Ігнорувати такі прояви
- Надавати людям інформацію
- Примусово виправляти
- Допомогати таким людям
- Ваш варіант

38. Яку інформацію Ви хотіли б отримати від психолога щодо поводження з людиною, яка має риси темної тріади?

- Розпізнання
- Захист себе
- Використання на власну користь
- Техніки протидії
- Причини виникнення
- Ваш варіант